

1997. II. évfolyam 7-8. szám

GRAMFON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 296,-Ft

Kocsis Zoltán
Földes Andor
Magyar Virtuózok

Kenny Garrett
Tony Bennett
Oscar Peterson

MELLÉKLET:

Zempléni
Művészeti
Napok '97

Fotó: Szigetváry Zsolt

Rolla
János

A HÓNAP INTERJÚJA

Zempléni Művészeti Napok

1997

Az **Antenna Hungária** Magyar Műsorszóró és Rádióhírközlési Rt. a Zempléni Művészeti Napok főtámogatója

Az Antenna Hungária Rt. az egyik életre hívója és immár hatodik esztendeje főtámogatója a Zempléni Művészeti Napok évről évre egyre gazdagabb programkínálattal jelentkező rendezvénysorozatának.

Társaságunk hangsúlyos szerepet szán a kultúra és a művészet támogatásának. A művészet, a zene a kommunikáció egy sajátos formája, mely segít a minket körülvevő világ szépségeinek felfedezésében, megismerésében, eszközként szolgál érzelmeink kifejezésében.

Mi munkánk során is a kommunikáció szolgálatában állunk. Honfitársaink milliói nap mint nap találkozhatnak tevékenységünkkel, ha bekapcsolják a rádiót, a televíziót vagy vidékre, külföldre telefonálnak.

A hétköznapiak mellett szükség van ünnepnapokra is, amikor kicsit több figyelmet szentelhetünk egymásnak, időt fordíthatunk saját szellemi feltöltődésünkre. Ezek közé tartozik a Zempléni Művészeti Napok, melynek során a művészet minden területét átfogó program nyújt lehetőséget a tartalmas kikapcsolódásra.

Antenna Hungária Rt.

Idén augusztus 21. és augusztus 30. között kerül megrendezésre a fesztivál, melynek keretében 11 helyszínen több mint 50 rangos esemény várja a koncertek, zenei programok, kiállítások kedvelőit.

Retkes Attila
Főszerkesztő

Bősze Ádám
Lapigazgató

Pataki Andrea
Szerkesztő

Human Telex Kft.
Lapterv és tipográfia

Aradi Varga István
Művészeti igazgató

Kritikai rovatok:

Bősze Ádám
Klasszikus

Zipernovszky Kornél
Jazz

Retkes Attila
Pop-rock

A szerkesztőség címe:

1025 Budapest
Mandula utca 31.

Takács Ágnes
asszisztens
Tel: 06-30-418-016
Fax: 212-4782

Internet cím:
http://www.bmc.hu/
gramofon.htm

Kiadja:

Amfisz Kft.

Iványi Margó
Felelős kiadó

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./fax: 212-4782

Terjeszti:

a Hírker Rt., az NHE,
a Kiadói Lapterjesztő Kft.,
és alternatív terjesztők.

Terjesztés-szervezés:

MediaTrade Bt.
Tel./fax: 342-2362

Nyomatás:

**Franklin Nyomda és
Kiadó Kft., Budapest**

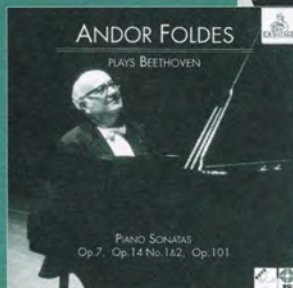
Felelős vezető:
Vágó Magdolna
ügyvezető igazgató

ISSN 1416-1109

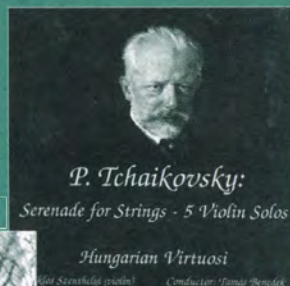
16

Kocsis Zoltán

19

Földes Andor

20

Magyar Virtuózok

32

Kenny Garrett

34

Tony Bennett

35

Oscar Peterson

**tisztelt
olvasó!**

Az igényes zenerajongó lapja, az első születésnapját ünneplő Gramofon július-augusztusi számában több újdonsággal is szolgál, hiszen a nyár a zenei életben csak részben számít uborkaszeczonnak; az átlagosnál ugyan kevesebb új hanglemmez jelenik meg, de javában zajlanak a fesztiválok, a szabadtéri koncertek. A Zempléni Művészeti Napok idei rendezvénysorozata alkalmából a Gramofon tematikus mellékletet készített, amely árnyaltan, sokszínűen igyekszik bemutatni a zempléni régiót és a hazai zenekultúra egyik legprogresszívebb kezdeményezését. Részben kapcsolódik Zemplénhez A hónap interjúja is, amelyben a fesztivált létrehozó Liszt Ferenc Kamarazenekar hangversenymestere, Rolla János vall az együttes elmúlt évtizedeiről és terveiről. Folytatódik Oldal Gábor hanglemeztörténeti sorozata, a Kiadói panoráma ciklusban pedig Lindner András ezúttal a Sony Classical történetét és működését elemzi. Dave Brubeck után most újabb jazz-világsztár, a fiatal generáció talán legkiválóbb szaxofonosa, Kenny Garrett adott exkluzív interjút a Gramofonnak; kritikai rovatainkban pedig ezentúl a kilencvenes évek egyik legfontosabb (de mindenképpen legnagyobb hatású és legdivatosabb) műfaja, az etno (world music) meglehetősen tág fogalomkörébe tartozó produkcióknak is helyet adunk.

Retkes Attila főszerkesztő
Bősze Ádám lapigazgató

A Gramofon következő száma szeptember 11-én, csütörtökön jelenik meg.

A Zempléni Művészeti Napokkal foglalkozó tematikus melléklet megjelenését az Antenna Hungária Rt. támogatja.

t a r t a l o m

A hónap interjúja: Rolla János	2
Oldal Gábor: Kis magyar gramofonológia V.	6
Antológia: Beethoven: Fidelio	8
Kiadói panoráma: Sony Classical	10
Beszélgetés Brigitte Lesne-nel, a Discantus együttes vezetőjével	13
Kritika: Klasszikus	14
Zempléni Művészeti Napok 1997.	
A Gramofon melléklete	21
Beszélgetés Kenny Garrett-tel	32
Kritika: Jazz	34
Kritika: Etno	42
Kritika: Pop-rock	47
A Budapest Music Center a Gramofonban	50
A Budapesti Fesztiválzenekar a Gramofonban	52
A Forrás Kamarazenei Műhely a Gramofonban	53
Hírek	54
Játék	56

*A Liszt Ferenc
Kamarazenekar*

*harmincöt éve az egyik legnépszerűbb komoly-
zenei együttes hazánkban, a nagyvilágban
pedig Magyarország zenei életének elismert
nagykövete. A Zempléni Művészeti Napok
egyik szellemi atyjával és állandó közreműkö-
dőjével, a Liszt Ferenc Kamarazenekar
vezetőjével, Rolla Jánossal beszélgettünk.*

Fotó: Szigetváry Zsol

Gramofon: A Liszt Ferenc Kamarazenekar 1992-ben, miután a Harmonia Mundi-Quintana együttműködés felbomlott, a Sony Classicalhoz szerződött. Milyen a zenekar és a lemezcég jelenlegi kapcsolata?

Rolla: Sajnos, lassan véget ér a kamarazenekar és a cég együttműködése; a Sony Classicalal felbontottuk az exkluzív szerződést, hiszen egyre nehezebben készülnek az új felvételek. Schellenbergerrel készülő lemezünket lemondták, sőt Jean-Pierre Rampal is megvált a cégtől. Jelen pillanatban ott tartunk, hogy a másfél éve elkészült kortárs zenei felvételünknek megtörtént a végzése, de lehet, hogy nem kerül kiadásra. Nem tudom, hogy mik a „hanyatlás” igazi okai, hiszen nem látok a cég belső életébe. Sajnos világjelenségnek kell tekintenünk a klasszikus lemezek iránti érdektelenséget.

G: Minek köszönhető ez?

Rolla: A klasszikus zenei felvételek egy-két, olcsó kiadványokat terjesztő cégnek köszönhetően tömegcikké váltak, és az átlag zenehallgató, aki legfőképpen a „kassza-darabokra” koncentrálnak, nem mutat érdeklődést az igényes felvételek iránt. Az igényes zenehallgató, aki egyedi élményre

vágyik, már begyűjtötte azokat a felvételeket, amelyek érdeklődésének középpontjában állnak. Sajnos, a lemezarak is rendkívüli módon befolyásolják a vásárlói kedvet. Kevesen vannak már a gyűjtők, akik összehasonlítják a különböző felvételeket; ennek hátterében a zenei nevelés elégtelensége és anyagi okok állnak. Az igényes zenehallgatás mára luxushobbivá lett. Éppen ezért jömagam és a Liszt Ferenc Kamarazenekar nagyobb hangsúlyt fektet a hangversenyezésre, mint a lemezfelvételekre.

G: Pár évtizede még például az önök számára is nagy szó volt egy lemez elkészítése.

Rolla: Korábban egy hanglemez egy periódus megkoronázása volt, hiszen egy mű többszöri előadása után vágyakoztunk a megörökítésére. Olyan lehetőséget is kaptunk – ami csak keveseknek adatott meg –, hogy egy adott műből, például a Bach-szvittekből hosszú évek után újabb felvételt is készíthetünk. Szerencsére mostanában egyre inkább előtérbe kerülnek az élő felvételek, hiszen a „konzervzene” nem mindig tükrözi azt az egyszeri és megismételhetetlen hangzást, amely az élő felvételnek elvitathatatlanságát. A Liszt Ferenc Kamarazenekar pél-

dául nem kifejezetten lemezfelvételekre specializálódott: úgy érzem, játékmóduknál fogva nem vagyunk alkalmasak a stúdiómunkára, hiszen meglepő módon a felvételek nem tükrözik azt a színvonalat, amit a hangversenyen hallhat tőlünk a publikum. Az esetleges tizedik ismétlés után ugyanis képtelenek vagyunk ugyanazzal az értelmi töltéssel játszani, mint először. Erre talán csak az angol zenekarok képesek, amelyek elképesztő rutinnal készítik a felvételeiket.

G: Lát-e valami kiutat?

Rolla: Az előbb elmondottakkal ellentétben, úgy gondolom, mint minden rosszban, ebben is van valami jó, hiszen elérkezett az idő, hogy leltárt csináljunk, és tiszta lappal induljunk. A régi felvételek CD-kiadása például olyan kezdeményezés, amelynek nagy jövője van. Technikailag is anyagilag is reményteljes „üzletág” ez. Sokszor nosztalgiával hallgatom azokat a felvételeket, amikor nem lehetett vágni, elődeinkre pedig nagy tisztelettel tekintek, hiszen egyvégtében játszották a darabokat, olyan művészi magasságokat érve el így, amelyek további nemzedékek számára is mérvadóak maradnak.

Valamit VISSZA kellene várásolnunk!

G : Mi a véleménye a ma használatos technikai „segítségéről”?

Rolla: Sajnos a keverőpult hatalma számos olyan művészt és együttest emelt már magasba, akik azt nem érdemelték volna ki. Arra is volt példa, hogy egy együttest lemezről ismertem, a koncerten azonban csalódást jelentettek számomra.

G : Lemezkészítés szempontjából hogyan látja a Liszt Ferenc Kamarazenekar jövőjét?

Rolla: Hosszú idő után most készült el egy új felvétel a Hungaroton Classic számára Istvánffy Benedek egyik miséjéből, Dobszay László irányításával. Ez a CD történelmi jelentőségű, hiszen ezt a művet még soha nem játszották lemezre. Remélhetőleg a Hungaroton Classic-kal újrainduló kapcsolat gyümölcsöző lesz. Kizárólag olyan lemezeket szeretnénk készíteni, amelyek zenetörténelmi kuriózumok, vagy a szívünkhöz igen közel állnak. Konkrét példával is élhetek: Malina János zenetörténész nemrég olyan, eddig ismeretlen oboaversenyek – köztük Händel szerzeményei is – partitúráira bukkant, amelyeket feltétlenül szükségesnek tartanánk rögzíteni.

G : Egyedinek tekinthető, hogy a Liszt Ferenc Kamarazenekar tagjainak nagy része máig az alapítók közé tartozik.

Rolla: Valóban, a tagok nagy része a kezdetektől ebben az együttesben játszik, s erre máshol nem láttam példát. Véleményem szerint sikerült megtalálnunk azt az utat, amelyen a muzsikos a saját egyéniségét is a produkcióhoz adhatja, s emellett elfogadja azt a vezérfonalat, amelyet például én képviselek. Ezt a hosszú időt egy házassághoz hasonlítanám, hiszen ma már fél-szavakból ismerjük egymás gondolatait, s muzsikos társaimat sem kell meggyőzni a fő zenei koncepcióról. Ez az összkontroll egy olyan hangzásigényt produkált, amely a Liszt Ferenc Kamarazenekar elvitathatatlan sajátja. Az elmúlt időt, a hagyományt nagyra tartjuk, s azt a publikum is értékeli.

G : Milyen példákat láttak maguk előtt megalakulásuk idején?

Rolla: Az első számú kamarazenekar az I musici di Roma volt, s emellett Münchenben, Zágrábban és Angliában működött olyan együttes, akiket mi követésre méltónak tekinthetünk. Itthon a Tátrai-féle Magyar Kamarazenekar kezdte el ezt a zenélési for-

mát, de az ott játszó művészek mellékállásban muzsikáltak, s így mi lehetünk az egyetlen úgynevezett „főállású” kamarazenekar.

G : Létezik-e egyfajta versengés a ma alakult együttesek és a Liszt Ferenc Kamarazenekar között?

Rolla: Létezik, noha a mi harmincöt éves „előnyünket” nehéz behozni, igaz a tradíciót egy bizonyos mértékig rutinnal lehet pótolni. A zenekar nagy hangsúlyt fektet a továbbképzésre, sőt több fiatal zenekarral muzsikusaink is foglalkoznak. A mai fiatalok technikailag sokkal felkészültebbek, mint mi voltunk hajdanában. A technikaorientáltság azonban nem feltétlenül előny. Mellékesen jegyzem meg, hogy ezért kapnak nagyobb jelentőséget a régi felvételek, amelyekben sokkal nagyobb szerepe van a szubjektivitásnak. A zenei versenyek tehát ártanak az egyéniségnevelésnek. Igaz, a közönség jól szelektál, s így a technikailag zseniális fiatalok nem mindig válnak a publikum kedvenceivé: produkciójukból éppen a fent említett szubjektivitás, a lényeg hiányzik. Valamit vissza kellene várásolni, hiszen csak az maradhat a csúcson, aki egyedi értéket tud produkálni.

G : A Liszt Ferenc Kamarazenekar sikereiről többnyire külföldről hallunk, de szerencsére itthon is rendszeresen szerepelnek. Szolnok városának önkormányzata több mint négy éve támogatja önöket.

Rolla: Így igaz, már négy éve Szolnok zenekara vagyunk, s azóta a legnagyobb művészeket vittük el ebbe a városba, amelynek zenei élete addig igencsak szegényes volt. Várhegyi Attila polgármester és Vass Lajos azon kevesek közé tartoznak, akik felismerték, hogy a zene az a nemzeti nyelv, amellyel ki lehet törni a bezártságból. Murray Perahia, Isaac Stern, Maurice André, Pauk György, Kocsis Zoltán, Perényi Miklós csak a legismertebb nevek azok közül, akik általunk Szolnokon hangversenyeztek. Fischer Annie utolsó zenekari koncertjét is velünk adta itt, Szolnokon. Számunkra ez volt az utolsó lehetőség, hogy Magyarországon talpon maradjunk, hiszen egy időben a magyar zenei élet partvonalára jutottunk. Az együttműködés Szolnok részéről gesztus volt, számunkra az utolsó segítség. Soha nem voltunk ugyanis státuszban, noha egy ideig a Nemzeti Filharmóniához tartoztunk. Ez a szerződés egy bizonyos számú hangversenyre szólt, amiért mi havi díjazásban részesültünk. Külön szigetként éltünk, hiszen nem volt a zenekarnak igazgatója, s a próbákat is különtermünkben, egy pincehelyiségben tartottuk. Saját magunknak dolgoztunk, és ez volt a célunk. Ezért mondtuk föl egykori állásainkat. Hat éve a Magyar Külkereskedelmi Bank támogatásának köszönhetően a zenekar alapítványi és egyesületi formában működik és rendezi koncertjeit. Az ügy szeretete és a zenekaron belüli emberi kapcsolat vonzott minket. A befektetett energia, mint mindenhol, itt is megtérül, hiszen aki maximális hittel teszi a dolgát, az előbb vagy utóbb elnyeri a jutalmát. Ez nálunk is így történt, hiszen fiatalon számos koncertet szeretetből játszottunk – a felfedezés időszakát éltük akkor.

G : Milyen hatással van az együttesre, ha a régi generáció nagyjával játszanak együtt?

Fotó: promóció

Rolla: Most érkezünk az eviani fesztiválról, ahol Isaac Sternnel, Eugen Istominnal és Jean-Pierre Rampallal léptünk fel. Ezek a művészek az utolsók abból a generációból, amelyre még felnézhetünk. Lehet, hogy a hangszerük hangja kissé megkopott már, mégis a technikai hiányosságok mögött felbecsülhetetlen kincs és érzés rejtőzik. A művészet lényegének szerintem jelenleg ők a letéteményesei.

G : Hogyan született a Zempléni Művészeti Napok ötlete?

Rolla: Egészen különös módon: pár évvel ezelőtt az ország számos részén fesztiválokat kezdtek rendezni, s ezáltal a vidéki hangversenyek is egyre nagyobb súlyt kaptak. Sárospatakra látogattam egy kollégámhoz, s ő ébresztett rá, hogy az ország eszegtetésében még soha nem játszottunk. Igaza volt, hiszen ebben a régióban egyébként is szegényes volt a művészeti, zenei élet. Sajnálatos tény ez, hiszen a világon egyedülálló adottságokkal rendelkezik e terület. Életemben nem játszottam olyan kitűnő akusztikai adottságokkal rendelkező szabadtéri helyszínen, mint a Rákóczi Várudvara. A környék is gazdag kulturális kincsekben, nem véletlenül, hiszen egykoron itt volt az ország közepe. A Zempléni Művészeti Napok révén a régió kulturális szempontból is az ország szerves részévé vált. Az ötödik fesztivál után, úgy érzem sikerült

eljutni oda, hogy a központi kulturális irányítás is felismerte ennek a fesztiválnak az értékeit, s a Nemzeti Kulturális Alaptól is jelentős támogatást kap ez a rendezvény. Az Antenna Hungária Rt.-nek köszönhetően pedig több évre előre tervezhetünk. Támogatóink nemcsak pénzzel, hanem aktív együttműködéssel is segítettek, segítik kezdeményezésünket. Úgy érzem, a mi emlékműünk is ez, hiszen fontos külföldi meghívásokat kellett lemondanunk azért, hogy saját fesztiválunkat rendezhessük. S ha egyszer Európa határa ezen a vidéken lesz, akkor a zempléni napok fontossága hatványozódni fog. Kezdetből fogva fontosnak tartottuk, hogy Szlovákiával is felvegyük a kapcsolatot, hogy ezáltal megszülessék a politikamentes átjárás a két ország között. Hol-lóházán például szlovák műsorral jelentkezünk, mert a lakosság nagy része ott szlovák anyanyelvű. Fesztiváljainkon olyan kapcsolatokat keresünk, amely a környező országok más nyelvű művészeinek is lehetőséget ad a fellépésre. Minden műfaj teret kap, igaz, az operaelőadásokról egyelőre le kell mondanunk. A hangversenyek mellett képzőművészeti kiállításokat is rendezünk, hiszen nemcsak a kiválasztottaknak szól üzenetünk, hanem mindenkinek, akit a művészet bármely formája érdekel. Minden műfajban az értéket tartjuk szem előtt.

Bősze Ádám

**A SZTÁROK NEM SZÜLETNEK!
DE NÁLUNK... SZÜLETHETNEK.**

**Pop, rock, jazz, filmzene,
szinkron, színházi
műfajokhoz 20 BIT-es
digitális hangrögzítő
rendszer, effektek,
soksávós technika
Exkluzív szerződésben
rendelkezésre álló, kitűnő
akusztikájú kastélytermek,
értékes hangszerpark**

Alpha-Line Studio

**1124 Budapest, Vércse u. 4/a.
Telefon/fax: (36-1) 319-6105**

Oldal Gábor
sorozata

Kis magyar

5. Világválság és fellendülés

Az első világháború úgy érte a magyar nemzetet, mint egy napfényes nyári időben váratlanul kitört vihar. A polgári társadalomban a háborúról a két emberöltővel korábbi, legendává vált szabadságharc emlékei éltek. Valamiféle katonazenével kísért, férfias kalandnak tűnt, amelyet rövid, huszárros rohammal el lehet intézni. A kijózanodás azonban gyorsan bekövetkezett. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy kemény, kíméletlen, hosszan tartó élet-halál harc kezdődött.

A felismerés nyomán bekövetkező megdöbbenés rohamosan áthangolta a társadalmat. A polgárság luxusiényeit kielégítő hanglemezgyártás tapasztalta a lemeztársaságok rohamos visszaesését. Bevezették, hogy a lemezek elején, a műsor megkezdése előtt, rövid „Előjáró beszéd” szólaljon meg, amelyben a lemezkiadó arra buzdította a nagyrészt, hogy ne mellőzze a lemeztársaságot, támogassa a hazai lemezgyártást. A második háborús év végén sokkal komolyabb felszólítás is lemeze került. 1915. december 14-én I. Ferenc József király és császár rövid szövegben a háború özvegyei és árvái javára történő adakozásra szólított fel mindenkit. Ez a lemez nem került üzleti forgalomba, csak az kaphatta meg, aki bizonyos összeget már adott jótékony célra. Az egyes kiadványok egyre kisebb példányszámokban készültek, mert nyersanyaghiány jelentkezett. A tengerentúlról importált lemeztársaság, a sellak hiánycikké változott. A háború végén kiadtak olyan lemezeket, amelyeket nem pénzért, hanem bizonyos számú régi, elkopott lemez beszállítására esetén lehetett megszerezni.

A háború befejezése után bekövetkezett mélyreható válságban az addig töretlenül fejlődő magyar hanglemezgyártás romokban hevert. Tetézte a helyzetet a Monarchia széthullása, a jelentős kelet-európai piac megszűnése. A Tanácsköztársaság létrejötte tovább bonyolította a helyzetet. Ennek fennállása alatt elenyésző mennyiségben, de készültek hanglemezek Magyarországon. Bizonyítja ezt az Internacionálé magyar nyelvű felvétele, amely ma a legértékesebb hazai lemeztársaságok egyike.

Nem volt jobb a helyzet Európa-szerte sem. A nagy vezető vállalatok sorából a Deutsche Grammophon AG üzemeit a háború elején ellenséges – angol – tulajdonosok nyilvánítták, lefoglalták, majd elár-

verezték. A hannoveri üzemet a német Polyphon Musikwerke vásárolta meg, s a háború után bonyolult védjegyjogi viták után új, Polydor márkanévvel üzemeltették tovább. Az angol anyavállalat természetesen tovább használta a kutyás címkét, és a His Master's Voice márkajelzést; az elvesztett németországi üzemek pótlásaként pedig új gyárat és kiadót létesítettek Electrola márkanévvel a húszas évek végén. Új üzemeiket létesítettek Francia-, Spanyol- és Olaszországban is, valamint a közép-európai országok ellátására Csehszlovákiában és Németországban új helyi vállalatok is keletkeztek (pl. VOX GmbH). A régi német cégek közül legszerencsésebben a Lindström-konzern élte túl az összeomlást. A vállalatgyűttes még továbbiakkal bővült (Homocord, Artiphon stb.). A legaktívabbnak a konzernből Magyarországon az Odeon-Parlophon-Beka vállalatcsoport bizonyult.

Amerikában a háború kifejezetten hasznos volt a gramofonipar számára: a tengerentúlon lendületes és folyamatos fejlődés volt tapasztalható. Az USA-ban 1917-ben már negyvenhat jelentős, gramofon és hanglemezt gyártó vállalat működött, s egyre újabbak keletkeztek és zárkoztak gyorsan fel a legnagyobbak (Victor, Columbia) mellé. Az egyik legjelentősebb a Brunswick Balke Collander Co., amely a biliárd- és tekekesztő ipart cserélte fel a hanglemezre. A nagyarányú fellendülést a társasági táncdivat rohamos terjedése gerjesztette. A háború után valóságos „táncdühvé” növekedett a divat, s ehhez a kísérőzenét legegyszerűbben a gramofon szolgáltatotta. Az új társastáncok már a háború előtti években Európában is felbukkantak. A ragtime típusú táncok zenéjét már a tizes évek elején a Monarchiában is kiadták hanglemezen. Az 1912-ben megjelent Irwing Berlin örökzöld, az Alexander's Rag-Time Band magyar nyelvű változatából több korabeli hanglemezfelvétel ismeretes („Cserébogár” kezdetű szöveggel). Az új stílusú tánczene előadói hanglemezen is kezdetben a tánczenét általában szolgáltató cigánybandák: Berkes Béla és zenekara például már 1909-ben készített ilyen hanglemezt.

III. évfolyam, 36. szám. Megjelenik minden második szombat. 1919. március

EZ AZ A LEMEZ!

MUSZÁJ NEVETNI!
„Ujvári telefonál!”

a címe annak a legújabb kétoldalu tréfas hanglemeznek, melyet Ujvári Károly adott elő. Ez az hanglemezen a

KITÜNŐ KOMIKUS
felöltmúlja önmagát, olyan nyújtott, amely a lemezhez fűzött óriási várakozást teljes mértékben igazolja, szíval

A LEGJOBB HANGLEMEZ
produkción.

E lemez pénzért nem kapható, csupán 6 darab lejátszott lemez ellenében kizárólagos joggal

WÁGNER

országoserte először előrendő magyar hangszer- és beszélgépek áruházában
BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRUT 15. TELEFON SZÁM 10252
PIÓK: IX., RÁDAY-U. 18.

Hirdetés az Érdekes Újság 1919 márciusi számából

grammofonológia

Később katonazenekarok, majd szalonzenekarok (Kurkapelle) és a háború előtt már tánczenei együttesek (The Black Diamonds Band, Orchester Palais de Danse stb.) is csatlakoztak. A „jazz” megjelölés hanglemezen először az Original Dixieland Jazz Band amerikai együttes 1917-ben kiadott lemezein szerepel. A színes bőrű folklorisztikus jazz és a fehér bőrű muzikusok által több-kevesebb utánérzéssel játszott „jazzoid” tánczene között kezdetben még nem tettek különbséget.

A háború befejezése után mindezek az új tánc- és szórakoztatózenei idiómák – először nagyrészt hanglemezeken – szinte rázúdultak Európára. A jazz mindenféle formája 1920-tól kezdve először Párizst igázta le. Itt a háború után jelentős számú leszerelt amerikai katona maradt vissza, akikhez írók, művészek csatlakoztak, s féktelen, a korábbi európai életformában ismeretlen, kötetlen életstílust teremtettek. E korszakot joggal nevezik a „tomboló húszas éveknek” (Roaring twenties, Folles Années Vingt). 1921-től Franciaországban már helyben felvett, jazz jellegű lemezek jelentek meg a Pathé gyár kiadásában. Ez a vállalat a háború után áttért a Berliner rendszerű, horizontális barázdavésésű rendszerre (Pathé Aeguil Actuell). 1922-ben már a német Parlophon is piacra dobott amerikai licenz jazz-felvételeket (American Record megjelöléssel). Európában a háború alatt betiltották a nyilvános táncos rendezvényeket, kivéve Angliát. Mikor a húszas évek elején a tilalom megszűnt, elsőként Angliában alakultak meg az új típusú tánczenére szakosodott együttesek. Jack Hylton zenekara már 1922-ben koncertezett, majd őket követte Németországban kissé később az Efim Schachmeister Jazz Symphoniker és mások.

A volt Monarchia területére mindez néhány év késéssel érkezett. A „jazz” elnevezés itt először Robert Stolz Bobby Jazz című táncszámában bukkant fel, és 1925-ben lemezen is megjelent. A magyarországi lemezpiac lassan, vontatottan éledett a húszas évek közepén. Előbb a nagy világcé-

A húszas évek nagy vívmánya volt a fejhallgató

gek kiadványai voltak kaphatók importból, kis példányszámban, meglehetősen drágán. Elsősorban a Lindström konzern érdekeltségébe tartozó vállalatok (Parlophon-Odeon-Beka), majd a The Gramophone Co (His Master's Voice) gyártmányai – a csehországi új üzemének megindulása után – kerültek Magyarországra. Magyar nyelvű kiadvány csak a szétzüllött magyar hanglemezipar különféle módon megszerzett felvételeinek újrapréléséből került forgalomba. Cigányzenéből, operettmuzikából, katonazenéből, néhány alkalmi zenei felvételtől állt a kínálat. A komolyabb műfajokat néhány operarészlet képviselte; Környei Béla, Sándor Erzsi, Rózsa Lajos régebbi felvételeiből. Ritkaságként bukkant fel néhány újabb felvétel (Király Ernő, Honthy Hanna) vagy külföldön élő művész (pl. Vecsey Ferenc) az ország határain kívül készült produkciója. Az újabb tánczenét szerény választékban, Pathé felvételeken találhatta meg az érdeklődő, amelyek hazai terjesztését a Sternberg hangszerkereskedelmi cég vállalta. Hazai kiadással csak Rozsnyai Károly cége kísérletezett (Gipsy márkanévvel), rövid ideig. Kiadványai azonban legnagyobb részben külföldi felvételek licenseiből álltak.

A magyar hanglemezipiac a húszas évek közepéig szegényes képet mutatott, Európa más országaihoz hasonlítva különösen. Amerikában ugyanekkor már milliós példányszámok is voltak (Paul Whiteman és zenekara: Whispering). A helyzet változásához két jelentős újdonság adta meg a döntő lökést: megjelent a műsoros rádiózás, és megszületett az elektromos hangfelvételi technika.

Oldal Gábor
(folytatjuk)

A **HUNGAROTON CLASSIC** ajánlata

SCHUBERT
"TROUT" QUINTET • LIEDER
KOCIS QUARTET • CSONTOS
GATI • RANKI

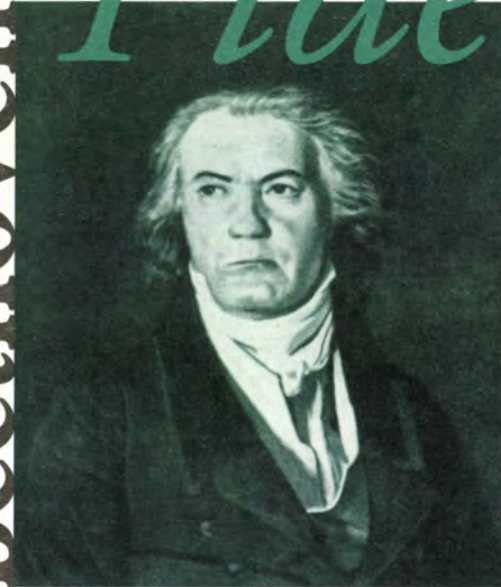
A zenetörténész és gyakorló muzsikus után most gyűjtő osztja meg örömeit az olvasóval: a „gyűjtő”, azaz ajánlható felvételek java került a mini diszkográfiába. (Egyszer arról faggattak, miért dicérek minden lemez. – Nem mindegyiket dicérem – válaszoltam –, csak azt, amelyikről írok. Mivel ajánlásokat írok, nem bírálatokat, megtehetem, hogy csak arról, amelyek dicéretes. Miért ajánlanám a nem tetszőt? Persze nem minden ajánlott felvétel „kifogástalan”, de a magas színvonal, máskor különös érdekesség vagy személyes elfogultság szól mellette. Ha valamelyik pillanatnyilag nem található a hazai boltokban, megrendelhető a kiadóknál. Művészi értékük biztosított az ismételt újrakiadásra.)

A Fidelióban (Beethoven egyetlen operájának 1814-es végleges változatában) az elemzők a forró emberi érzéseknek és az emberiség távlatos, nagybetűs Eszményeinek felmagasztalását méltatják. Hol magánéleti éthosát, hol politikai irányzatosságát emelik ki. Címkézték a hitvesi hűség diadalának (Leonore alakja) vagy a leírhatatlan szabadságvágy megdicsőülésének (a rabok kara). Volt a zsarnokság elleni küzdelem indulója, a felvilágosodás, az igazság és a felszabadulás himnusza (II. finale). Egyesek szabadítóoperának vagy felemás daljátéknak sorolták be, mások szerint a cselekményre és a zenére ősbibliai, mitológikus jelentés is tapad: a földi és égi hatalmakkal szembeszálló, elbukó és pokolra taszított, de a pokoljárásban megtisztuló és feltámadó emberiség példázata. (A Fidelio előzménye e téren is *A varázsfuvola*, a Beethoven által legkedveltebb Mozart-opera. Nem csak a népszerű dallamokra írott variációi emlékeztetnek erre. Vessük össze egyebek között a vértsek jelenete előtti „mélybe vivő” zenét a börtönbe leszálló Leonoreért kísérő ütemekkel a Fidelio II. felvonásának bevezetésében.) E nézetből érdektelen az állítólagos feladatlan ellentmondás „kiszivlág” és nagy eszmék hordozói, az esendő kisemberek és a megalkuvást nem ismerő emberfölöttiek között. Ne feledjük azonban: bármilyen zenén kívüli elképzelést, beleértést, magyarázatot csak a zenei megvalósítás érvényessége, eredeti és egységes szelleme tehet megfontolás tárgyává!

A Fideliót egy énekes csillag vagy meglepő rendezői elgondolás egymagában nem adhatja el. Mindenekelőtt karmester kívántatik, hogy a cselekmény, az allegóriák és a mítoszok a kultikus újraélés során művésztetté, életté, (esetleg már az elhangzást követő pillanatban) történelemmé sűrűsödjének. A kiválasztott lemezekon két-három ízben létrejött ez a csoda. (Negyvennyolc regisztrált felvétel közül ötöt a modern hanglemezgyártás 1950-től '80-ig tartó virágkorából válogattam, kettőt a digitális korszak-

Fidelio

Beethoven

Louis van Beethoven

Beethoven: Fidelio - diszkográfia

Dátum	Karmester	Leonore	Florestan	Pizarro	Rocco	Marzelline	Jacquino	Fernando	Márka
1950	Furtwängler	Flagstad	Patzak	Schöffler	Greindl	Schwarzkopf	Dermota	Braun	EMI
1957	Fricay	Ryaneck	Haefliger	Fischer-Dieskau	Frick	Seefried	Lenz	Engen	DG
1961	Klemperer	Ludwig	Vickers	Berry	Frick	Hallstein	Unger	Cras	EMI
1969	Böhm	Jones	King	Adam	Cras	Mathis	Schreier	Talsela	DG
1978	Bernstein	Janowitz	Kollo	Sotin	Jungwirth	Popp	Dallapozza	Fischer-Dieskau	DG
1981	Masur	Almeijer	Jerusalem	Nimsgern	Meven	Nasek	Woblers	Adam	RCA
1992	Harnoncourt	Margiono	Seiffert	Leiferkus	Polgar	Bonney	van der Walt	Skovhu	Teldec

ból.) Amikor manapság megengedőleg, ám egy csöppent megrovaóan XIX. századnak minősítik **Furtwängler** zenélesi módját (kivált fő megnyilvánulási területén, a Beethoven-művek előadásában), nem veszik figyelembe, hogy a zeneszerző érett munkássága és a karmester ifjúkora között csupán két emberöltő telt el. Neveltetése és azonosulásvágya a romantikus század német történelméhez, filozófiájához és művészetéhez kötötte őt, amint abból táplálkozott a vele egyidős Klemperer morális érzékenysége is. S ha az előbbi szellemi-érzelmi alapról mutatta föl a Fidelio humanizmusát, az utóbbi Beethoven megálmodott erkölcsi világrendjébe akart elvezényelni bennünket, hogy szembeszegülhessünk a XX. századi történelmi katasztrófák embertelenségével és erkölcstelenségével. (A kiszivlágón belül Furtwänglernél a Négyes pillana-

taiban „áll meg az idő”, Klemperernél a Trióban, hogy utána hangot és helyszínt váltva kezdődjék a valóságos dráma.) E két tolmácsolás máig kötelező mércéje minden újabbnak. Reménytelen egyetlen meghatározó előadástól várni megoldást a remekművek tartalmi-esztétikai kérdéseire, e kettő nélkül azonban kár nekivágni a megoldás felé vezető útnak. Választani lehet közülük, de fölösleges, az azonos magaslaton járó szereplők sem segítenek hozzá. Furtwängler ránk maradt Fidelioi közül az itt ajánlott 1950-es salzburgi fesztiváloelőadás élőbb, ihletettebb, továbbá szebb énekteljesítményekkel büszkélkedhetik, mint az ugyancsak kiváló gárdát mozgató bécsiek 1953-ból. Ám azok hangminősége számottevően jobb az egyébként igen élvezhető salzburgiánál. A **Klemperer**-lemez szintén egy operaházi eseményhez fűződik. (A Covent Garden-beli

rögzítésből kitűnik Sena Jurinac, a legjelentősebb Leonorék egyike és Hans Hotter Pizarója Melodram CD-n hallható.) Itt kell megindokolnom, miért hiányzik a listáról két, korszakos fontosságú Beethoven-tolmács Fideliója. Bruno Walteré (Metropolitan live, 1941) nagyszerű, de hangzás tekintetében csak a régiségek bűvárlóit elégítheti ki. Toscanini RCA-lemeze viszont nem éri el a Maestro szokott színvonalát, ráadásul az 1944-es NBC rádióadásban az énekesek a szürke állományból léptek elő. Két másik kiemelt kiadvány elsősorban színházi szemszögből „látatja” az operát. Érzelmi-filozófiai hőskötemény és erkölcsi példázat helyett drámai játék pereg, nem kevésbé feszítő erejű töltéssel. Közeli harmincöt évvel korai halála után ideje, hogy kimondassék: a századunkban született magyar karmesterek sorában a képzeltegazdag **Fricsay Ferenc** volt a leghatékosabb és legérdekesebb zenei egyéniség! Ha megéri, ma bizonyára a legelsőket megillető elismerés övezné. Mozart- és Beethoven-felfogásában Fricsay szinte a historikus irányzat előfutára. Kamarazenekarként kezelt együttesével könnyű, levegős hangzást teremtett, zenei vonalait mintha hegyes ezüstíróval húzta volna meg. A súlyos szakaszokat is természetes frissességgel, spontán lendülettel teszi emberi léptékvé. (A Fricsay-féle Fidelio különben a Deutsche Grammophon első sztereó operája volt.) Sok szempontból kivételes és egyedi **Bernstein** produkciója. Az ő számára mindig Beethoven a hasonlíthatatlanul nagy zeneszerző, az 1970-es, illetve '78-as bécsi felújításra mégis valóságos újápreparálta a vezérkönyvet, a klasszikusnak mondottnál élesebb kontrasztokkal kívánta igazolni a Fidelio egyedülálló nagyságát. Némelyütt ő is haydni méretűre csökkentette a vonóskart, például Rocco áriájánál. Szemben a hangszereseknek címzett nagy számú utasítással, az énekszólalmokban Beethoven nem alkalmazott dinamikai előírásokat. Bernstein ezt „pótolva” sokszorosára akarta növelni a színi hatást: s íme, a szavak egyszerűen fölfénylenek. Ugyanakkor Beethoven tempóit igyekezett tiszteletben tartani, hozzájuk igazítva a színpadi játékot. További „újításai” szintén az előadások jó értelemben vett izgalmaságát szolgálták. A börtönjelenet kvartettjéhez – pontosan azonos tempóban – nyomban hozzákapcsolta a Nagy Pár kettősét, elhagyva az elválasztó prózai mondatokat. Folytatta a mahleri hagyományt, a III. Leonorenyitány beekelését a II. felvonás két képe közé. (Fricsaynál és Böhmnél függelékben; Klemperer mellőzte.) Bernstein a III. Leonore első akkordját belefoglalja az említett kettős utolsó, elhaló akkordjába. „Legjobb ötletem” – nyilatkozta a karmester. A börtönjelenet egészére így megszakítatlanul következhet a finale, a nagy feszültség feloldása; az, amiért Beethoven megírta az operát: szabadság és szerelmes

hűség tömegjelenetű fejlesztett himnusz, az egy-mást ölelő emberiség örömdalának (a Schiller-ódából vett sorokkal is azonosított) előhangja.

A pusztán magánéleti drámát tolmácsoló **Harnoncourt** olvasata ezek után érthetően nem rendít meg, nem repít a fenti szférákba. (Így is a legeredetibb a digitális felvételek között.) **Karl Böhm**nek a kisujjában, fejében, szívében élt a bécsi klasszika minden üteme. A furtwängleri átszellemültség, a klempereri monumentalitás, a bernsteini ekstázis és Fricsay energiája csak néhány ponton villan fel az ő Fideliójában, de minden más „a helyén van”. A maga szerényebb szintjén **Kurt Masur** is a legvonzóbb oldalát mutatja a Lipcsei Gewandhaus Zenekar élén. Megérteti a hallgatóval, miért fogadták lelkesedve ezt a rendre, nagyszabású tervezésre és építkezésre teremtett „Kapellmeistert” a '90-es évek elején már ugyancsak ellomposodott New York-i Filharmonikusok. Masur csapatát egyetlen hölgy fosztja meg a kitűnő jelzőtől, ám épp a legfontosabb szerepben. (Nagy kár, hogy nem Jessye Norman került ebbe az együttesbe, aki akkoriban készített Masurral felvételeket, majd '89-ben Haitinkkal Fidelio-lemezt.)

Noha nem értek egyet Michael Tannerrel, aki az International Opera Collectorban legutóbb azt írta, hogy egy nagy Fidelio = karmester + Leonore, természetesen nem vitatom, hogy a címszereplő a kulcsfigura. De alakítójának súlyos „személyazonossági” gondjai adódnak. A darab figurái nem realista módon jellemzett hús-vér emberek, hanem eszmények, tulajdonságok megtestesítői. A szerző nem lévén vérbeli operakomponista, „Beethoven-énekesi” kategória sem létezik. Az előadók tehát a mozarti vagy wagneri repertoár felől érkehetnek érvényes belépővel. A szereposztó vagy az operabarátnak mégsem választhat ízlése szerint, mert legalább öt szereplőnek az egyaránt lírai és hősi hangú énekesek csoportjába illenék tartoznia. (A Kis Páros a kivétel.) A Leonore (kettős értelemben vett) jelmezét viselő a börtönjelenetig, illetve a finaléig őrizheti titkát a játszó személyek előtt. De meddig tarthatja kétségben a közönséget afelől, hogy a férfiruhás szoprán birtokosa fiú-e vagy lány?

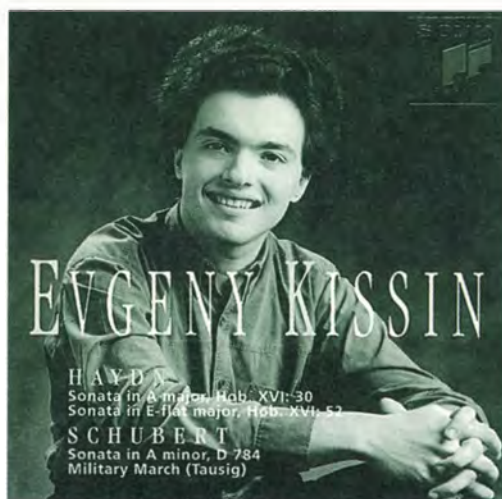
A listán lévők közül színpadon-filmen Gywneth Jones hitette el leginkább a nadrágba bújt asszonyról, hogy ifjú férfi, az asszonyosan telt, sőt Brünnhilde-teremtő Fidelióknak ez aligha sikerült. Pedig a lemezen övek a páma: Flagstadé, Rysaneké, Christa Ludwigé, míg az ideális alkatú Jones távolról sem kifogástalan énekes. A mezzoszoprán Ludwignak nem okoznak gondot a szólalm mély hangjai, a magasságokkal sem kell kínlódnia. A legnöisebb Fidelio az egyértelműen lírai szoprán Gundula Janowitz, az ő hangszíne a Florestan látomásában felragyogó angyalt idézi. A hősiesség Flagstadnak, illetve az asszo-

nyos Ludwignak kitűnő párja a legfájdalmasabb, illetve legférfiasabb Florestan. A bécsi Julius Patzak és a kanadai Jon Vickers közös tulajdonsága a rendkívül magas hőfokú átélés képessége. Nem hangjuk szépségével ragadnak meg, hanem az őszinteségével. Ha az opera bonyolult ösztömvészet, akkor ők az igazán jelentős „összművészek” közül valók. Vickerst hallgatva tudatosul, mekkora intenzitással „dolgozik”, mennyire „kiadja” magát, ellenben Patzak a művészet álcázásának művészetével döbrent rá bennünket nagyszerűségére. A svájci Haefliger feltehetően a bécsi, az amerikai James King a kanadai elődöt nevezné példaképének, s ezzel mindkettőt igen magasan értékeltük. Jeruzalem és Seiffert fényes tenorjának a Vickers meggyőző ereje adhatna szárnyakat, Kollo fiatalos és kissé hisztérikus Florestan. Pizarro főállásban gazember, ennél többet csak életre keltő képzelhetnek bele a jellemébe, mégis sokan kerekítettek ki róla remek portrét. A nagy tekintélyű Paul Schöffert azért nem számítom közéjük, mert a tengernyi gonoszság közepette alig énekel. (Toscanini ezt úgy mondta volna: ugat, mint egy rendőrkutya.) Bezzeg Fischer-Dieskau, Berry és Sotin pompás áriát ad elő, a düh kifejezésének egyéni változatait. DFD annak ellenére is vagy épp azért kitűnő, mert az ő hangjának karaktere a jóssággal rokon. Nem csoda, hogy Bernsteinnel – a színpadi néphez hasonlóan – mi is örömmel fogadjuk szabadulást hozó miniszterként. Ugyane frázisokkal Tälvela csodás basszusán valóban felsőbb hatalom közli szép szándékait. (Bár megvalósulásukban nemigen hihetünk, legalább jólesik hallgatni.) Rocco zenében, prózában hálás szerep, a második világháború utáni évek két vezető német basszusa egymást múlja felül benne. Greindlt sohasem hallottam ilyen telt, zsíros hangon szólni, Frick dicséretére pedig eleget mond, hogy Fricsay és Klempereren kívül Furtwängler és Erich Kleiber is kérte őt Fidelio-felvételeihez. A hosszú ideig „tartalék” Peter Meven a Masur-lemezen kontinensválogatottként is beválna. Polgár László (1988-ban Harnoncourt pompás Leporellója) átlagos Rocco. A Marzelle-Jacquino párnak kettőtől kell óvakodnia: ne hancúrozzon Pápageno és asszonykája szintjén, s ne tévessze össze magát Leonoréval és Florestannal. (Utóbbi veszély csak a Schwarzkopf-Dermota kettős alkatából és nemes hangszínéből következőleg fenyeget.) Peter Schreier – helyesen – bumfordibb társainál, arca élesebben vetül elénk. Mathisnak is azért adnám a pálmát, mert a sok éteri hangú szoprán közül az övé hallatszik, hogy e rajongó lány a börtönudvaron vasalgat...

Ha ezek után a kínosan szokványos kérdésre kellene válaszolnom: melyik Fideliót vinném magammal a lakatlan szigetre, nos – feladnám a játékot.

Uhrman György

„Az igazi nagyság mindig utat tör magának a művészetekben, a tehetségek előbb-utóbb megtalálják a maguk közösségét. Nekiünk, lemezcégeknek pedig az is a feladatunk, hogy – karöltve az impresszáriókkal, a koncertszervezőkkel, az operaházakkal, a rádióállomásokkal – segítsünk nekik mihamarabb feljutni a csúcsra” – fogalmazza meg krédóját a Sony Classical kiadó két éve hivatalban lévő új elnöke. Peter Gelb arra céloz, hogy miközben a Sony Music Entertainment Inc. kebelén belül működő, klasszikus zenei CD-ket – illetve film- és videórészlegüknek köszönhetően videókat is – forgalmazó lemezcég mindenekelőtt egykori és mai sztárokat menedzsel, jut azért energiája pályájuk elején tartó, persze a rangos koncerttermekben és operaházakban rendezett debütációs keresztelőkön már átesett ifjú művészek felkarolására is.

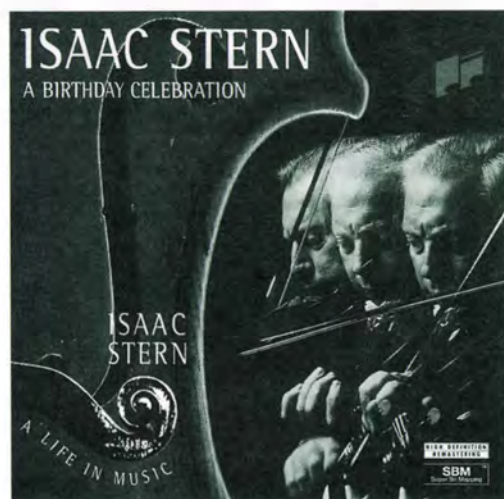

Sony

Evgeny Kissin, az alig 18 esztendő Sophie Mautner pianista, Boj Skovhus baritonista, illetve a kínai szoprán, Ying Huang piacra dobott szólólemezzei – csak pár példa – kézzelfogható és füllel élvezhető valósággá teszik az elmondottakat. Nemcsak „futtatottjai” fiatalok, hanem maga a Sony Classical is annak tekinthető, mindössze nyolc-kilenc esztendejével. Az egész 1988-ban kezdődött, amikor a Sony Corporation felvásárolta az amerikai CBS (Columbia Broadcasting System) Recordst, és ezzel megszületett a Sony Music Entertainment Inc., majd a legendás híré CBS Masterworks címkéből egy évre rá Sony Classical lett. A történet persze nem itt indul: az előzmények messze – egészen a századfordulóig – visszanyúlnak a múltba, amikor tulajdonképpen Edison gépeinek eladására (District of Columbia körzetben) megszületett a Columbia címke. Az újdonsült cég újtókedvét mutatja, hogy 1902-ben már – egyol-

dalas – lemezeket is felvett katalógusába. Nem sokkal később Európában is meghonosodott a Columbia márkanév, és az európai Columbia cég idővel nemzetközi vállalattá terebélyesedett, miközben az amerikai cég hivatalosan is bejegyeztette a Masterworks címkét klasszikus lemezei számára. Már a nagy gazdasági válság idejére esik a cég történetének következő fejezete, amikor az amerikai Columbia új tulajdonosa igazán jelentéktelen összegért – 70.500 dollárért – az American Record Company lett. 1938-ban azután ismét új gazdát kapott a vállalkozás: William S. Paley, a Columbia Broadcasting System tulajdonosa vásárolta meg az előbbi summa mintegy tízszereséért. Paley lényegében Edward Wallerstein unszolására nyúlt mélyen a zsebébe, de ez utóbbi úriember még azzal is rajta hagyta keze nyomát a cégen, hogy megszerezte a 28 esztendő Goddard Lieberson zeneszerzőt és zenekritikust a Columbia Masterworks művész

és repertoár (A&R) részlegének irányítására. Akkor még minden bizonnyal sem Wallerstein, sem Lieberson nem sejtette, hogy a liezonból közel negyven esztendő gyümölcsöző munkakapcsolat születik. A kiváló üzleti érzékkel megáldott, komponistából lett kiadómenedzser ugyanis oly magas szintre emelte a klasszikus lemezkiaadó művészi missziós tevékenységét, hogy működésének köszönhetően a Columbia Masterworks a hanglemezipar modern korszakának első számú amerikai klasszikus címkéjévé emelkedett. A Lieberson-periódus jelentős eseménye az ipart forradalmasító 33 + 1/3-os, hosszan játszó, műanyag hanglemezek bevezetése, amelyek azután közel negyven éven át uralták a piacot. Az első 12"-es formátumú lemezen – jutalomérem, mindössze 4.85 dollárért kínálták – Nathan Milstein játszotta Mendelssohn e-moll hegedűversenyét, a Bruno Walter vezényelte New York-i Filharmonikusok kí-

Classical

séretével. Ugyancsak Walter dirigálta az első 10"-es Columbia Masterworks lemezen Beethoven Nyolcadik szimfóniáját. Liebersonnak hamarosan sikerült a label zászlaja alá hívni a kor legkiemelkedőbb előadóművészeit, Isaac Sternt, Pablo Casalt, Glenn Gouldot, Vladimir Horowitzot, és a karmesterászok sorában Bruno Walter mellé a magyar származású Eugene Ormandyt, illetve Leonard Bernsteint. Lieberson volt az úttörője a Broadway musicalek lemeze prelézésének is, neki köszönhető, hogy a South Pacific az eredeti szereposztásban az első aranylemezhez, egy másik lemez – a *My Fair Lady*, ugyancsak az eredeti szereposztásos változatban – pedig soha nem látott kasszasikerhez juttatta a Masterworks-t.

A hatvanas-hetvenes években jutottak népszerűség csúcsára a CBS klasszikus lemezei, amikor a cég Columbia House Company néven már saját lemezrendelő klubhálózatot is életre hívott. Közben – 1968-ban – szeniális taktikai húzással a CBS közös vállalatot alapított a japán Sony Corporationnel termékeinek értékesítésére Japán, Macao és Hongkong piacán. A lemezeladások grafikonja meredeken felfelé ívelt, és 1978-ban elkövetkezett az abszolút rekord: a CBS lemezek eladásának értéke elérte az 1,2 milliárd dollárt, ezáltal a CBS lett az első amerikai lemezcég, amelynek sikerült átlép-

nie a bűvös egymilliárdos határt. Az amerikai-japán együttműködés keretében – *sic transit Gloria mundi* – a CBS ezután maga is hozzásegített egykor forradalmat csináló saját LP-jének halálához, amikor 1982-ben segítséget nyújtott az immáron nem konkurens Sony első compact disc-jének piaci bevezetéséhez.

Aztán amikor az ügyesen terjeszkedő, mind tökéreőbb Sony a nyolcvanas évek végén felvásárolta a CBS Records-t, és ezzel életet lehelte egy lemezbirodalomba, a Sony Classical lett a fényes múlt örököse. Nem véletlenül élvez tehát abszolút prioritást a cég kebelén belül az egykori CBS Masterworks katalógus átültetése CD-re a legmodernebb digitális technika – az úgynevezett *Super Bit Mapping* (SBM) technológia – igénybevételével. Megszülettek a nagy retrospektív sorozatok, amelyek Bernstein, Boulez, Casals, Horowitz, Gould és Walter művészetét mentik át akár a távoli jövőbe is. Közülük 1996 őszén dobta piacra a *Sony Classical Masterworks Heritage* (Mesterművek Öröksége) sorozatát, amely az 1903-as Grand Opera szériával indul... Igazi csemegének számít a cég egyik újdonsága, a *Szenen* nevet viselő, két CD-s album, amely a század vitán felül egyik legkiemelkedőbb pianistájának, Glenn Gouldnak állít emléket, többek között fantasztikus feszültséget hozó Bach in-

terpretációinak csokorba foglalásával (eddig ismeretlen fotók, továbbá kimerítő zenehistoriai esszék kíséretében).

Különlegességnek számít a Sony Classical egy másik mentőakciója is, amelynek keretében a ma is a világ legrangosabb fesztiváljai sorában számon tartott *Salzburgi Ünnepi Játékok* évtizedekkel ezelőtti, az ORF által szalagra vett operaelőadásait, illetve hangversenyait, a „megismételhetetlen” igyekeznek átmenteni a XXI. századba. A *Festspieldokumente* széria egyik lemezén például egy 1958 nyári, Mozarteum-beli Mozart koncert hangjai szólalnak meg újból, és rajta a magyar származású Széll György vezényli a Concertgebouw zenekarát...

A lemezcég New York-i központjából Peter Gelb – részben exkluzív – szerződésekkal igyekszik magához láncolni a nagy formátumú előadókat, így többek között Isaac Sternt (a művész 75. születésnapjára megjelentetett *Life In Music* kiadvány egyedülálló összefoglalója a hegedűművész életpályájának), Itzhak Perlmant, Murray Perahiát, Claudio Abbadót és a Berlini Filharmonikusokat, a már harmincas éveinek végét taposó, finn származású, Amerikában élő Esa-Pekka Salonen karmestert és együttesét, a Los Angeles-i Filharmonikusokat, James Levine-t, Zubin Mehtát, Seiji Ozawát,

Sony Classical

GYÖRGY
KURTÁG
SONG CYCLES
QUASI UNA
FANTASIA
ENSEMBLE
MODERN
PETER EÖTVÖS

WDR

Emanuel Ax-ot, Yefim Bronfmant, vagy az énekcscillagok közül Kathleen Battle-t és Plácido Domingót. Mindenképpen Gelbet dicséri, hogy a Sony Classical érdeklődést mutat a kortárs kompozíciók iránt is, korántsem véletlen tehát, hogy Kurtág György oeuvre-jének számos alkotása is ott szerepel a cég katalógusában, ahogy például a Magyarországon kevésbé ismert, iz-

galmas, eredeti zenét komponáló amerikai Richard Danielpour néhány darabjának propagálását is magára vállalta a kiadó.

A lemezcég azonban korántsem csak a „kötelező” hagyományos szimfonikus, kamara- és szólórepertoárt tartja fenn katalógusában, hanem igyekszik szélesíteni is a palettát.

A Sony Classical kebelén belül évekkal ezelőtt Vivarte néven önálló címkét alapítottak a középkori, reneszánsz és barokk zeneművek autentikus, historikus orientáltságú megszólaltatására Wolf Erichson producer irányításával, aki ez ideig több mint száz lemez kiadásában működött közre; egy másik sorozat, az *Arc of Light* (Fényív) pedig egyházi kórus- és hangszeres kompozíciókat kínál a hallgatóknak.

Emellett afféle Sony specialitásként nem tradicionális klasszikus zenészek is szóhoz juthatnak a kiadó támogatásával: elég, ha Marcus Roberts virtuóz jazz-zongorista *Portré* kében címet viselő, nemrég megjelentetett lemezére utalunk, vagy az újdonságok közül a Mozart Sessions-re, amelyen a „jazz-ász” Chick Corea, illetve az all round-zenész Bobby McFerrin két népszerű Mozart zongoraversenyt szólaltat meg, a nagy komponista témáira fogalmazott „jazzes” improvizációk körítésével.

Lindner András

J e l m a g y a r á z a t

kiváló

jó

közepes

hallgatható

hallgathatatlan

Hölgyek a „középkorból”

A francia régizenei mozgalom egyik kiemelkedő együttese a Discantus, amelynek tagjai kizárólag hölgyek. Művészeti vezetőjükkal és karmesterükkel, Brigitte Lesne-nel budapesti hangversenyük előtt beszélgettünk.

Gramofon: Milyen középkori repertoár áll rendelkezésére egy vokális, csak női hangokat alkalmazó énekegyüttes számára?

Lesne: A kora középkori gregorián repertoártól kezdve a korai többszólamúság darabjaiból is szívesen énekelünk. Az *Eya Mater* című lemezünkön a XI-XII. század, a *Dame De Flors* című felvételünkön a XII-XIII. század egyházi műveiből válogatunk.

Gr: Körülbelül hány olyan „mű”, tétel áll rendelkezésükre, amelyet lemezre is énekelhetnek?

Lesne: Szerencsére a repertoár szinte kimeríthetetlen, így nem áll fenn az a veszély, hogy egyhamar kifogyhatnánk a darabokból. Külön öröm, hogy muzikológusokkal is van kapcsolatunk, akik szinte rendelésre „szállítják” az újra felfedezett alkotásokat.

Gr: Egy zenetörténész minden előadásra elkíséri önöket. A megszólaltatást tekintve mindig teljes az egyetértés önök között?

Lesne: Természetesen nem, de a tudományos munka és az aktív muzsikálás a *Discantus* esetében jól kiegészíti egymást. Fontos ez a „kettősség”, hiszen e korszak zenéjét másképp nem lehetne megszólaltatni.

Gr: A laikus zenehallgató számára a gregorián ének hangzásélménye inkább férfihangokhoz köthető.

Lesne: Az asszociáció természetes, mégis úgy érzem, hogy a közhiedelemmel ellentétben a középkor egyházi zenéjéből nem zárhatták ki a nőket. Gondoljunk csak az apácakolostorokra, amelyekben igen sok régi notált kódexet találtak. Amikor a *Discantus*t megalapítottuk, elsősorban ennek a repertoárnak szenteltük magunkat.

Gr: Magyarországon Szendrei Jankának és Dobszay Lászlónak köszönhetően igen eleven a régizenei élet, legfőképpen a gregorián tekintetében.

Lesne: Rendkívül tiszteletre méltó e két fantasztikus tudós és zenész munkája. Franciaországban jól ismerik a Schola Hungarica felvételeit, amelyekre a tisztaság és a természetesség egyaránt jellemző. Figyelemre méltó, hogy Magyarországon ilyen nagy lelkesedéssel dolgoznak, s ezáltal nem is meglepő, hogy az ön hazája – a középkori zene területén – a világ élvonalába tartozik. Ezért is koncertezünk szívesen Magyarországon.

Bősze Ádám

Mozart

Lucio Silla

• Teldec-Warner •

Nemrégiben fanyalogva írtam ehelyütt Mozart 1775-ös alkalmi operáscskájáról, *A pásztorkirályról*. A *Lucio Silla* jobban tetszik, a három évvel zsengebb darab zenéje erőteljesebb és kevésbé konvencionális. A „nagyképűen bölcselkedő, bőbeszédű és logikátlan librettő” (így a Grove Zenei Lexikon) itt sem lendítője a zenének, a római történelem csak ürügy és kulissza. Silla, a diktátor a hatalmon kívül szerelmet is akar bitorolni, szenátusi határozattal megtámogatva, akár erőszakos házasság árán! Három felvonáson keresztül gyöttri a kiszemeltet, a száműzött Cecilio szenátor aráját s a többi szereplőt, köztük saját hűgát. „Így inzultálni egy diktátort?” – háborodik fel a visszautasítás hallatán. Végül mégis önmaga legyőzőjeként ünnepelhetik, miután csatlakozott a XVIII. századi jószágos vagy jobb belátásra tért színpadi zsarnokok seregéhez, s egy füst alatt lemond szerelméről és a diktátori címről. Zeneileg is a rövidebbet húzza, mert a kijelölt énekes lemondása miatt egy templomi tenoristáé lett a feladat, akinek Mozart mindössze két áriát írt a szokásos négy-öt helyett. Anno 1772 Milánóban (a balett-betéttel együtt) hat és fél órán át tartott az előadás; most Harnoncourt 155 percre rövidítette. (Például egészében kihagyta a második tenorszerepet.) A milánói közönségnek csupán az volt fontos, hogyan illeszkedik a zene az until ismert formákba, s hogyan éneklük a régi kedvencek az új számokat. A tizenhat éves Mozart sem bajlódott a seria, a hősi opera kereteinek feszegetésével. Mivel közönsége nem igényelte a drámai cselekményt, a belső erkölcsi konfliktusban edződő s több síkon ábrázolt jellemeket, az ifjú német nem is törte a fejét ilyesmin. Így is kissé nehéz muzsikát írt, „túl sok hangjeggyel”, mint majd később a bécsieknek. A Hármast (No. 13) bonyolultnak tetszhetett, a zenekarkíséretes recitativók szokatlan súlyt kaptak. Arról tudósítanak, miképp felel a pubertáskorból kikecmergő „maestro” a szerelem, hűség, halál hívószavakra. Úgy látszik, ő elégedett volt a megoldásaival, mert a No. 2 Ária, illetve No. 6 Kórus előtti hangütést – tudatosan vagy sem? – megismételte Susanna Róza-áriája, illetve Donna Elvira *Mi tradi* kezdetű áriája előtt. Nagyszerű kezdetek, kétszer ily idősen remekbe faragott jeleneteket fejleszt ki belőlük.

Mozart

Mozart: Lucio Silla
 Peter Schreier (Silla), Edita Gruberova (Giunia), Cecilia Bartoli (Cecilio), Yvonne Kenny (Cinna), Dawn Upshaw (Celia)
 Concentus musicus Wien
 Vezényel: Nikolaus Harnoncourt

Míg az 1994-es *Il re pastore*-ban egyedül Eva Mei teljesítménye volt első osztályú, öt évvel előbb Harnoncourt még remek társulatot verbuválhatott a Lucio Silla két bécsi koncertelőadására, egy-egy nagy múltú, jelenű és jövőjú énekművésszel a középpontban. Peter Schreier mint egyetlen férfi leve kitűnik a négy nő koszorújából. Már 1976-ban (egy Harmonia Mundi lemezen) is énekelte Sillát. Oly fölényesen ismeri Mozart világát, akár vezényelhetné a művet. Bár senki sem a hangjáért szereti, Schreier mindenkor kivívja magának a zenét szeretők tiszteletét. Giuniának, a hősnőnek Hildesheimer szerint „a legszertelenebb koloratúrák jutottak... elképzelhetetlen, hogy ma türelemmel győzzük, örömmel hallgassuk”. Szerencsére hozzáteszi: Mozart ezt másképp látta. Nyilván. Gruberova pedig teljes odaadással, érzelem és virtuozitás zavartalan egységben bemutatja, hogyan látta és képzelhette Mozart! Pedig a Pozsonyból indult művésznő alkata eléggé távol áll a kemény

akarátú római heroina és matróna karaktertől. Cecilia Bartoli a híres kasztrált énekesnek, Rauzzininek írott férfiszólómat vállalta. Nem dicsérhetem jobban, mint azzal az állítással, hogy már '89-ben is méltónak mutatkozott mai önmagához: lélegzetelállítóan énekelt és drámai erő

kölcönzött (a színészeleg különben jelentéktelen) szerepnek. E három nagyság jelenléte és közös megszólalásuk a jelzett Hármásban élményszámba megy. Második férfiszoprán hiányában Mozart kénytelen volt egy hölgyet öltöztetni nadrágba, helyesebben tunikába. Yvonne Kenny kifogástalanul éneklé áriáit. Az akkor még kezdőnek számító Dawn Upshaw időközben kinőtt a kis mindenek stáuszából, ma a világ egyik vezető szopránja a modern opera- és dalrepertoárban. (Nagyszerű Anne Truelove volt Stravinsky *The Rake's Progress* című operájának Erato lemezén.)

Az említett Harmonia Mundi lemezen is nagy nevek viselői, Auger, Várady, Mathis és Donath vetkék körül Schreiert. Ez az „élő” előadás azonban sokkal elevebb, s ez elsősorban Harnoncourt érdeme. Az első kiadást követően a kritika meglehetősen elmarasztalta a karmestert a húzásokért és „különcködő” felfogásáért. Én csak az allegrókat indító heves lábdobogást nehezményezem...

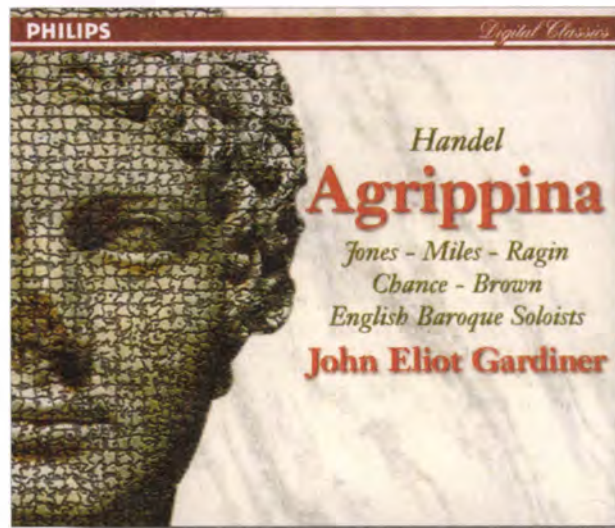
Uhrman György

Georg Friedrich Händel

Agrippina

• Philips – PolyGram •

fejlődő énekes szólista szembe-
besül saját, öt évvel ezelőtti,
ám csak most napvilágot lá-
tott produkciójával, s azon-
töpreng, mennyiben jobban
fel tudta volna venni ezt a sze-
repet mondjuk négy hónappal
a megjelenés előtt... Valószí-
nűleg soha nem fogjuk persze
megtudni, foglalkoztatják-e

H ä n d e l

Georg Friedrich Händel:
Agrippina
Alastair Miles, Della Jones,
Derek Lee Ragin, Donna
Brown, Michael Chance,
George Mosley, Jonathan Peter
Kenny, Julian Clarkson, Anne
Sofie von Otter
English Baroque Soloists
Vezényel: John Eliot Gardiner

ilyenfajta gondolatok e lemez előadóművészeit, de
annak kijelentését talán megkockáztathatjuk, hogy
mindannyiuktól hallottunk már ennél emlékeze-
tebb teljesítményt is, s ebben része lehet a stúdió-
ban uralkodó, alighanem kevésbé inspiráló légkör-
nek is, amely egy ilyen életteli operához kiváltkép-
pen rosszul illik. (A Philips és Gardiner együttmű-
ködése olyan kiváló koncertfelvételekkel is gazda-
gított már minket – például éppen Händel *Jeptha*-
ja esetében –, amelyek ismeretében különösen saj-
nálhatjuk, hogy e mű rögzítések a stúdió mellett
döntöttek.) Az énekesek többsége természetesen
tökéletesen énekel, ám igazán személyes pillana-
tokkal talán csak Della Jones és Michael Chance
ajándékozza meg a hallgatót – az egyébként zseni-
ális Anne Sofie von Otter is meglepően „hétközna-
pian” éneklő apró, ám jelentős szerepét –, s a zene-
kar mindig hibátlan játékaól is olykor hiányzik az
igazi erő. E három CD mindegyike nagyszerű, de
sajnos egyik sem felejthetetlen.

Vashegyi György

számára rejtélyesnek és érthetetlennek tűnő („éresi
periódusnak” pedig bajosan nevezhető) szünet
alighanem az előadókat sem tölti el túl nagy öröm-
mel: öt év már olyan időtartam egy művészi élet-
ben, amelyet így „átugrani” nem éppen szerencsés.
Képzelnék csak el, amint egy folyamatosan érő és

Az *Agrippina* Händel életének egyik legjelentő-
sebb sikert hozó operavállalkozása volt: a Velencé-
ben feltehetőleg 1709/10 telén bemutatott pro-
dukció nem kevesebb, mint huszonhét előadást ért
meg. Emellett lezárása volt szerzője három évnél is
hosszabb, dicsőséges itáliai kalandozásának,
amelynek időtartama alatt a „híres szász” („il
sassone famoso”) nemzetközi rangú zeneszerzővé
érett. Az ekkor készült művek (sok-sok kantáta és
egyházi mű, valamint például a *La Resurrezione*
című oratórium és az *Agrippina*-t nagyjából egy
évvél megelőző kisopera, az *Aci, Galatea e
Polifemo*) már teljes fegyverzetben pompázó har-
cosnak mutatják Händelt, aki tudatosan készül to-
vábbi hódításaira. (Talán Nerone első áriájának
magabiztos szavait is idézi magában: „*Il trono
ascenderò*”) Igen jelentős mű az *Agrippina* az
angliai jövő szempontjából is, mert velencei
előadásain négy olyan énekes is részt vett (elég
csak a szoprán Durastanti nevét említeni közü-
lük), akik a londoni évek nélkülözhetetlen
munkatársai lesznek.

Bár az *Agrippina* korabeli műfajmegjelölése
„dramma per musica”, inkább vígoperáról van szó,
amelynek életszerű szöveggönyve – amolyan jó ve-
lencei szokás szerint – tobzódik az emberi termé-
szet gyenge pontjainak ábrázolásában. (A librettó
ráadásul egy főpap-diplomata műve, aki talán ép-
pen a „Serenissima” ősi ellenségéről/ellenfeléről, a
pápáról fest gúnyrajzot Claudio császár alakjának
megformálásakor...) Mégis, főleg Ottone (Winton
Dean szellemes szavaival élve „örök vesztes”) sze-
mélyével való megismerkedésünkkor nemes és
mély érzelmekkel is találkozhatunk: az ő figurája
által képviselt (történetileg kicsit később már így
fogalmaznánk: „operia seria”) karakterektől széles
ív vezet az egyértelműen komikus figuráig,
Händel pedig mindenkit nagy tehetséggel, egyben
rokonszenves megértéssel ábrázol. S hogy ezt meg-
tehesse, felhasználja addig komponált zené legja-
vát: az opera közel ötven tétele közül alig néhány
akad, amely „testestül-lelkestül” ezen opusz száma-
ra fogant volna...

Gardiner és együttese 1991/92-ben készült felvéte-
le nem kevesebb, mint ötvennyi várakozás után je-
lent meg a Philips kiadásában. A külső szemlélő

Bartók Béla

Összes zongoraműve, vol. 4.
Kocsis Zoltán - zongora

• Philips – PolyGram •

B a r t ó k B é l a

Kocsis Zoltán forrásértékű lemezfelvételeket készít Bartók muzsikájából. Nincs örökvényű, autentikusnak tekinthető interpretáció. Még a szerzőé sem az. Ezzel a három mondattal kell birkóznia a recenzensnek. Kezdjük az utolsóval! Bartók jó néhány darabját hallhatjuk a szerző előadásában, azt is tudhatjuk, hogyan játszotta mások műveit. Azt hihetnénk, hogy ezzel közelebb kerülhetünk a kompozíciók lelkéhez vagy a szerző eredeti szándékaihoz. Rá kell azonban ébrednünk, hogy ez nem így van. Például ha többször is felvette egy-egy kompozícióját, akkor melyiket tekintjük etalonnak? Nem beszélve azokról a felvételi körülményekről, amelyek befolyásolták, és persze nála sem megkerülhető kérdés a pianista pillanatnyi diszpozíciója. A hangminőséget már ne is említjük. Ne csodálkozzunk tehát azon, hogy az eredeti felvételek akár el is bizonytalaníthatnak. Második mondatomhoz, ami egy puszta tény megállapítása, nincs mit hozzáfűznöm. Első mondatom, amely recenzión tárgy és egyben értéktéletem veleje, látszólag ellentmond a rákövetkező kettőnek. De éppen Kocsis művészete az, ami a három állítást koherens logikai halmazzá kapcsolja össze. Számomra ebben áll nagysága és lemezfelvételeinek vitathatatlan kvalitása. Kocsis összkiadást készít a fellelhető források számbavételével, és e források közé, Somfai Lászlóval közösen, felvette Bartók felvételeit is. Ám Bartók játéka puszta reprodukciója éppen Bartók szelleméhez lenne méltatlan, nyilvánvaló, hogy Kocsis sem ezt tette. Egy-egy archív felvétel értéke nem hangzó mivoltában áll, hanem paradox módon abban, hogy a néma írásjelek sugallta szándék, néha akár az írásjel által meghatározott koncepcionális jelentéssel szemben, napvilágra jusson. Bartók műveinek hagyományos forrásait tanulmányozva felébred a gyanú, hogy írásjelei, akár újítóak, akár szándékosan konvencionálisak, a pontosságra való törekvés ellenére, vagy éppen ezért, értelmezési problémát jelentenek. Bartók felvételei a gyanút megerősíthetik vagy éppen eloszlatják. De az értelmezési problémákra explicit választ nem adnak, nem adhatnak. Van, amikor a filológia, a tudomány megáll egy adott pontnál, és szerényen szétárja karját: eddig jutottam. (Kant óta tudjuk, hogy nem is kell töb-

bet tennie.) A művészet ekkor kezd éledezni, ez az ő terepe. Valami megmagyarázhatatlan erő birtokosa a művész. Ez az erő ad bátorságot ahhoz, hogy kijelentsse: ennek a hangnak így kell szólnia. És a dolog el van intézve. Kevés művésznek hisszük ezt el. Kocsisnak feltétel nélkül. De ha így van, akkor miért a mikrofilológia, a forráslánc, a hangfelvétel? Integrálni egy másfajta kreativitás, a filológia eredményeit, miközben úgy érezzük, hogy éppen az előadó segít a tudományon, ez Kocsis művészetének egyik megfejthetetlen titka. Talán elnézi az olvasó, hogy nem szóltam részletesen a CD-n hallható darabokról, nem eszeteltem az 1926-os év fontosságát Bartók pályáján, de azt hiszem, olyan lemez született, amely ezt a fajta megközelítést lehetlenné teszi. Gazdagabbak lettünk egy forrással, és ahogy az értékes forrásokkal már lenni szokott, egy csomó megoldhatatlannak látszó rejtéllyel.

Molnár Szabolcs

Beethoven:

Prometheus-nyitány,
VI. szimfónia

• Hungaroton Classic – Magyar Rádió •

Koncertélményt kínál a CD-hallgatóknak a Magyar Rádió és a Hungaroton Classic emblémájával megjelent felvétel: a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának Vásáry Tamás főzeneigazgató vezényletével rendezett nagyszerű Beethoven-sorozatából másodikként a február 2-ai koncert műsora vált ismételten felidézhetővé. A nyitány maradandó élmény ebben az interpretációban; egymást érik a szebbnél szebb éneklő fordulatok. Hallható, hogy minden hangszercsoport, minden szólam tisztában van saját funkciójával. Vonósok és fúvósok egymásnak adják a dallamokat, s a közösen felidézett „történet” kulminációs pontjain teljes pompájában ragyog fel a nagyzenekari hangzás. Így a zenének nemcsak az alapfokon tanított „alkotórészeit”, a dallamokat, a harmóniakat, a ritmusokat követhetjük figyelemmel, hanem a hangszínpaletta gazdagsága is káprázatos. Segítségével a felrakás sűrűsége – az érzelmi feszültségeknek-oldódásoknak megfelelően – időről időre változik.

Bővelkedik részletzsépségekben a VI. szimfónia előadása is, azonban itt szomorúan kell tudomásul vennünk, hogy az előadók adósaink maradnak a partitúrába beírt ismétlésekkel. A nyitótétel exozicijójának megismétlése szigorú szabályként élt akkortájt, s a modern előadók is csak szélsőséges, speciális esetekben hagyják el az ismétlést. Szívesen hallottuk volna még egyszer a nyitótétel exozicijóját – annál is inkább, mert másodszori hallásra óhatatlanul mást és másképp hallunk a megismételt zenei anyagból. Pazarul érvényesült a partitúra áttört hangszín-készlete, s a színskála kevert színei tovább pompáznak a II. tételben, kiváltképp az unisono dallamokban. Még a nyitótételnél is jobban fájlaltuk, amikor a III. tétel ismétlőjele is figyelmen kívül maradt – már-már felborult a formarészek aránya a kompozíció egészén belül, érzésünk szerint így a vihar is túl hamar jött. A zárótétel himnikus hangja viszont méltó megkoronázása az opusz egészének.

B e e t h o v e n

Beethoven: Prometheus-nyitány, VI. szimfónia
Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara
Vezényel: Vásáry Tamás

Megfontolandó: ha egyszer stúdiófelvétel formájában is rögzítésre kerülne Beethoven szimfonikus termése, akkor majd ismétlésekkel, a komponista által megtervezett arányokkal kerüljenek felvételre a tételek. Beethoven művei ugyanis nem engedik meg azt a szabadosságot, melyet más, kevésbé ismert és tisztelt szerzők esetében egyes előadók megengednek maguknak.

Fittler Katalin

Bakfark Bálint
összes lantműve
Benkő Dániel - lant

• Hungaroton Classic •

B a k f a r k

Bakfark Bálint összes lantműve
Benkő Dániel - lant

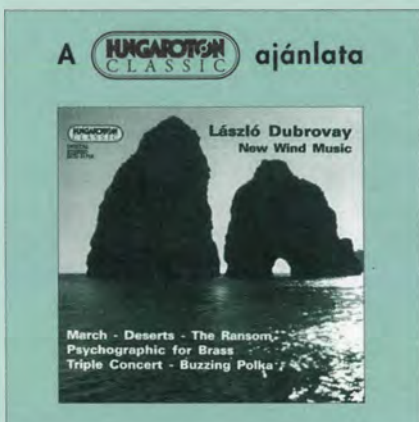
„Bakfark Bálint a magyar zenetörténet legfényesebb alakjainak egyike. Műveit a zenetörténet az európai lantzene legkiemelkedőbb emlékei közt tartja számon.” Így kezdődik Gombosi Ottó tanulmánya, amelyben a szerző Bakfark Bálint életét és művészetét elemzi. A XVI. század derekán élt komponista Szapolyai János udvarában nevelkedett, majd az országot elhagyva külföldön, európai fejedelmek szolgálatában tevékenykedett. Korának ünnepeit játékosan volt, művei még halála után is népszerűek maradtak.

Gombosi könyve után Homolya István jelentetett meg könyvet 1982-ben Bakfarkról. E két értékes mű mellett 1976 és 1982 között jelent meg Homolya István és Benkő Dániel szerkesztésében Bakfark műveinek összkiadása a Zeneműkiadónál. A kottával párhuzamosan a Hungaroton LP-n is kiadta Bakfark műveit Benkő Dániel tolmácsolásában. A mostani, négy CD-t tartalmazó kiadványon a népszerű művész régi és új felvételeket használva mutatja be Bakfark Bálint összes lantművét.

Először a kiadványról kell szólnunk, hiszen az albumhoz igényesen megírt tanulmány is tartozik, amelynek segítségével a zenehallgató közérthető formában szerezhet információkat Bakfark művészetéről és alkotásairól. A kottapéldákkal illusztrált szöveg jelentős segítség az igényes zenehallgatáshoz. A design mellett természetesen Benkő Dániel játéka is minden dicsőretet megérdemel. Egyedülálló ugyanis ez a gyűjtemény, hiszen tudomásom szerint Bakfark műveit csak kevesen merik lemezre játszani,

ni, másorra tűzni. Elsősorban a darabok rendkívüli technikai nehézségének köszönhető ez, hiszen a XVI. században élt virtuóz már korában is ördögi technikájú muzsikusként számított. Benkő Dániel felvételén nem érezhetők ezek a nehézségek. A több mint négyórányi zenei anyag valószínűleg nem hallgatható meg egyvelegben, mégis büszkének lehetünk rá, hogy egy magyar szerző művészetét minden szempontból (zenetörténeti tanulmány, kritikai összkiadás, magas színvonalú felvétel) feldolgozásra került.

Hegymegi Ákos

Sciarrino, Ligeti, Schönberg

• Deutsche Grammophon – PolyGram •

1995 márciusában Claudio Abbado nagyszerű koncertet dirigált Berlinben, az Európai Kamarazenekar élén; s aki nem lehetett jelen, most lemezen is meggyőződhetett erről. A műsoron Schönberg *Kamaraszimfóniájának* első, 1906-os verziója; Ligeti György fuvola-oboa *Kettősversenye* és Salvatore Sciarrino *Éjszakai önarckép* című kompozíciója szerepelt. A *Kamaraszimfóniában* a szólamvezetés mindvégig világos, a szenvedély hiteles, a hatás drámai és felkorbácsoló. Abbado tudatosan vállalja a mű századfordulós alapkarakterét és a Mahler legmerészebb pillanatait idéző harmóniakézelést; nem keresi az „előremutatós” stílusjegyeket. Sciarrino 1982-ben keletkezett darabja – amelyben a vonósok magas regiszterben mozgó, halk tremolóját váratlan, félelmetes neszek zavarják meg – érdekes és meghökkenítő hangzású mű; fenyegető, ki-

Sciarrino, Ligeti, Schönberg
Európai Kamarazenekar
Vezényel: Claudio Abbado

ismerhetetlen és ellenséges noktürn. Ligeti 1972-es *Kettősversenyének* szólistái (Jaques Zoon – fuvola, Douglas Boyd – oboa) kitűnő teljesítményt nyújtanak, és a zenekar különös színei, disszonanciái is plasztikusak. A három zenekari műhöz a CD-n Ligeti 1953-as, fúvósötösre írt *Bagatelljei* társulnak.

Molnár Szabolcs

**Liszt és Prokofjev művei
Lazar Berman – zongora**

• Hungaroton Classic •

Lazar Berman 1956 októberében játszotta lemezzre Liszt Ferenc és Szergej Prokofjev itt hallható műveit. A történelmi környezetben és időben született produkció nemcsak a Liszt Ferenc Zongoraverseny fiatal győztesének művészi érzékenységét mutatja be, hanem bepillantást enged egy feszültségekkel teli világba is. Ezt a heveséget és izgatottságot leginkább a *Funérailles* előadása tükrözi, noha a *IX. Magyar rapszódia* peckes-magyarossága mögött is hallható a keserűség, a szomorú ironia. Lazar Berman interpretációja e két mű esetében egyedülálló: a feszültségekkel teli történelmi időszak rányomja a bélyegét a művek hangzására, az intenzitás nő, a formai keretek mintha kiszélesednének, a patetikus hangvétel pedig többszöri meghallgatás után is élő és őszinte marad. A Hungaroton Classic által most kiadott CD záródarabja Prokofjev méltán népszerű alkotása, a

Liszt és Prokofjev művei
Lazar Berman – zongora
Magyar Állami Hangversenyzenekar
Vezényel: Kóródi András

Desz-dúr zongoraverseny. A fanfárokkal induló első tétel igazi győzelmi zene: az Állami Hangversenyzenekar Kóródi András irányítása alatt testesen, de ízlésesen szól, Lazar Berman zongorajátéka pedig a bámulatos virtuozitáson túl költői és magával ragadó.

Hegymegi Ákos

**Wolfgang Amadeus Mozart:
Kürtversenyek
(K. 412, 417, 447, 495),
Kürt-kvintett (K. 407)
• Erato-Warner •**

A XVIII. század második felében élt Joseph Leutgeb korának legkiválóbb kürtöse volt; akinek pályafutása a hangszer emancipációjának is fontos állomása. Baráti és munkakapcsolatban állt Joseph és Michael Haydnnal és 1760 után a Mozart-családdal is. Leutgeb és W. A. Mozart barátságának ékes bizonyítéka az a négy kürtverseny, amelyet Mozart az 1780-as évek végén Leutgebre gondolva komponált, s amelyet most, a Warner új CD-jén David Pyatt szólaltat meg. A mindössze huszonhárom esztendő Pyatt ígéretes karrier előtt álló muzikus: kitüntette a BBC, a londoni Gramophone pedig 1996-ban az év legjobb fiatal muzikusává választotta. Az ifjú kürtös tökéletes intonációval játszik: egy pillanatra sem lehet érezni, hogy egy-egy dallammenet interpretálása bizony kényes feladat a

**Beethoven: Zongoraszonáták
Földes Andor – zongora
• Ermitage •**

Az 1992-ben elhunyt magyar származású pianista, Földes Andor művészetének jelentőségét Nyugaton már a művész életében is elismerte a szakma és a közönség. Tanítványai rajongtak érte, a kritikusok pedig a legrangosabb hanglemezdíjakkal tüntették ki. Az utóbbi időben nevével – elsősorban a róla elnevezett, budapesti zongoraversenynek köszönhetően – már itthon is kezdik megismerni, külföldön pedig sorozatban jelennek meg korábban kiadatlan felvételei. A hatvanas években, Olaszországban készült rádiófelvételekből válogat a bolognai Ermitage kiadó új albuma, amelyen négy Beethoven-szonáta, az op. 14-es E-dúr és G-dúr, az op. 7-es Esz-dúr és az op. 101-es A-dúr hallható. Földes játéka most is lenyűgöző: előadása pontosan érzékelteti azt

kürt számára. Hangszíne puha, talán túlságosan is gömbölyűre csiszolt; az érdekesebb, „rezesebb” színektől tartózkodik, s emiatt előadása helyenként egyhangúvá válik. Pyatt ígéretes tehetség, de személyiségét – talán a kellő rutin és bátorság hiánya miatt – még nem tárja fel teljesen.

Molnár Szabolcs

Wolfgang Amadeus Mozart: Kürtversenyek (K. 412, 417, 447, 495), Kürt-kvintett (K. 407)
David Pyatt – kürt
Academy Of St. Martin In the Fields
Vezényel: Sir Neville Marriner

az utat, amit Beethoven a korai szonáták szabályos struktúrájától a bécsi klasszika kereteit szétfeszítő, kései remekművekig megtett.

Retkes Attila

Beethoven: Zongoraszonáták
Foldes Andor – zongora

**Philip Glass:
Glassmasters**

• Sony Classical •

Philip Glass:
Glassmasters

Philip Glass ellentmondásos figurája a kortárs zeneszerzésnek. Gigantikussá felduzzasztott „minimálzenéje” szélsőséges indulatokat gerjeszt a laikusok körében éppúgy, mint a szakmán belül. A Sony gondozásában megjelent – három CD-ből álló – lemezsorozat több mint tíz év zenei termését tartalmazza. Részleteket hallhatunk Glass három operájából, valamint kamarazenéjéből és oratorikus munkáiból. Nyilvánvaló, hogy – ami az eszköztárat illeti – a zeneszerző szorgalmasan tanulmányozta Mahler és Orff partitúráit. Kár, hogy az említett mesterek alkotásainak egyik legfontosabb eleme, a feszes, összefogott, tudatos építkezés viszont hiányzik a Glass-művekből. A bőbeszédű, időnként már-már fecsegő zenefolyam nyugtalan és nyugtalanító, a monumentális hangzások ellenére hiányzik a kellő tér. Maradéktalan dicséret illeti viszont a kivéte-

les képességű előadókat. A Glass-kompozíciók megszólaltatására verbuvált operaegyüttesek között találjuk az atlantai, a New York-i és a stuttgarteri társulat legjobb muzikusait is. A szólisták közül – gazdag, csodálatos csengésű hangjával – elsősorban Douglas Perry emelkedik ki.

Balázs Ádám

**Los Tangueros
The Tangos Of Astor Piazzolla**

• Sony Classical •

Los Tangueros
The Tangos Of Astor Piazzolla
Emanuel Ax,
Pablo Ziegler – zongora

Astor Piazzolla nevét Európában még most – öt évvel halála után – is kevesen ismerik; pedig a modern argentin tangó legnagyobb mestere, a képzett zeneszerző és virtuóz bandoneon-játékos életműve új korszakot nyitott a XX. századi dél-amerikai zene történetében. Tangói a századelőn kialakult Buenos Aires-i hagyományban gyökereznek, de azt modern elemekkel, jazzes motívumokkal ötvözi. Egykori zenésztársa, a *New Tango Quintet* zongoristája, Pablo Ziegler és a világot utazó klasszikus zongorista, Emanuel Ax 1996-ban rögzített CD-jén Piazzolla jól ismert tangói szólalnak meg, a szimfonikus könnyűzene specialistájaként hírnevet szerzett olasz karmester, Ettore Stratta produceri közreműködésével. Felcsendül a *Revirado*, a *Verano porteno* és megannyi jól ismert dallam; a kétféle zongorás letét azonban megítélésem szerint korántsem ideális médium ahhoz, hogy közvetíteni tudja Piazzolla kom-

pozícióinak lényegét, egy argentin világpolgár üzeneteit. Aki már korábban is szerette a dél-amerikai műzenét, nem fog nagyot csalódní; a szerelemmel és érzelmekkel hevített tánc, a tangó iránti érdeklődés felkeltésére azonban korántsem alkalmas ez a túlságosan visszafogott, szürkés tónusú album.

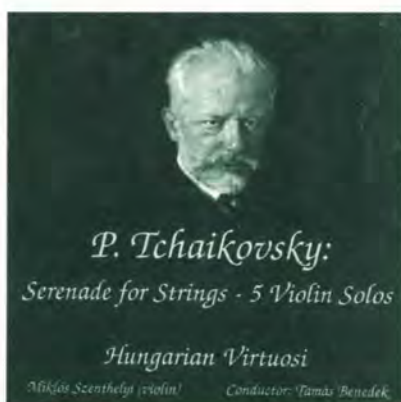
Pásztai Károly

**Csajkovszkij: Vonósszerenád,
5 Violin Solos**

• Alpha Line •

Új kiadó, új label nevét érdemes megtanulni a hazai zenebarátoknak. Az eddig szinte kizárólag hangfelvételi stúdióként, illetve CD-kiadványok produkciós munkálatainak irányítójaként ismert Alpha Line, úgy tűnik, óvatos lépésekkel ugyan, de kiadóként is igyekszik megjeleni a klasszikus zenei hanglemezpiacon. A cég vezetője, Benedek Tamás klarinétművész, karmester, egyetemi tanár, producer több mint húsz éven át Németországban élt, s tapasztalatait a rendszerváltás óta itthon igyekszik kamatoztatni (ld. Gramofon 1996/3.). Az Alpha Line Stúdió rendszeresen készít felvételeket a legdinamikusabban fejlődő független lemeztársaságok (Naxos, Vox Classics) számára, és újabban tekintélyes multinacionális cégekkel – így a Philipsszel – is kapcsolatban áll; kiadóként pedig Erkel Bánk bán című operája eredeti verziójának 1994-es megjelentetésével tette – legalábbis szakmai körben – ismertté nevét.

Az Alpha Line új – nemzetközi érdeklődésre is számot tartó – felvételén Csajkovszkij kompozíciói hallhatók: a közismert Vonósszerenád és öt kisebb karakterdarab. Túlzás nélkül állítható, hogy ez a

C
s
a
j
k
o
v
s
z
k
i
j

Csajkovszkij: Vonósszerenád,
5 Violin Solos
Szenthelyi Miklós – hegedű
Magyar Virtuózok
Kamarazenekar
Vezényel: Benedek Tamás

CD – amennyiben Nyugaton is megfelelő reklámot, promóciós háttérrel kap – akár új fejezetet nyithat a Csajkovszkij-interpretáció történetében. Szenthelyi Miklós hegedűművész és a Magyar Virtuózok előadásából ugyanis teljesen hiányoznak azok a modorosságok, közhelyek és túlzások, amelyek miatt Csajkovszkij művészetének megítélése most, több mint egy évszázaddal a zeneköltő halála után is annyira ellentmondásos. Ez az előadás nem csak kiegyensúlyozott, sallangmentes, a szó pozitív értelmében mértéktartó, hanem kifejezetten friss, fiatalos, dinamikus, új közelítésmódot, új szemléletet sejtető. Már a Vonósszerenád első perceiben is figyelmet érdemel az a mives, plasztikus, kontúros hangszín, amivel a zenekar megszólal. A nyitótétel (*Pezzo in forma di sonatina*) klasszikus rendezettségét diszkrétan ellenpontozza a kecses valcer, a fájdalmas-nosztalgikus elégia, majd a finálé orosz témáinak fékezhetetlen szenvedélyessége. Talán még vonzóbb képet festenek Csajkovszkij zenéjéről az eredetileg zongora-, illetve zenekari kíséretes – s most Bogár István által hegedűre és kamarazene-karra átírt – hegedűdarabok: a *Melankolikus szerenád* (op. 26), a *Valse-scherzo* (op. 34) és az op. 42 jelzésű sorozat három alkotása (*Mélodie*, *Méditation*, *Scherzo*). Szenthelyi Miklós elegáns, nagyvonalú, a tételkaraktereket hitelesen érzékeltető szólójához precíz zenekari kíséret társul, Benedek Tamás pedig – a felvétel tanúsága szerint – a produkciót valóban összefogni, irányítani képes, a lényegét látó, a fölösleges „művészkedéstől” irtózó, pragmatikus karmester.

Retkes Artila

Magyar Classic Club

A Gramofon szerkesztősége olyan, exkluzív zenei klubhálózatot szervez, amelynek közvetítésével a klasszikus zene rajongói (és lapunk olvasói) Magyarországon egyáltalán nem forgalmazott – vagy legalábbis kereskedelmi forgalomban nem kapható – lemezzritkaságokhoz, zenetörténeti kuriózumokhoz, csemegékhez juthatnak hozzá, rendkívül kedvező áron. Együttműködő partnernek sikerült megnyernünk Benedek Tamást, az Alpha Line Stúdió igazgatóját, aki – cége nemzetközi hanglemezproduceri tevékenységének köszönhetően – pontosan ismeri a világ hanglemezpiacát, a magyar hallgatók érdeklődésére is számot tartó CD-ritkaságokat.

A Gramofon által alapított klub NEM CSOMAGKÜLDŐ SZOLGÁLAT, amely újabb és újabb, kedvezőnek tűnő ajánlatokkal bombázza a potenciális vásárlót. Ennek megfelelően a klubtagok adatait bizalmasan kezeljük, s kizárólag arra használjuk, hogy a Classic Club működésével kapcsolatos információs anyagokat, illetve az esetlegesen megrendelt hanglemezeket eljuttassuk. Reményeink szerint a Magyar Classic Club a különleges hanglemezek iránt érdeklődő, igényes zenerajongók baráti társasága lesz.

A klubtagság feltételeiről, illetve az első megrendelhető kiadványokról szeptemberi számunkban adunk tájékoztatást.

Zempléni
Művészeti
Napok

1997.
augusztus
21-30.

Főtámogató:

antenna
hungária

Máté Istvánnal

Beszélgetés

az Antenna
Hungária Rt.
vezérigazgatójával

Az Antenna Hungária Rt. 1992 – a fesztivál létrejötte – óta főtámogatója a Zempléni Művészeti Napok rendezvénysorozatnak. Máté István vezérigazgatót az AH Rt. és a kultúra, a művészetek kapcsolatáról, illetve a fesztivál jövőjéről kérdeztük.

• Mikor és hogyan lett az Antenna Hungária Rt. üzleti stratégiájának szerves része a kultúra támogatása?

– Mindennapi munkánk során – akár műsorszórás, akár távközlési tevékenységünkkel – a kommunikáció szolgálatában állunk, és azt hiszem, a művészet, és mindenekelőtt a zene egy olyan egyetemes világnyelv, amely képes az embereket közelebb hozni egymáshoz. Az AH Rt. feladata pedig nem lehet más – különösen most, hogy rövidesen alternatív távközlési szolgáltatóvá válunk –, mint hogy ezt a szellemiséget, az emberarcú kommunikációt megvalósítsuk az üzleti életben.

• Miért éppen a Zempléni Művészeti Napokat választották?

– 1991-ben, amikor néhány lelkes magánszemély felvetette a Zempléni Művészeti Napok megrendezésének gondolatát, úgy éreztük, hogy Zemplén olyan környék, olyan régió, amelyet természeti szépsége, műemlékei, történelmi, gazdaság- és kultúrtörténelmi jelentősége miatt érdemes támogatni. Az első egy-két évben még az alapító, Rolla János és a Liszt Ferenc Kamarazenekar sem tudta, hogy sikeres lesz-e ez a fesztivál; most, a Zempléni Művészeti Napok hatodik esztendejében azonban már biztos vagyok benne, hogy messze felülmúlta a kezdeti várakozásokat. A program, a kínálat évről évre egyre gazdagabb; a zene mellett most már a társművészetek – a színház, a képzőművészet – is hangsúlyos szerepet kapnak; a fesztivál helyszínei is egyre változatosabbak. Örömmel tölt el, hogy Sárospatak és Sátoraljaújhely mellett kisebb települések – például Tarcal vagy Karcra – is bekapcsolódnak a fesztivál vérkeringésébe. Az elmúlt hat évben a zempléni régió rengeteget fejlődött, és ebben döntő szerepe van a művészeti napoknak.

• Az Antenna Hungária Rt. tevékenységében meghatározó szerepet játszanak a nemzetközi kapcsolatok. De lehet-e határon átívelő, nemzetközi jelentősége a Zempléni Művészeti Napok rendezvénysorozatnak?

„Biztos vagyok benne, hogy már a közeljövőben nemzetközi hírű fesztiválként emlegetik majd a Zempléni Művészeti Napokat”

– Biztos vagyok benne, hogy már a közeljövőben – akár egy-két éven belül – nemzetközi hírű fesztiválként emlegetik majd a Zempléni Művészeti Napokat. Saját eszközeivel az Antenna Hungária Rt. is igyekszik ebben segíteni: üzleti partnereinknek például ajándékként a fesztivál koncertjeinek legemlékezetesebb részleteit tartalmazó CD-t adjuk, és Németországban volt már olyan partnerünk, aki a tárgyalás után néhány héttel levelet írt, amelyben jelezte, hogy szeretne jelen lenni a következő Zempléni Művészeti Napokon. A külföldi turnékon a Liszt Ferenc Kamarazenekar tagjai is „terjesztik” a fesztivál híreit, a Zemplénben forgatott videofilmeket pedig már

az Egyesült Államokban is bemutatták a televízióban. A nemzetközi kapcsolatok másik fontos eleme, hogy a fesztiválnak immár harmadik éve szlovákiai helyszínei is vannak; ezzel próbáljuk javítani a magyar-szlovák kapcsolatokat.

• Mennyire szólnak bele a fesztivál szervezésébe, a programok kialakításába, a művészek kiválasztásába?

– Évről évre tételes költségelszámolást kérünk, és megnézzük, hogy valóban jó helyre került-e a pénz. Ettől eltekintve azonban nem szólnak bele a fesztivál szervezésébe, nem veszünk részt a gyakorlati munkában, mert ez a Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány feladata; a programokról és művészekről pedig egy háromtagú szakmai testület dönt: Petrovics Emil zeneszerző, Szirányi János, a Magyar Rádió Művészeti Produkciós igazgatója és Várbiro Judit, aki a Magyar Televízióban a komolyzenei műsorokért felelős. Az ő személyük a garancia arra, hogy jó kezében van a program. Ez rendkívül fontos, mert a minőség és a műfaji változatosság a fesztivál további fejlődésének elengedhetetlen alapkövetelménye.

• Az idei, megemelt támogatási összeg odaítélésében milyen szerepet játszott az Antenna Hungária Rt. vezetői – elsősorban Vezérigazgató úr – közismert zeneszeretete?

– Természetesen nem ez volt a döntő tényező, hanem Zemplén és a fesztivál korábban említett értékei. Nem tagadom azonban, hogy nagy zenerajongó vagyok, és valamennyi Zempléni Művészeti Napokon ott voltam. Azt sajnálom csak, hogy kedvenc műfajom, az opera, s ezen belül is a magyar történelmi operák, egyelőre – különböző technikai problémák miatt – nincsenek jelen a fesztivál műsorában; remélem azonban, hogy '98-ban már ez sem fog hiányozni.

• Említette, hogy a fesztivál akár már egy-két éven belül nemzetközi jelentőségű lehet. Milyennek képzelem a 2000-es Zempléni Művészeti Napokat?

– Azt remélem, hogy 2000-ben már kiépített autópályán vagy akár kisrepülővel, helikopterrel is el lehet jutni Zemplénbe, ahol még a jelenleginél is színvonalasabb koncertek és más művészeti programok zajlanak majd neves vendégművészekkel és rengeteg külföldi turistával. Biztos vagyok benne, hogy ennek a fesztiválnak még rengeteg olyan tartaléka van, amit a következő években kell kiaknáznunk.

Az Antenna Hungária Rt. székháza Dél-Budán, a Petzval József utcában

Antenna Hungária Rt.

digitális technika kedvezőtlen vagy mobil vételi körülmények között is megbízható vételt és számos járulékos szolgáltatást biztosít a rádióhallgató számára. A jelenlegi kísérleti szakaszban szakembereink a rendszer magyarországi bevezetését készítik elő.

Az AH Rt. 1992 óta biztosítja az első magyar műholdas közszolgálati televízió, a Duna TV **műholdas sugárzását**, és a csatorna hangsegédvívőin két magyarországi közszolgálati rádióműsort is sugároznak. Az 1996-ban bevezetett, rendkívül korszerű, MPEG2/DVB digitális műholdas műsorszórtó szolgáltatás több műsorszolgáltató számára kínálja az országos médiapiaci megjelenés lehetőségét, és a legmagasabb fokra emeli az AH Rt. műsorszórtó szolgáltatásának szintjét. Az AH Rt. rendelkezik több telepített földi állomással, mobil feladó állomásokkal és ügynövezett fly-away berendezéssel, amelyek segítségével költséghatékonyan, megbízhatóan képes műholdas feladó szolgáltatásokat nyújtani.

Az Antenna Hungária Rt. **távközlési szolgáltatásai** keretében, alaptervékenységként a legnagyobb hazai távközlési cég által lebonyolított belföldi és nemzetközi távbeszélő átvitelhez biztosít kapacitást, de – mint Kárpáti Rudolftól megtudtuk – „az AH Rt. célul tűzte ki, hogy ezen a területen is növelje piaci részesedését, amelyre a legnagyobb hazai távközlési cég koncessziója kizárólagossági szakaszának 2002-ben esedékes lejártát követően nyílik lehetőség.” Az AH Rt. országos mikrohullámú hálózatának egyes szakaszait többek között polgári repülésirányításra, lokátorjelek átvitelére is hasznosítja. A távközlési szolgáltatások közé tartozik a fuvarozás és szállítmányozás igényeit kielégítő, egész Európát, valamint a Közel-Kelet és Észak-Afrika egy részét lefedő EUTELTRACS műholdas kommunikációs és jármű-helymeghatározó rendszer. „A közeljövőben tervezzük egy új, a legkorszerűbb rendszertechnikán alapuló, nagy kapacitású és országos lefedést biztosító digitális gerinchálózat kiépítését – mondja befejezésül a marketing- és értékesítési igazgató –, amely a műsorszórtó feladataink ellátásához elengedhetetlenül szükséges modulációs összeköttetések biztosításához és az üzleti távközlésben való megjelenésünkhöz is megbízható alapul szolgál.”

Bizonyára mindenki találkozott már az Antenna Hungária Magyar Műsorszórtó és Rádióhírközlési Rt. (AH Rt.) nevével, de sokan nem tudják pontosan, mivel is foglalkozik a részvénytársaság. Kárpáti Rudolf marketing- és értékesítési igazgatót az AH Rt. főbb tevékenységi köreiről és szolgáltatásairól kérdeztük.

„Az Antenna Hungária Rt. elsődleges feladata a műsorszórtás, tevékenységünk kisebb, de nem hanyagolható része pedig a távközlés területén realizálódik” – kezdi az áttekintést Kárpáti Rudolf. A műsorszórtás tevékenységén belül elkülöníthetők földi és műholdas, illetve televíziós és rádiós műsorszórtó szolgáltatások. Magyarországon 1954-ben kezdődött meg a kísérleti **televíziós műsorszórtás**. 1957-ben indult meg a rendszeres adás, 1969-ben pedig, a második tévécsatorna megindulásával egy időben, megkezdődött a színes adás. Az Antenna Hungária gerincadóinak és átjátszóadóinak közvetítésével az MTV1 programja jelenleg a lakosság 96, az MTV2 programja pedig 92 százalékához jut el jó minőségben, PAL színes sugárzási rendszerben. Az AH Rt. emellett a Magyar Televízió körzeti műsorainak a lakossághoz való eljutását is biztosítja, és nagy részt vállal a helyi televíziós lebonyolításában. A televízióprogramok szétosztását saját tulajdonú, az utóbbi években részben korszerűsített és bővített, részben digitalizált mikrohullámú gerinchálózaton biztosítják. Az AM-mikro rendszerrel – amelyek kapacitása huszonkét televíziós csatorna – Budapesten és környékén nyújtanak szolgáltatást a programcsomag előfizetői részére.

A rendszeres **rádióadások** Európa fejlett országaival egy időben, 1925-ben kezdődtek Magyarországon. 1934-ben – a székesfehérvári rövidhullámú adók üzembe helyezésével – indult meg a magyar és idegen nyelvű műsorsugárzás Észak-Amerika és Nyugat-Európa felé. Rendszeres sztereó adás 1969-től hallható. „Társaságunk ma tizenöt középhullámú, harminckilenc URH és hét rövidhullámú adóval rendelkezik” – folytatja az áttekintést Kárpáti Rudolf. „A Kossuth és a Petőfi rádió műsorát középhullámon, jó minőségben a lakosság 85, illetve 65 százalékához tudjuk eljuttatni. Ugyanezek a műsorok – kiegészülve a Bartók rádióval – az URH sávban a hallgatók 69,

54, illetve 67 százalékához jutnak el, a programtól függően sztereó hangzásban; a rövidhullámú adások pedig – a korszerűsített antennarendszerek segítségével – ma már Európán kívül Észak- és Dél-Amerikába illetve Ausztráliába is eljutnak. Emellett társaságunk regionális kereskedelmi rádióprogramok és a Magyar Rádió körzeti közszolgálati műsorainak szórását is ellátja, és részesedésünk meghatározó a helyi műsorsugárzás piacán is. Az AH Rt. saját tulajdonú országos mikrohullámú hálózatán, valamint – kisebb mértékben – bérelt átviteli kapacitáson biztosítja a rádióprogramok szétosztását az adóberendezések felé. A rádiózás új dimenzióit nyitotta meg a digitális hangműsorszórtás (DAB), amelynek kísérleti adásait – Európában az elsők között – 1995. december 1-jén indítottuk meg Magyarországon. A

antenna
hungária

Zempléni A Bodrog-parti Athén és a Hegyalja kapuja

körséta

Zemplén – egykor önálló vármegyeként – évszázadokon keresztül meghatározó szerepet játszott a magyar történelemben és művelődéstörténetben. Jó néhány progresszív politikai és szellemi irányzat is ebből a régióból indult: elegendő, ha a Rákóczi-család történetére, II. Rákóczi Ferenc fejedelemségének időszakára, vagy a Zemplén vármegyéhez tartozó Monokon született Kossuth Lajos életpályájára gondolunk. Az Alföld és a Felvidék határán korán megkezdődött a polgárosodás; napjainkban azonban Zemplén nem tartozik az ország gazdaságilag fejlett területei közé. Ezért is fontos minden olyan kezdeményezés – így mindenképp a Zempléni Művészeti Napok eseménysorozata -, amely ráirányítja a figyelmet a régióra. Összeállításunk áttekinti Zemplén legnevezetesebb településeit és műemlékeit, az augusztus 21-30. között megrendezésre kerülő fesztivál helyszíneit.

Sárospatak

A Bodrog-parti Athénnek is nevezett város már a korai középkorban királyi tulajdon volt; erdőbirtok központja, amely gazdasági függetlenségét jelentős bortermelésének és malomkőbányájának köszönhette. A település városiasságát bizonyítja, hogy már a XIII. század első felében domonkos, majd ferences kolostor épült Patakon, amelyet 1429-ben szabad királyi várossá nyilvánítottak. A XVI. században alapították a híres sárospataki kollégiumot, amelynek köszönhetően a város hamarosan a hazai protestantizmus egyik központja lett. Az iskola a XVII. században, Lóránffy Zsuzsanna és a híres pedagógus, Comenius működése idején élte fénykorát. Az ellenreformáció hányattatásai és a Rákóczi-szabadságharc után békésebb időszak következett a város és a kollégium életében. Az iskola ma látható épületei közül a múzeumnak otthont adó, az 1770-es évekből származó Berna-sor a legrégebbi; a Nagykollégium klasszicista tömbje pedig – gazdag gyűjteményekkel, könyvtárral – a XIX. század első évti-

Sárospatak – Rákóczi Vár

zedeiből való. Hagyományainak megfelelően Sárospatak ma is fontos iskolaváros és a kulturális idegenforgalom célpontja.

A város legfőbb nevezetessége a mai Magyarországon legnagyobb és legfontosabb reneszánsz műemlékegyüttese, a Rákóczi Vár. A várkastély legrégebbi része a Vörös-torony, amelyet a város falával együtt Perényi Péter építtetett az 1530-as években. A Rákóczi-család közel száz évig, a Rákóczi-szabadságharc bukásáig birtokolta a várat. Az 1640-es években nagyszabású építkezésekre került sor: a palotaszárnyakra emeletet húztak, s ekkor készült el a Lóránffy-loggia és -lépcső is. A védett kastélykertet a múlt században alakították át. Jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma működik a várban.

Felbecsülhetetlen értékű műemlék a sárospataki vártemplom (római katolikus plébániatemplom) is, amely a XV. században tógas, háromhajós, gótikus csarnoktemplom volt, majd az 1530-as években a protestánsná vált Perényi Péter átépíttette. A reformáció, majd rekatolizáció során többször is gazdát cserélt, míg végül a katolikusoké lett. 1737-ben tűzvész pusztított a templomban. Az épület teljes műemléki helyreállítása 1970-ben fejeződött be.

Sátoraljaújhely

Tokaj-Hegyalja legnagyobb és legkeletebbi városát már a XI. században említik oklevelek. Vára a XIII. században, a tatár pusztítás után épült, de a XVI. században lerombolták, és mára romjai is alig maradtak a Várhegyen. Sátoraljaújhely 1361-ben kapott városi rangot Nagy Lajos királytól. A város jellegzetes példája az úgynevezett orsós, piacutcás szerkezetnek, amelyben a plébániatemplom a szokott módon a főutca közepén áll. Ennek közelében épült fel a régi megyeháza – a mai városháza – barokk épülete. Az egykori klasszicista városháza épületében ma múzeum található. A megyei levéltárban dolgozott a közeli Széphalmon élő nyelvújító költő, Kazinczy Ferenc, és a városban végezte iskoláit, valamint itt kezdte ügyvédi működését Kossuth Lajos. A mai városképben a legjellemzőbbek a XIX. század második felében épült, illetve átépült romantikus-eklektikus homlokzatú lakóházak, kőkeretes kapukkal, öntöttvas rácsú erkélyekkel. A város ma is a borkereskedelem egyik legfontosabb központja; s ezzel több évszázados hagyományt folytat. 1650 húsvétján ugyanis itt, az Oremus-dűlőben készült az első aszúbor Lóránffy Zsuzsanna számára.

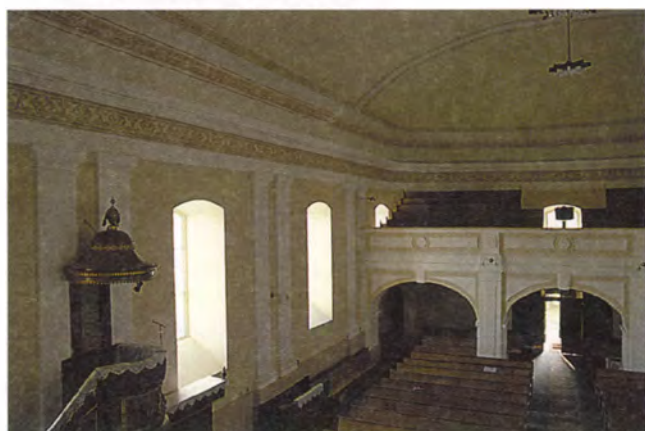
Sátoraljaújhely legértékesebb műemléke a pálos rend temploma és rendháza, amely a XIV-XV. században épült, gótikus stílusban, sokszögzáródású, támpilléres szentéllyel és toronnyal. A reformáció terjedése és a törökök támadásai miatt a pálosokat többször is elűzték Újhelyről, és a rendház romba dőlt. 1626-ban azonban helyreállították, és a templom ekkor kapta ma is álló boltozatát, az országban egyedülálló reneszánsz stukkódíszsel. Déli kápolnáját I. Rákóczi Ferenc alapította, 1661-ben. A pálos rend feloszlata után, 1789-ben a kolostor az iskolát működtető piaristáké lett, akik néhány éve, a rendszerváltás után újra birtokba vették az épületegyüttest. A templom műemléki helyreállítása 1990-ben fejeződött be.

Karcsa – Református templom

Sátoraljaújhely – Piarista templom

Tokaj – Református templom

Szerencs – Rákóczi Vár

Fotó: Arnóth Ádám

Tokaj

A település kedvező földrajzi adottságainak köszönhető létét: a Felvidéket és Erdélyt összekötő út itt keresztezte a Bodroggal összeolvadt Tiszát. Tokaj nevét már XI. századi oklevelek is említik, míg váráról a XIII. századból maradtak fenn az első feljegyzések. A középkorban – történelmi, politikai szempontból – a vár volt fontosabb, a XVIII. századtól azonban a város lett egyre jelentősebb, amely a hegy tövébe, a jobb partra települt, és a borkereskedelem központjává vált. A XVI. századtól az 1800-as évek végéig Tokaj-Hegyalja Magyarország első számú borvidéke volt. A borkereskedelemben fontos szerepet töltöttek be a török elől ide menekülő és letelepedő arnótok, vagyis görögök, akiknek gazdagságát bizonyítja a XVIII. században épült templomuk és belvárosi lakóházai. Az 1700-as évek közepétől megtelepülő zsidóság is egyre nagyobb részt vállalt a borkereskedelemben. Emléküket romantikus stílusú zsinagóga és a vár maradványai melletti temető őrzi.

Szerencs

A település neve már egy 1216-ból származó oklevélben is megtalálható. A tatárjárás után bencés kolostor épült Szerencsen, amely ma már nem látható. A XVI. században megnőtt a mezőváros stratégiai

és gazdasági jelentősége, hiszen a helység a három részre szakadt ország határvidékére került. A szerencsi várat 1557-ben Némethy Ferenc tokaji kapitány kezdte építeni, majd 1583-tól a városhoz szorosan kötődő Rákóczi Zsigmond építtette tovább. A reformáció elkötelezett híveként, a vizsolyi bibliafordítás mecénásaként ő újjáépítette a szerencsi gótikus református templomot is, amely végső nyughelye lett. 1605-ben Szerencsen választották erdélyi fejedelemmé Bocskai Istvánt, aki később szabad királyi város rangra emelte a települést. A Rákóczi-szabadságharc után eseménytelenebb, stagnáló időszak következett; az édesiparáról is híres Szerencs azonban még ma is „a Hegyalja kapuja”. A vár helyreállítása 1991-ben fejeződött be; az épületben jelenleg múzeum és könyvtár működik.

Karcsa

A zempléni régió egyik kistelepülésének nevezetessége a református templom, amelynek keleti része téglából épült, XI-XII. századi körtemplom; nyugati része pedig a XIII. században, faragott kőből készült, ugyancsak román stílusban, de a korábnál sokkal igényesebb kivitelben. A templom a XVI. század első felében lett a protestánsoké; a XVII. században erősen megrongálódott, mai képét az 1969-ben elkészült helyreállításkor kapta.

Régió az ezredvégén

Ez az ezredvég utóbb, történelmi távlatból visszapillantva rá, minden bizonnyal az együtt élő, egymás mellett párhuzamosan létező, egymást kiegészítő és átható kultúrák időszakának látszik majd. Egy régió kultúrája is sokszínűvé, a legkülönbözőbb világnézeti, etnikai és stílusi szinteket, rétegeket láttatává válik, hiszen a többé-kevésbé pontosan megrajzolható földrajzi és politikai-közigazgatási határokkal ellentétben a szellemiek áramlása-kiterjedése aligha köthető „helyhez” ilyen egyértelműséggel. Mégis az időben ez utóbbiak, a kultúra, a művészet teremtetten szellemiek tűnnek leginkább elevennek, mindig más arcot mutató folytonosságnak. A régió, a „hely szelleme” élő történelmi képződmény: az ezer szálból szövődő hagyomány és annak szüntelen megújulása alkot benne egységet. Ebben az értelemben a régió többé nem provincia, hanem egyféle sajátos, a világra nyitott, a világot befogadó perspektíva: „hely”, ahonnan a világ látszik. Köztudott, hogy Zemplén történelme bővelkedik érdekfeszítő, sorsfordító eseményekben, művészete kiemelkedő színvonalú emlékekben gazdag. A jelen – s így a Zempléni Művészeti Napok rendezvénysorozata is – ehhez a folytonosan megújuló hagyományhoz kapcsolódik, erre épül: az elmúlt korok klasszikusainak és a ma legidősebb művészeti törekvéseinek, a nemzeti és az egyetemes értékek összefüggésének szétválaszthatatlan egységére.

Magyar Bálint

Művelődési és közoktatási miniszter

Amadinda Ütőegyüttes

Sárospatak

Augusztus 21., csütörtök, 20 óra, Váruddvar Nyitókonzert

Liszt Ferenc Kamarazenekar

Hangversenymester: Rolla János

Km.: Margit-Anna Süss-Schellenberger – hárfa, Hansjörg Schellenberger – oboa, Emmanuel Pahud – fuvola

Belépőjegy: 500,- Ft

Augusztus 22., péntek, 18 óra, Lovagterem Margit-Anna Süss-Schellenberger – hárfa, Hansjörg Schellenberger – oboa, Emmanuel Pahud – fuvola

Belépőjegy: 300,- Ft

Augusztus 22., 23., péntek-szombat, 20 óra, Domján Ház kertje

Dario Niccodemi: Hajnalban, délben, este (vígjáték három felvonásban)

Játsszák: Kováts Adél, Stohl András

Rendezte: Balázs Péter

„Bizonyára vannak pillanatok, amikor váratlanul – ki tudja, miért, talán csak egy hangulat, egy dalam, egy szín, egy hang, egy régi ismerős az oka – feldereng az első találkozás, az első szerelem emléke, egy-egy tétova szó, suta mozdulat, vágyakozás, szenvedés, boldogság. Ezek az emlékek merültek fel bennem is, amikor kezembe vettem e darabot... Nem menekülünk a mai világ terhes vajdásaitól, keserűségeitől, hanem fel akarjuk mutatni, hogy igenis ilyenek vagyunk igazán: szépek, szerelmesek, harcosok, a boldogságért küz-

deni tudók... Nagyszüleink Bajor Gizinek, szüleink Ruttikai Évának és Benkő Gyulának, és Önök – kedves Nagyródemű –, reméljük, nekünk tapsolják pirostra a tenyerüket.” (Balázs Péter)

Belépőjegy: 300,- Ft

Augusztus 23., szombat, 18 óra, Váruddvar Banchieri Énekegyüttes

Belépőjegy: 200,- Ft

Augusztus 24., vasárnap, 10-18 óráig, Lovagterem Reneszánsz nap (jelmezes felvonulás, haditorna, gyalogos és lovas bajnívás a Szent György Lovagrend Bajnívó Tagozata közreműködésével, íjászkedés, gyerekjátékok, az Igric Együttes, a Company Canario Historikus Táncgyűttes és akrobaták műsora, várkapitány-választás, Ludas Matyi a Madách Színház előadásában, vásár és mesterségek bemutatása). Játékmester: Papp János színművész. Rendező: Aranyapajzs Pannónia Kulturális Szolgáltató Kht.

20 óra, Váruddvar: Reneszánsz vacsora

Belépőjegy: 3500,- Ft

20 óra, Művelődés Háza: Amadinda Ütőegyüttes

Művészeti vezető: Rácz Zoltán

Belépőjegy: 400,- Ft

Augusztus 25., hétfő, 20 óra, Váruddvar

Liszt Ferenc Kamarazenekar

Hangversenymester: Rolla János

Km.: Frankl Péter – zongora

Belépőjegy: 500,- Ft

Augusztus 26., kedd, 18 óra, Lovagterem

...Volt egyszer egy alkotóház...

Km: Frankl Péter – zongora, Kertesi Ingrid, Gulyás Dénes – ének, Petrovics Emil zeneszerző, Hubay Miklós író, Konok Tamás festőművész, Hátori Ildikó, Bács Ferenc színművész

Műsorvezető: Czigány György

„Az elmúlt esztendőben megidéztek a pataki vár történetének nem igazán történelmi jelentőségű, ám rendkívül vonzó időszakát. Azt az évtizednél alig hosszabb pár ezer napot és éjszakát, amikor háborúzás, félelem, rombolás, politizálás helyett ezen termekben, vastag falú szobákban s a várat körülvevő csodálatos természeti világban festők, szobrászok, költők, írók, zeneszerzők és hangszeres művészek dolgoztak alkotásaikon; azon, hogy örömet szerezzenek a művészet kedvelőknek, meg hogy beszéljessenek egymással... Talvaly felidéztek néhány mozzanatot, idén folytatjuk. Hátha életre kel az a termékeny szellemiség, amely mindannyiunkat gazdagabbá tett.” (Petrovics Emil)

Belépőjegy: 200,- Ft

Augusztus 27., szerda, 18 óra, Vörös torony

Weiner Fúvósötös

Belépőjegy: 200,- Ft

Augusztus 28., csütörtök, 20 óra, Vártemplom

Lantos István – orgona, Rolla János – hegedű

Belépőjegy: 300,- Ft

20 óra, A Művelődés Háza

A Múzsák neveletlen gyermeke – operett

Belépőjegy: 500,- Ft

Augusztus 29., péntek, 18 óra, Vár kávézó

Schubertiáda

Kováts Adél

Fotó: Kassa Mária

Margit-Anna Süss-Schellenberger

Fotó: promóció

Hansjörg Schellenberger

Fotó: promóció

Km: Kertesi Ingrid – ének, Várjon Dénes, Simon Izabella – zongora, Takács-Nagy Gábor – hegedű

Magyar Kamarakórus

Belépőjegy: 300,- Ft

20 óra, Református templom

Schubert est

Liszt Ferenc Kamarazenekar

Hangversenymester: Rolla János

Budapesti Vonósok

Művészeti vezető: Botvay Károly

Belépőjegy: 500,- Ft

Augusztus 30., szombat, 10-18 óráig, Vár és környéke

Sárkányfesztivál

A sárkányozás – amely szó szerint és jelképesen is a lebegtetés művészete – több mint kétezer éves múltra tekint vissza. A sárkány jó néhány keleti nép hiedelemvilágában a mágikus folklór eleme, az égiekkel való kapcsolattartás része. Nyugaton inkább játékszer és sporteszköz, az utóbbi időben pedig a művészet új médiuma. Augusztus 30-án magyar és osztrák sárkányosok találkoznak a Sárospataki Vár könyvében. Vásárral egybekötött bemutatójukat a Szárnyak Színháza Ikarosz című előadása egészíti ki, Rumi László és Csetneki Gábor rendezésében.

Augusztus 30., szombat, 20 óra

Zárókoncert

MÁV Szimfonikus Zenekar

Km: Anatolij Fokanov – ének

Vezényel: Jurij Szimonov

Belépőjegy: 500,- Ft

Sátoraljaújhely

Augusztus 23., szombat, 20 óra, Piarista templom

Cantus Corvinus Énekegyüttes

Művészeti vezető: Klembala Géza

Bach és kortársai

Belépőjegy: 200,- Ft

Augusztus 24., vasárnap, 19 óra

Magyar Tekerőzenekar

Téka Együttes

Augusztus 25., hétfő, 20 óra, Piarista templom

Affetti Musicali

Művészeti vezető: Malina János

Francia barokk est

Belépőjegy: 200,- Ft

Augusztus 26., kedd, 20 óra, Katolikus templom

Liszt Ferenc Kamarazenekar

Hangversenymester: Rolla János

Belépőjegy: 300,- Ft

Augusztus 27., szerda, 19 óra, Kossuth Művelődési Központ

A műzsák neveletlen gyermeke – operett-est, utána vacsora a fellépő művészekkel

Belépőjegy: 500,- Ft, vacsora: 2800,- Ft

Augusztus 28., csütörtök, 20 óra, Katolikus templom

Gulyás Dénes – ének

Budapesti Vonósok

Művészeti vezető: Botvay Károly

Magyar Kamarakórus

Belépőjegy: 300,- Ft

Szerencs

Augusztus 22., péntek, 19 óra, Rákóczi Vár udvara

Musica Profana

Művészeti vezető: Szabó Zsolt

Cantus Corvinus Énekegyüttes

Művészeti vezető: Klembala Géza

Madrigálest

Belépőjegy: 200,- Ft

Augusztus 23., szombat, 10-18 óráig, Rákóczi vár udvara

Reneszánsz nap

19 óra, Rákóczi Vár udvara: Reneszánsz vacsora

Belépőjegy: 2800,- Ft

Augusztus 25., hétfő, 19 óra, Rákóczi Vár, Bástya-terasz

Anonymus Brass Quintet

Belépőjegy: 200,- Ft

Augusztus 27., szerda, 16 óra

Maskarás együttes (utcai bábműsor)

Augusztus 29., péntek, 19 óra, Rákóczi Vár udvara

Bartók Kamarakórus (Szolnok)

Vezényel: Molnár Éva

Belépőjegy: 300,- Ft

Hollóháza

Augusztus 26., kedd, 18 óra, Porcelángyár, múzeum
Magyar Tekerőzenekar
Történeti énekek, Európa népeinek tekerős dallamai

Augusztus 28., csütörtök, 16 óra
Maskarás együttes

Tarcal

Augusztus 23., szombat, 18 óra, Református templom
Weiner Fúvósötös

Augusztus 25., hétfő, 18 óra, Tarcali Borok Háza
Magyar Tekerőzenekar
Európa népeinek tekerős dallamai

Tolcsva

Augusztus 27., szerda, 18 óra
Magyar Tekerőzenekar

Augusztus 29., péntek, 16 óra
Maskarás együttes

Pácin

Augusztus 28., csütörtök, 11 óra
Maskarás együttes

Bodrogkeresztúr

Augusztus 24., vasárnap, 18 óra, Görög katolikus templom
Affetti Musicali
Művészeti vezető: Malina János
Francia barokk est

Tokaj

Augusztus 26., kedd, 19 óra, Református templom
Cseh Olga – csembaló, Fátyol Rudolf – hegedű, Kedves Tamás – gordonka

Karcsa

Augusztus 24., vasárnap, 16 óra, Református templom
Magyar Tekerőzenekar
Egyházi népeinek

Füzérradvány

Augusztus 24., vasárnap, 11 óra, Károlyi-kastély
Hangverseny a kastélyért
Kiránduló koncert
Anonymus Brass Quartet
Weiner Fúvósötös
Az adományokat a füzérradványi Károlyi-kastély felújítására szánjuk

Szilágyi Júlia alkotása

Merényi Judit: „A csodák fesztiválja”

Dr. Merényi Juditot, az Óbudai Társaskör igazgatóját – aki a Liszt Ferenc Kamarazenekar megbízásából koordinálja a Zempléni Művészeti Napok programjait – a fesztivál eddigi öt évének értékelésére és a következő időszak – már most publikus – terveinek ismertetésére kértük.

„Maga az ötlet úgy jött – meséli Merényi Judit -, hogy Kiss József oboaművész édesapja, aki Sárospatak főépítésze, 1991-ben meghívta Rolla Jánost és feleségét Zemplénbe. János annyira beleszeretett ebbe a régióba, a tájba és a műemlékekbe, hogy szinte azonnal eldöntötte: fesztivált kell csinálni Zemplénben.”

Megkezdődött a szponzorkeresés máskor oly gyötrelmes időszaka, amely ezúttal azonban nem tartott sokáig. Frank Mária, a Liszt Ferenc Kamarazenekar csellistája ugyanis évfolyamtár-

sa volt a főiskolán az Antenna Hungária akkori vezérigazgatója, Bartha József feleségének. Szóba került a terv, és Merényi Judit szerint „így történhetett meg az a páratlan dolog, hogy nem egy, már meglévő fesztiválhoz kellett támogatót keresni, hanem egy cég indított el egy kulturális rendezvényt. Ez a csodák fesztiválja – folytatja az igazgatónő -, hiszen az Antenna Hungária 1992 óta folyamatosan kitart a Zempléni Művészeti Napok mellett, sőt idén hároméves szerződést kötött a Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvánnyal, ami a fesztivál jövője szempontjából megnyugtató.” A szervezők és a közreműködők lelkesedése is töretlen: a Liszt Ferenc Kamarazenekar művészei több éven át honorárium nélkül, „szerelemből” koncerteztek Zemplénben; a zenekar által megbízott munkatársak „feltétel nélküli imádattal” szervezik a programokat, és a fesztivál művészeti tanácsának tagjai – Várbiró Judit, Petrovics Emil és Szirányi János – sem fo-

Kiállítások

- Régi magyar várkastélyok – Sárospatak, Rákóczi Múzeum
- A zene arcai – muzsikuspórt-rék, Szalay Zoltán fotói – Sárospatak, Rákóczi Múzeum
- Zsemlye Ildikó szobrászművész kiállítása – Sárospatak, Református templom
- A sárospataki kerámia története – Sárospataki Képtár
- Kortárs szlovák képzőművészeti kiállítás – Sárospatak, A Művelődés Háza
- Gazda Péter fotói – Sárospatak, Hotel Bodrog
- Zárdamunkák – Szilágyi Júlia kiállítása – Sátoraljaújhely, Pálos-piarista templom
- Régi idők játéka – Szerencs, Városi Kulturális Központ Kis-Galéria
- Kortárs magyar képzőművészek kiállítása – Terebes (Trebisov), Honismereti Múzeum

Zsemlye Ildikó alkotása

gagnak el pénzt munkájukért. A Nemzeti Filharmonia ingyen a fesztivál rendelkezésére bocsát egy hangversenyongorót; egy másik hangszer pedig a Yamaha/Atlantis biztosít. A Zempléni Művészeti Napok programjában változatlanul a zene a fő csapásirány, de egyre fontosabb szerephez jutnak a társművészek is, bár a „színházi előadásoknak, a kiállításoknak mindig alkalmazkodniuk kell a helyi sajátosságokhoz, a műemlékek szépségéhez és a zenéhez.” Merényi Judit úgy véli, „nem túl nehéz feladat Sárospatakon fesztivált rendezni, mert rengeteg ideális helyszín van; a Zempléni Művészeti Napok azonban nem akar kizárólag sárospataki fesztivál lenni, a régió többi városát és a kisebb településeket is szeretnénk bekapcsolni a programokba. Tarcal és Tolcsva tavaly, Bodrogkeresztúr pedig idén csatlakozott, de Rudabánya és Kazinczy Ferenc egykori lakóhelye, Széphalom is kifejezte hasonló szándékát. Felvettük a kapcsolatot a helyi önkormányzatokkal, hiszen csak akkor lehet eredményesen dolgozni, ha a zempléni polgárok nem

ellenségesek vagy közömbösek, hanem együttműködő partnerként támogatják a fesztivált. Ezért is tartottuk az idei fesztivál vidéki sajtótájékoztatóját Erdőbényén, ami még nem helyszín. Egyelőre...”

Az idei program a korábbiaknál lényegesen gazdagabb, s ez a Nemzeti Kulturális Alap támogatásának is köszönhető. „Jósvainé Dankó Katalinnal, a Sárospataki vár igazgatónőjével már tavaly is pályáztunk, s akkor 5 millió forintot kaptunk. Ezután meghívtuk az NKA csúcskuratóriumát Zemplébe, és – talán az ott szerzett élmények hatására is – idén háromszorosára emelték a támogatás összegét.” S hogy mit hoz a jövő? Az 1998-as Zempléni Művészeti Napokra már megállapodtak Tokody Ilonával, Bogányi Gergellyel, Perényi Miklóssal, az Auer Vonósnégyessel, valamint Rico Saccanival és a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekarával. „Augusztusra kész lesz a jövő évi pontos terünk – fejezi be a gondolatsort Merényi Judit –, de már '99-re leköötött programjaink is vannak. Hosszú távra tervezzük.”

Tudnivalók a fesztivál vendégeinek

Részletes program és felvilágosítás

BUDAPESTEN az Óbudai Társaskörben

H-1036, Kiskorona u. 7.

Telefon: 250-0288

SÁROSPATAKON A Művelődés Házában

3950, Eötvös u. 6.

Telefon: 47/311-811, telefax: 47/312-812

Jegyek, bérletek

A bérlet ára: 2500,- Ft, amely a Zempléni Művészeti Napok minden rendezvényére érvényes

Kedvezmény: nyugdíjasok és diákok az előadások előtt, a helyszínen kedvezményesen vásárolhatnak belépőjegyet. Megfelelő igazolás szükséges.

Jegyárusítás

Jegyek, bérletek 1997. június 15-től válthatók; BUDAPESTEN a Nemzeti Filharmonia jegypénztárában (H-1051, Vörösmarty tér 1., Telefon: 118-0281), valamint írásban, faxon megrendelhetők SÁROSPATAKON, A Művelődés Házában. Az írásban megrendelt jegyeket postai utánvétellel A Művelődés Háza megküldi.

A Művészeti Napok ideje alatt naponta 8-20 óráig válthatók jegyek A Művelődés Házában, valamint a programok előtt egy órával az előadások helyszínén.

Szállásfoglalás

Szállásfoglalás a fesztivál helyszíneinek bármelyikén (fizetővendég-szolgálat, panzió stb.)

Sárospatak:

A Művelődés Háza, H-3950, Eötvös u. 6.
Telefon: 47/311-811, telefax: 47/312-812

Egyéb szállások:

Hotel Bodrog, H-3950, Rákóczi u. 58.

Telefon: 47/311-744

Comenius Tanítóképző Főiskola Kollégiuma
H-3950, Eötvös u. 5-7. Telefon: 47/312-211

A fesztiválra utazóknak a MÁV 50 százalékos kedvezményt biztosít.

Rendező:

Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány
A Művelődés Háza, Sárospatak
A Liszt Ferenc Kamarazenekar működését Szolnok Megyei Jogú Város biztosítja. A zenekar a Magyar Külkereskedelmi Bank Rt., valamint a Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda Kft. támogatását élvezi.

Főtámogató:

Antenna Hungária Rt.

Támogató:

Nemzeti Kulturális Alap

A Gramofon Zempléni Művészeti Napok mellékletét szerkesztette:

Retkes Attila

100000

MÁR TÖBB MINT 399.999 EMBER HALLGATJA BUDAPESTEN!

BUDAPEST RÁDIÓ
96.4 FM
STEREO

1022 BUDAPEST, BIMBÓ
ÚT 7.
FAX: 212-4968
TELEFON: 212-4507

Hatalmas aranyos

(Larger Than Life)

színes, szinkronizált
USA vígjáték (90 perc)

Rendezte: Howard Franklin
Szereplők: Bill Murray, Pat Hingle

Amikor Jack értesül arról, hogy apja végakarátának ő a kedvezményezettje, úgy érzi, fenekestül felfordult a világ. Különösen attól esik pánikba, hogy az örökség legfőbb vagyontárgya egy Vera névre hallgató elefánt. Agyában egyre csak az jár, amilyen gyorsan csak lehet, meg kell szabadulnia ettől a gigantikus hústoronytól. Először is kapcsolatba lép Mo Newman-nel, aki a seattle-i állatkert alkalmazottjaként egy elefántcsoportot kísér Srí Lankára. Egy hete van Jacknek, hogy Verát Seattle-be szállítsa. Honnan is tudhatná a botcsinálta elefánttulajdonos, hogyan kell bánnia egy ilyen monstrum állattal? Apja egykori barátja, Vernon segít neki, és rá akarja venni Jacket, hogy az elefánt nem mindennapi tehetségét Srí Lanka helyett kamatoztassák inkább Hollywoodban.

Jogok: home • Jogtulajdonos: MAJESTIC • Forgalmazó: MOKÉP Rt. Videokiadó

Tények hosszú sorával lehetne igazolni, hogy milyen előkelő helyet vívott ki magának az altszaxofonos Kenny Garrett a jazz világában. Ő maga az igazi sikert abban látja, hogy a közönség már nem csak ismeri, számon tartja, hanem meg is szerette. Művészi személyiségét könnyű felismerni, különleges képzelő- és kifejezőerejét, érzékenységét viszont nem homályosítja el a legmagasabb szinten mozgó virtuozitása. 1960-ban született Detroitban, és apja példáját követve a zenei pályát választotta. Már 18 évesen szerződött a Duke Ellington bigband. Később a Mel Lewis nagyzenekarban, majd Art Blakey, Woody Shaw, illetve Freddie Hubbard mellett kapott feladatot. 1986-ban bekövetkezett az áttörés, Miles Davis hívta együttesébe, másokkal ellentétben nem baráti ajánlás, hanem egy demokazetta alapján. Saját nevével először a Criss Cross, majd az Atlantic, utóbb pedig a Warner Brothers adta ki lemezeit. A legújabb Garrett-album a Songbook, mely kizárólag saját szerzeményeire épül, a Gramofon előző számában írtunk róla. Az alábbi telefon-interjú először a Pursuance, The Music of John Coltrane című előző lemezhez tér vissza, mivel ezt tavaly novemberben Budapesten koncerten is bemutatta Garrett.

Kenny Garrett

é n e k e s k ö n y v e

G.: Az akusztikus jazz iránti régi elkötelezettségének újabb bizonyítéka a Coltrane örökségének szentelt lemez. Miért vállalkozott erre az igazán nehéz feladatra, hogy saját személyiségét John Coltranehez fűződő viszonyán keresztül mutassa meg?

KG: Alapvetően két oka van. Az egyik, hogy már régóta foglalkoztatott, miért örül meg a közönség bizonyos dalokért, amelyeket játszom? Milyen szellemiség rejlik e mögött, hogy bárhová megyek, ugyanazokért a dalokért teljesen megőrülnek? Egy idő után, amikor már sokat töprengtem ezen, rájöttem, hogy az a szellemiség, ami ezekben a témákban van, leginkább John Coltrane szellemiségét idézi. Úgyhogy elhatároztam, behatóbban akarok egyszer majd foglalkozni Coltranevel. Ebben az időben már közeledett viszont annak a lemeznek a megvalósítása, melyet Pat Methenyvel terveztünk, amolyan jó húzós, jellegzetesen Metheny-set. Akkor azt mondta a menedzserem, miért nem csinálunk egy John Coltrane-lemezt, ha már engem ennyire foglalkoztat? Én ugyan akkor már tanulmányoztam Coltrane zenéjét, de még nem éreztem magam felkészültnek egy teljes egészében neki szentelt lemezre. Miután átgondoltam az ötletet, úgy döntöttem, hogy elébe állok ennek a kihívásnak. Végül nem bántam meg, több szempontból is érdemes volt megcsinálni. Végső soron a saját pályámon fontos állomás lett, és Metheny is szívesen vett részt benne.

G.: A legújabb lemezen szereplő felállásban, amely kizárólag saját témáira épül, utolsó budapesti koncertjéhez képest több változás volt. Csak a bőgős, Nat Reeves maradt Önnel abból az együttesből.

KG: Nos, ez igaz ugyan, de a zongoristával, Kenny Kirklanddel évek óta együtt dolgozom, kisebb megszakításokkal. Ráadásul ő zongorázott az első olyan lemezemen is, amelyik a Warner Brothers-nél jelent meg, ez volt a Black Hope. Jeff Watts dobossal és Nattal, a bőgőssel úgy három éve lépünk fel viszonylag rendszeresen. Sőt, azt lehet mondani, hogy három éve egy együttest alkotunk. Sokszor meg is kérdezték tőlünk, hogy mikor vonulunk már stúdióba? Mikor örökítjük meg valamelyik koncertünket? Eleve az volt az érzésem, hogy a legjobban úgy lehet ezt az együttest megörökíteni, hogyha valamelyik koncertünket rögzítjük. De ezt nem volt könnyű megszervezni, Kenny Californiában él, én a keleti parton, a többiek is, mi is rengeteget turnézunk, úgyhogy a kö-

rülmények végül is úgy hozták, hogy stúdióban, és nem valamelyik koncertünkön rögzítettük az új lemezt. Pedig több koncertünket is szívesen viszontláttam volna lemezen, például az utolsó európai turnénk vége felé. De a témákat így is a koncertek repertoárjából állítottam össze.

G.: Az biztos, hogy a Songbook-nak nagyon természetes, közvetlen hatása van, kétségtelen, hogy meg tudták őrizni a stúdió sterilizált körülményei között is az élettelséget.

KG: Ez volt a célunk. Ha már nem tudunk összehozni egy koncertfelvételt, legalább ennek a zenekarnak, melynek nagy tapasztalata van a turnézásban, az élettelségét mutassuk meg. Nem sokat próbáltunk, és nem ismételtük meg minduntalan a felvételeket. De nem mondom le róla, hogy előbb utóbb egy élő felvételt adhassak közre.

G.: A Gramofon kritikusai, egyébként maga is muzsikusként, úgy vélekedett, hogy a Songbook című lemez jellemző szerkezete is inkább emlékeztet élő előadásra, egy fergeletes kezdés után mintha később jönnének az elgondolkozató és a lassabb számok.

KG.: Nos, azt hiszem, hogy a lemez felépítése nem egészen ugyanaz, amit ezzel az anyaggal egy koncerten kezdenék. A koncerten minden nagyon gyorsan történik, és kell hagyni az embereknek időt arra, hogy ráérezzenek, befogadják és véleményt alkossanak arról, ami a színpadon történik. Azután több lassú, érzelmesebb témám is volt, amelyeket nem lehet sorban egymás után a lemezre pakolni. De a cél az volt, hogy több, kifejezeten koncerten ismertté vált témám szerepeljen, amelyek közül többet is hosszabb ideje felakartam venni.

G.: Ön annak ellenére vívta ki magának a helyet a legnagyobbak között, hogy hangszerre, az altszaxofonra, nincs annyira előtérben, mint akár a tenorszaxofon, akár néhány más fúvós, vagy más szólóhangszer. Nem sokan indultak mostanság altosként, de köztük is nehéz olyat találni, aki képes volt megtalálni a saját hangját.

KG: Azt hiszem ez végül is a muzsikusi tapasztalatomon múlik. Hiszen játszottam az Ellington nagyzenekarban Mercer Ellington vezetésével, Freddie Hubbard együttesében, játszottam egy másik híres trombitásnál, Woody Shaw-nál, azután Art Blakey-nél, meg Miles Davis-nél. Ezek igen különböző stílusok és tapasztalatok voltak, amelyekre így utólag, a mából visszanézve, már

rett

könnyű rámondani, hogy ez volt az az út, amelyen végigjárva megtalálhattam a saját hangom, megismerve sok mindent. De ez csak részben igaz, mert sokan vannak, akik a jó iskola ellenére sem viszik sokra, legalábbis abban az értelemben nem, hogy nem könnyű őket felismerni. Én próbáltam a saját világomat felépíteni, és ez persze a hangszer technikájánál kezdődik. Nagyon szeretem és tiszteltem John Coltrane-t, Charlie Parkert meg Miles Davist, de nem maradtam meg abban a stádiumban, hogy megpróbáljak velük azonosulni. Inkább előreléptem, ha már nem lehetek azonos velük, jobban teszem, hogy különbözni akarok tőlük. És ebben az is benne van, hogy az életművükben el kell mélyülni. Minél több zenét kell befogadni.

G: A Songbook témáin észre lehet venni, hogy elég tudatosan csoportosította őket populárisabb és intellektuálisabb darabokra. Az arányt ebben is egy koncertnyi, vagy egy bő órányi figyelemre mérte ki?

KG: Tudja, én nem úgy gondolkodom erre, mint művészetre, amit meg kell komponálni, és esztétikailag lehet mérlesezni. Én ilyenkor egyetlen dolgot veszek számításba, és az az, ha én lennék ott, a közönségben, akkor nekem mi tetszene.

G: Érdekes, a Songbook-ig bezárólag mintha nagy hatással lettek volna Önre a trombitások, az előbb is említette Hubbardot és Davist, Woody Shaw-nak pedig egy számban külön is tiszteleg az új lemezen.

KG: Igen, ez a Wooden Steps, egy elég sejtelmes dallam. Ami a trombitásokra vonatkozik, nem hiszem, hogy különösebb jelentősége volna, egy adott korszakában az ember a trombitásokat követi, azután meg mondjuk a dobosokat. Minden irányba nyitottnak kell lenni, főleg ha az ember zenét is szerez. Én vagy a szaxofonra gondolok, amikor írok, vagy a zongorára. És ezeket is hasz-

nálom, amikor lejegyzem a dallamokat. De az biztos, hogy a trombitásokra is odafigyeltem. Mindig azokra figyeltem oda a legjobban, akik valamilyen történetet tudtak elbeszélni, akármilyen legyen a hangszerük. Így alakult bennem az ki, hogy mindenelőtt dallamot írok, melódiában gondolkodom, és ennek ilyen nyilvánvaló példája a Songbook, amelyről több történet konkrétan is elmondható megfogalmazható. Egy japán nő kimonóban várja napfelkeltét – ez a She Waits For the New Sun, vagy a House that Nat Built – ez pedig arra vonatkozik, hogy a bőgősünk, Nat, sokáig nem volt elégedett a soundbox-szal, amelyben helyet kapott a stúdió belül, végül szinte szabályos házat épített magának. De ez a történetesdi vonz engem igazán, ezért vonz a filmzene-szerzés is, úgy érzem, hogy ez az, amit mostanában nagyon szívesen elvállalnék, hogy egy történethez kísérezzenét kell írni. A lemezeim is úgy születnek, hogy vázlatokat rajzolok, persze zenében, de mindenképpen rajzként gondolok rájuk.

G: Emlékszem, amikor hat évvel ezelőtt itt járt a Miles Davis zenekarral, akkor órákon át bújtta a lemezboltot, magyar népzene-t keresett. Most is mindenféle zene iránt ilyen érdeklődő?

KG: Öszintén mondom, hogy mindenféle zenét szeretek, nyitott vagyok minden ismeretlenre. Újabb a közel-keleti és ázsiai zenék kezdtek érdekelni.

G: Harmincöt éves korára művészi pályáján szinte mindent elért, amit el lehet. Mi az ami inspirálja, tovább hajtja borzasztóan aktívan megélt pályáján?

KG: Azért vagyok muzsikos, hogy mindent kipróbáljak, ami a zenei utamon előrevihet, hogy minél több tapasztalatot szerezhessenek. Amikor Miles Davis először műsorra tűzte egy szerzeményemet, akkor mindenképpen fontosabb volt, hogy neki tetsszen, de azóta azt is megtanultam, hogy a közönségnek játsszak.

Zipernovszky Kornél

Tony Bennett

On Holiday

• Columbia-Sony •

Lee Konitz

Strings For Holiday

• Enja-Varga •

űvész az, aki nagyobbra nő az életénél. Billie Holiday szenvedélyfűgő, kiszolgáltatottsággal és megaláztatásokkal teli élete csak kísérője, s nem záloga volt született tehetségének. Tese idő előtt elhasználódott, de amit létrehozott, az túlélte hányattatásait. A néger gettó világából a koncertpódiumok magaslataira emelkedett énekesnő hangszeresű énekstílusa, időkezelése, utánözhatatlan hajlításai, a dalokat egyéniségéhez hasonlító előadói varázsa előtt fejet hajt minden nemzedék, mégha azóta nagyot fordult is a (jazz)világ kereké. A tisztelgés különösen megható, ha arra az idősebb muzsikusok éreznek indítást, hiszen emögött nemcsak Holiday zenei nagyságának elismerése, hanem a megszenvedett élettapasztalat diktálta érzelmi azonosulás is áll.

Kezünkben a hódolat két újabb dokumentuma, a 71 éves Tony Bennett énekes és a 70 éves Lee Konitz egy-egy CD-je. Két eltérő életpályát befutott, alkatában is különböző, meglelt férfi személyes hangú tisztelgése. Bennett nevét hiába keressük több jazzlexikonban, holott több mint négy és fél évtizede áll reflektorfényben; dolgozott egyebek mellett Count Basie, Duke Ellington és Woody Herman zenekaraival, Bill Evans zongoristával pedig két duólemezt készített. Nagy tisztelője a klasszikus jazznek, mint állítja, lélegzéstechnikáját és frazeálását Art Tatum zongorajátéka alapján, laza előadói stílusát Mildred Bailey énekesnő hatására alakította ki. Lírai, rekedtes élő baritonja mélyült, előadómódja érzelmileg gazdagodott az évek során; nem véletlen, hogy 1996-ban Grammy-díjban részesülhetett.

A Tony Bennett On Holiday kétértelmű című összeállítás az énekesnő repertoárjából tizenkilencet tartalmaz (kettő a lemez végén koncertformában is elhangzik), köztük olyan népszerű számokat, mint az All Of Me, a My Old Flame, a God Bless The Child, a These Foolish Things. A kiadó bizo-

H o l i d a y e m l é k é r e

nyára nem véletlenül a Columbia, amely Holiday első korszakának felvételeit is gondozta. A dalok többsége az (úgy látszik) elmaradhatatlan vonós-kísérettel szólal meg (hangszerelő és karmester: Jorge Calandrelli), kisebbik hányadához Ralph Sharon zongorakísérete adja a háttérét. Nos, akár jazzmuzsikusnak tartják a nagykönyvek Bennett-tet, akár nem, ez a lemez tiszta jazz. Az énekes nem periszkópon át tekint nagy elődjére, nem írja újra, szabja át a dalokat, hanem úgy tolmácsolja azokat, ahogyan Holiday előadása nyomán benne élnek. Kiejtőmódja, hangsúlyeltolásai vérbeli jazzénekesre vallanak, de élvezetes és jellegzetes technikáján túl mindenekelőtt a felvételen átsütő rezignált bölcsesség és komolyság ragadja meg a hallgatót. A vonós-kíséret időnkénti érzelmi túltelítettsége ellenére (a hangszerelő amúgy korrekt, jó munkát végzett) a lemez egyetlen pillanatra sem érzélgős, Bennett férfiasan szemérmes előadómódjának egy élet személyes fedezete adja meg a hitelét. Nem véletlen, hogy a bensőséges hangzású, pusztán Sharon érzékeny zongorakíséretével felhangzó, néha kifejezetten hetyke (All Of Me) vagy ironikus (Me, Myself And I) dalok azok, amelyek életteliségükkel, szellemes előadómódjukkal, vagy éppen drámaiságukkal kiemelkednek a vonósdarabok fájdalmas hangvételű, némiképp egysíkú sorából. A lemez, a God Bless The Childban igazi meglepetést tartogat: Bennett és Holiday különleges duettjét, melyről sajnos csak sejteni lehet, hogy egy régi TV-show felvételének alapján került a lemezre.

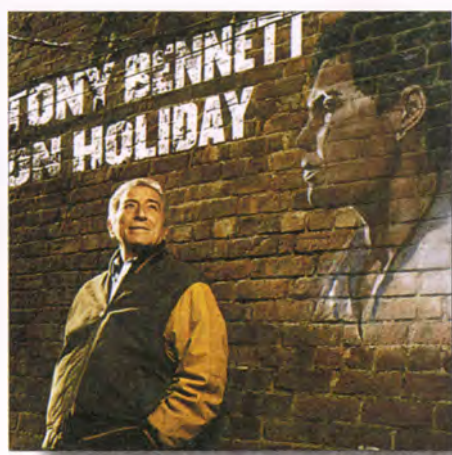
Míg Tony Bennett hagyományos módon közelített a holiday-i örökséghez, Lee Konitz, a kísérletező Tristano-iskola egykori növendéke, a modern jazz rakoncátlan gyereke rendhagyó formában adózott az énekesnő emlékének. Igaz, az ötlet nem tőle, hanem az Enja kiadó vezetőjétől, Matthias Winkelmantól származik, aki az altszaxofonost hata-gú vonós kamarazenekarral társította. A hangszerelés a klasszikus zenében és a jazzben egyaránt otthonosan tevékenykedő (és ezt a nemrégiben az Enja által megjelentetett Tarantula című lemezén is bizonyító) svájci Daniel Schnyder munkája.

A zeneszerző-hangszerelő-szaxofonos Schnyder egyike azon keveseknek, akik, szakítva az elsősorban érzelmi és harmóniai támaszul szolgáló hagyományos amerikai vonós-kíséreti gyakorlattal, az

európai kompozíciós kamarazene szerkesztésmódjából kiindulva teremtik meg a vonóshangszerek és a jazzszólista játékának kereteit. Valójában a Jon Hendricks-féle gyakorlat fordítottjának lehetünk tanúi: nem énekes szólamot meg hangszeres improvizációra írt szövegeket, hanem hangszeres játékos interpretál szöveges dallamokat. Schnyder keze nyomán a két hegedű, két brácsa és két csel-lő alkotta kamaraegyüttes kilép a kísérőfunkcióból, és a szólóhangszerhez rendelt, mégis önállóan ható életet él. Egyszer kibontani segíti, másszor ismétlődő ritmikus motívumokkal ellenpontozza a témát, emitt körbefonja a szaxofon játékát, amott polifonikus háttérrel teremt a rögtönzésekhez, a kiállásokat pedig saját szólamokkal köti össze. A stabil ritmust a bőgő és a dob diszkrét lüktetése biztosítja. A bonyolult szövésű anyag gyakran felidézi Lester Young fátyolos, Holiday énekével utolérhetően harmonizáló szólóit. A hangszerelő kitágította a dalok harmóniavilágát, az ismert témákat sokszor diszsonáns akkordokkal távolságtéremítő megvilágításba helyezte, ami modern érzetet ad az összeállitásnak.

Konitznak fiatal korában egyszer, egyetlen szám erejéig alkalmá volt Holiday-jel játszani, s ez az élmény végigkísérte az életét. A Holiday-repertoár egyes darabjai visszatérően megjelennek albumaiban, a rendkívül igényes hangszerelés azonban itt szokatlan feladat elé állítja: a dallamokat úgy kell megszólaltatnia, hogy abban benne legyen az énekesnőhöz szorosan kötődő szövegek világa, a szólók pedig a hangszerelés kötöttségei ellenére se veszítsék el spontaneitásukat. Konitz játékmódja az évek alatt jelentős változáson ment át: szaxofonjának tónusa sötétebbé vált, egykori hosszú futamai helyébe rövid, gazdaságos, de jelentése-sebb menetek léptek. Holiday énektechnikájának hatására ismét alkalmazza a vibrátót, s ez a sokáig nem használt kifejezőeszköz új vonásokkal gazdagítja jellegzetes hangját. A tizenkét számot tartalmazó, hatvanperces anyag alaphangulata komor, melankolikus; az élet elmúlása, a tehetség pusztulása fölötti fájdalom érzése hatja át. A tartózkodó természetű Konitz ritkán azonosul ennyire választott témájával: a Strings For Holiday nem csak az énekesnek állít emléket, hanem a szaxofonos életművében is különleges helyet foglal el.

Turi Gábor

★★★★★
 Tony Bennett – ének,
 Ralph Sharon – zongora,
 nagyzenekar
 Vezényel: Jorge Calandrelli

Oscar Peterson

A Tribute to Oscar Peterson,
 Live at The Town Hall

• Telarc Jazz – Karsay & Tsa •

Oscar Peterson élő klasszikus. Amikor 1993-ban agyvérzése lett, sokan úgy gondolták, hogy többé nem fog zongorához ülni. Szerencsére ez a baljós sejtélem nem vált valóra. Noha a bal keze megsínylette a betegséget, játéka ugyanolyan lendületes és gördülékeny, mint valaha. Ez a lemez, azt hiszem, messze nem a legjobb Peterson lemez, de a koncertfelvétel spontaneitásának betudható hibák ellenére még mindig nagyon élvezhető.

Peterson nem a vívódó, különböző korszakokon átmenő, kreatív művészek közé tartozik. Mindig ugyanazt játssza, briliáns virtuozitással, és magabiztos stílusérzékkel. Ez a tulajdonsága a jó klasszikus interpretátorok, vagy a virtuóz népzene-szek attitűdjére hasonlít. Lemezei, épp ezért, soha sem évülnek el, hasonlóan időtlenek, mint Louis Armstrong felvételei.

Ez az album nem más, mint az 1996 október elsején, a manhattani városházán adott koncert felvétele. A koncerten felvonultak Peterson régi és új kollégái, hogy leróják tiszteletüket a mester előtt. Standard számokat játszanak, így a darabok értékét az előadók játéka határozza meg. A koncert első felében Ray Brown, a másodikban Pedersen bőgőzik, mindketten kiválóan. Az, hogy a CD első fele kevésbé összeszedett, nem Ray Brownon múlt. Szegény Herb Ellis játéka jelezteimben négy-szer írtam le határozott nemtetszésem különböző szinonímáit. Az MJQ-ból ismert Milt Jackson belépésével kisimul az addig kicsit kaotikus zenekari hangzás, és ettől kezdve gyakorlatilag egy vidám jam session-nek lehetünk a tanúi. Horn balladája megkapó, Hargrove gyönyörűen szárnykürtözik. A Manhattan Transfer kicsit rutinszerűen énekel, Clark Terry bohóckodik, de mivel ünnepről van szó, ez nem vált ki belőlem különösebb ellenérzést. A közönség a kevésbé sikerült szólókat is óriási ovációval fogadja, ami megerősít abban a hittemben, hogy ha ez nem is a legjobb Peterson lemez, azért valószínűleg a legjelentősebb Peterson-ünnepek felvételének lehet birtokosa az, aki megveszi ezt a CD-t.

Juhász Gábor

Oscar Peterson with Ray Brown, Herb Ellis, Benny Green,
 Roy Hargrove, Shirley Horn, Milt Jackson,
 The Manhattan Transfer, Lewis Nash,
 Niels-Henning Ørsted Pedersen, Clark Terry, Stanley Turrentine

Oscar Peterson

★★★★★
 Oscar Peterson – zongora,
 Ray Brown – bőgő,
 Herb Ellis – gitár,
 Benny Green – zongora,
 Roy Hargrove – szárnykürt,
 Shirley Horn – ének,
 Milt Jackson – vibrafon,
 The Manhattan Transfer –
 ének,
 Lewis Nash – dob,
 Niels-Henning Ørsted
 Pedersen – bőgő,
 Clark Terry –
 ének, trombita,
 Stanley Turrentine –
 tenorszaxofon

★★★★★
 Lee Konitz – altszaxofon,
 Mark Feldman,
 Cenovia Cummins – hegedű,
 Jill Jaffe, Ronald Lawrence – brácsa,
 Erik Friedlander, Daniel Pezzotti – cselló,
 Michael Formanek – bőgő,
 Matt Wilson – dob

David Murray

Fo Deuk Revue

• Enja – Varga •

Fo deuk?, azaz „Honnan jössz?”.

– Az afrikai cím úgy hangzik, mint egy látszólag könnyen megválaszolható, aztán mégis egyre bonyolultabbá váló metafizikai feladvány. Kérdezhetné ezt egy tibeti láma vagy egy kínai ch’an mester; egy ókeresztény atya vagy egy haszid bölcs is, mivel sejtethetően többek között arra kíváncsi itt a kérdező, hogy a „vizsgázó” tisztában van-e saját – szellemi – származásával, ami földrajz- és esztétikafeletti kategória.

Ennyit bevezetésül. A szóban forgó produkció története röviden a következő: majd’ négy évtizeddel azután, hogy John Coltrane saját zenéjének és egész kultúrájának afrikai gyökereit tudatosítandó Dakar-nak nevezte el egyik legizgalmasabb hangszerelésű korai lemezét (többek között két bariton-szaxofonos kísérettel), Dávid király, azaz David Murray is visszatért Szenegál fővárosába az At-

D a v i d M u r r a y

lanti-óceán partjára, a nyugat-afrikai jazz fellegvárába, abba a városba, amelynek már korábban is emléket állított (Dakar to Darkness). Itt találkozott némelyik helyi rap-együttessel (Positive Black Soul, Dieuf Dieul), illetve Doudou N’Diaye Rose-zal, a vidék ütős doyenjével, és egy rögtönzött multikulti koncert után nem sokat tektetóriázott a nagyszámú zenész, hanem a helyi stúdióba vonult, ahol kontinenseken átfelölő harmóniákban egyesült New York és Dakar. Murray és Tsai új vállalkozásától azonban senki se reméljen afféle divatos stíluskeverősdit. A rap és az afro hangzás a CD talányos címének megfelelően ötvöződik itt Dávid király zenei elképzeléseivel, nincs semmi illegális határátlépés, amire aztán a kritikus könnyedén ráaggathatja az acid jelzőt. Maga Murray a lemez nyolc felvétele közül talán csak kettőben kap nagyobb szólszerepet (Blue Muse, Village Urbana), az alkalmi (azóta Amerikában is bemutatkozott) társulásnak Hugh Ragin vagy Doudou N’Diaye Rose is lehetne a névleges vezetője. De ugyanennyi joggal el is hagyhatták volna az egyszemélyű vezető ne-

vét, és tekinthetnénk jelképesnek-reprezentatívnak a CD közepén felhangzó közös munkát, a tradicionális Chant Africain-t (Doudou N’Diaye hangszerelésével), melyben az ősi afrikai kérdés-felelet képletre található szép példa. A felhívó férfihangra afrikai gyerekek kórusa felel, s a szöveget Amiri Baraka írta. Az Afrikai dal egy békében élő paradicsomi szépségű földrész álmát osztja meg a hallgatóval. De Baraka a főszereplője a CD „szavalós” számának (Evidence) is, amelyhez hasonló érdekes próbálkozással ritkán találkozhatunk (Hamiet Bluiett Nali Kolá-járól Quincy Troupe versmondását érdemes összehasonlítani vele). Hogy a Fo Deuk Revue az ősi zenei elemeket a jövőbeniekkel keveri, valamint hogy híven kifejezi Murray politikai nézeteit és megtalált önazonosságának is művészi lenyomata, azt már a szaxofonos is megírta a lemez kísérőszövegében. Tegyük hozzá: érzésünk szerint a lemez anyaga egyben a címbeli talányos kérdésre is megadja a feleletet. Mindannyian ugyanonnan jöttünk.

Máté J. György

Dudás Lajos

Chamber Music Live

• Pannon Classic – Stereo Kft. •

Dudás Lajos nehéz életfeladatra vállalkozott, mikor címkéző-skatulyázó világunkban olyan zenei közegben alkot, mely ide is, oda is, de így voltaképpen sem ide, sem oda nem tartozik. Már nemzetiségét is nehéz meghatározni. A különböző kiadású jazz és zenei lexikonokban hiába kerestem. Európának túlságosan magyar, magyarnak túl német. Hontalannak vagy világpolgárnak érzi magát? Miután ezt személyesen most nem volt alkalmam megkérdezni, a lemezcenzúrá spirituuális kalandozásainak keretei között próbálok magamnak és minden érdeklődőnek választ találni.

Dudás Lajos az ötvenes és hatvanas évek fordulóján a hazai jazz szcéna jeles egyéniségeként maradt meg emlékezetemben, akit már akkor sem tudtam egyik kialakulóban lévő csoportosuláshoz sem kötni. Azután sok társához hasonlóan eltűnt szemünk elől. Mikor beszivárgó lemezei és szórványos hazai vendégszereplései nyomán ismét megjelent figyelmünk

D u d á s L a j o s

horizontján, a mainstream szaxofonos helyett egy keresgélő-kísérletező, mindent mindennel ötvöző, olykor zagyváló zenei világvándorral találkozunk, aki Bachot, bopot, kortárs kamarazene, free jazzt érdekesen konvencionális keretek között játszott és mindezt néha együtt.

Nincs ez másképp a jelen album esetében sem, mely a kiadó Pannon Jazz/Jazzoktatási és Kulturális Alapítványnak is dilemmát okozhatott. A producer Simon Géza Gábor már mintegy 20 éve gondozza Dudás Lajos hazai publicitását. Publikált egy nehezen hozzáférhető monográfiát-diszkoográfiát, szervezi a muzsikusközösség hazai lemezforgalmazását, ritka fellépéseit, és amióta lehet, lemezeinek kiadását. Ez az Élő kamarazene címet viselő jazz-korong az új Pannon Classic label bevezető darabjai között jelent meg.

A magyar klarinétos, török-bolgár énekesnő és német szaxofonos triójának ez már a harmadik albuma, mely egyértelműen a világzene felé tendáló jazz. A túlnyomórészt konvencionálisan téma-improvizáció-téma szerkezetű darabok – mind Dudás kompozíció – egy része, gondolom az énekesnő hatására, balkáni dallamokra és ritmikákra épül vagy „németesen” szikár, diszsonáns, atonális modern bop.

Az igen hosszú, 73 perces zenei anyag egy 1990-es koncertfelvétel keresztmetszetét tartalmazza. Igazi koncertzene, annak minden fésületlenségével, mindent felvonultatni akarásával. Többnyire feszes unisono témák, melyek egyik legfőbb erénye a jól dramatizált megjelenés egy-egy szabadabb szóló vagy duó bevezetés után a darab elején, majd többnyire a szabad improvizációk rendcsináló lezárásaként. Szóló, duó és trió részek váltják egymást, és mindhárom szereplő bemutatkozik szólólistán, kísérettel és aláfestő szerepkörben egyaránt. A sokoldalúság azonban sokszor zsúfoltságba, terjedelemtévesztésbe fullad, szinte minden darab minden létező eszközzel fel akar vonultatni, és ez monotonitást okoz. Mindez a szabad improvizáció lemezen való rögzítésének ismert szimptomája. A felvétel is helyenként szállás, szinte már amatőr színvonalú a mai elvárásokkal szembeállítva, bár a digitális újratekésítés nyilván sok mindent rendbehozott. Mindent összegezve és minden kukacoskodás ellenére, ami a recenzens feladata, jó érzéssel tudtam végighallgatni az albumot, anélkül hogy figyelmem lankadt volna, és jó szívvel ajánlom mindenkinek, aki vállalja az ilyen nehezebb terepen történő szellemi kirándulást.

Szigeti Péter

Doudou N'Diaye Rose – sabar, ének;
 Amadou Barry aka Doug E. Tee (Positive Black Soul) – ének,
 rap; Didier Awadi (Positive Black Soul) – rap;
 Didier Awadi (Positive Black Soul) – rap; Oumar Mboup –
 djembe, ütőhangszerek; Hamet Maal – ének; Tidiane Gaye
 (Dieuf Dieul) – ének; El Hadji Gnancou Sembène (Dieuf
 Dieul) – billentyűs hangszerek; Abdou Karim Mané (Dieuf
 Dieul) – bőgő; Ousseynou Diop (Dieuf Dieul) – dob; Assane
 Diop (Dieuf Dieul) – xalam, gitár; Moussa Sène (Dieuf Dieul)
 – ütőhangszerek, ének; Jamaaladeen Tacuma – bőgő;
 Hugh Ragin – trombita; Robert Irving III – zongora; Darryl
 Burgee – dob; Craig Harris – harsona; Junior Soul – ének;
 Amiri Baraka – szavalt; Amiri Baraka Jr. – ének; David
 Murray – szaxofon, basszusklarinét

FOUNDATION FOR JAZZ EDUCATION AND RESEARCH IN HUNGARY PRESENTS
 WORLD PREMIER RECORDING

LAJOS DUDAS CHAMBER MUSIC LIVE

Dudas Lajos – klarinét, elektronika,
 Yldiz Ibrahimova – ének,
 Sebastian Buchholz – altszaxofon

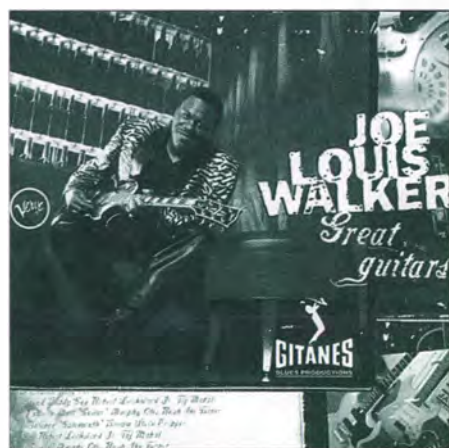
Joe Louis Walker

Great Guitars

• Verve – PolyGram •

Joe Louis Walker új lemeze igazol-
 ni látszik azt a sokak számára bi-
 zonyára népszerűtlennek tetsző
 benyomásunkat, hogy a blues,
 legalábbis az a műfaj, amit általános szóhaszná-
 latban – igen pontatlanul – kizárólagos érvénnyel
 annak mondanak, vagyis mondjuk a Howlin' Wolf
 és Big Mama Thornton; Sonny Boy Williamson és
 Otis Spann; valamint fehérek: mondjuk Charlie
 Musselwhite és a Chicken Shack által művelt zene,
 minden felelevenítési kísérlet és divathullám ellené-
 re mély válságban van. Lehet, hogy a viszonylag
 kisszámú hangszer és az újításra nem sok alkal-
 mat biztosító ritmusképletek teszik, de mintha ko-
 runk blues-zenészei csupán az ezerszer hallott kli-
 séket ismételnék, persze változó sikerrel. A te-
 hetséges Joe Louis Walker se tesz/tehet másképp.
 Pedig mindent bevett annak érdekében, hogy a
 Great Guitars, ez az indokolatlanul és feleslege-
 sen nagyotmondó című lemez kelendő termék le-
 gyen. Először is a manapság különösen népszerű
 zenekari blues-hangzást választja a tradicionáli-
 sabb szólóelőadás helyett. Azokhoz a gyökerek-
 hez, amelyek Leadbellyt és Bessie Smith-t még
 együtt táplálták, alig van már köze ennek a mai
 zenének. Egyetlen régi Willie Dixon-melódiát le-
 számítva Walker csak saját kompozíciókat játszik,
 és az éneklést is csupán egyszer bízza másra
 (egyébként szerkezetileg vitatható helyen, a CD el-
 ső számában, Bonnie Raitt-re). A felvonultatott mu-
 zsikugárda a legtöbb, blues-ban némiképp jártas
 hallgató szívet megdobogtatja: végre egy lemez,
 amin nem Tina, hanem Ike Turner hallható; Buddy
 Guy vagy Otis Rush se árt éppen Walker és új le-
 meze reputációjának. A gyakran szerepeltetett fű-
 vösszekció ráadásul időnként egy kis frissítő R & B,
 illetve soul-íz kever a blues-alapokhoz. És ne ta-
 gadjuk: Joe Louis Walker produkciója részben elé-
 ri a célját. Szórakoztató muzsikát kínál jó hangú
 énekesssel. De miután a mélység minden formája,
 valamint mindennemű érdekesebbnek nevezhető
 zenei megoldás úgyszólván teljesen hiányzik a
 számokból, a kritikus csak aláfestésre meri ajánla-
 ni a lemezt. Kémiai egyenletek megoldása vagy

JOE LOUIS WALKER

Joe Louis Walker –
 gitár, slide gitár, ének, ütő-
 hangszerek;
 Bonnie Raitt –
 slide gitár, ének;
 Ike Turner –
 gitár, billentyűshangszerek,
 tamburin, basszusgitár;
 Curtis Nutall – dob;
 Otis Rush – gitár;
 Buddy Guy – gitár;
 Joe Thomas – énekkíséret;
 Tom Rose – énekkíséret;
 Mike Epley – énekkíséret;
 Otis Grand –
 steel gitár; ritmusgitár;
 Steve Diamond – zongora;
 Steve Gomes – basszusgitár;
 Rob Stupka – dob;
 Matt „Guitar” Murphy – gitár;
 Taj Mahal –
 gitárok, lábbal vert ritmus;
 Robert Lockwood Jr. –
 12 húros elektromos gitár;
 Wallace Coleman –
 harmonika;
 Charles D.C. Carnes –
 ritmusgitár;
 Richard Smith – basszusgitár;
 Jimmy „Gator” Hoare – dob;
 The Bosstalkers;
 The Tower of Power Horns;
 The Johnny Nocturne Horns

egy középiskolai Arany-verselemzés összeütése
 közben érvényesíthetők leginkább a CD előnyei.
 Végezetül még egy apró bíráló észrevétel: a tizen-
 két, CD-méretű negyzetlapból álló borítón akkurá-
 tusan szinte mindenről tájékoztatnak. Azt azon-
 ban, amit egy igényesebb zenei vállalkozás kia-
 dásától már szinte kötelező tartozékként várha-
 tunk el: hogy a borító belső lapjain vallomások, il-
 letve történeti beszámolók segítsék eligazodásun-
 kat a muzsika és az előadó(k) világában, arról itt
 szó sincs. Ha csak egy vagy két gitárral kevesebb-
 ről csináltak volna fotót, és a helyükön információt
 kapnánk a hogyanokról és a miértekről, sokkal
 jobb kedvünk volna.

Máté J. György

Chet Baker & Stan Getz

West Coast Live

• Pacific – EMI Quint •

amikor megszólalt lemeziátszón ez a dupla CD, először azt hittem: tévedésből egy Gerry Mulligan Quartet került a dobozba. A nyitó darab ugyanis, a My Funny Valentine, a jól ismert, énekelt kontrapontos Mulligan-hangszerelésében szólalt meg. Mégsincs tévedés, a fenti CD volt a tasakban, a hasonlóság pedig onnét, hogy valójában a zongora nélküli Mulligan Quartet kellett volna, hogy fellépjen a felvétel időpontjában, de vezetőjét „baleset” érte: egy kábítószerügyben lecsukták. Szegény Mulligan sokszor járt így, végső soron ez okozta a szakítást Chet Baker és közte is, miután két éves börtönbüntetésének letöltése után Baker követelte két esztendei fizetését. De vissza a tárgyról: A Haig jazzclub tulajdonosának ötlete volt Mulligant a West Coast stílus tenorszaxofon sztárjával, Stan Getz-cel helyettesíteni. A Pacific Jazz lemeziársaság pedig üzleti lehetőséget sejtett a felvételek elkészítésében. Getz azonban éppen akkor szerződött le a híres impresszárió, Norman

Chet Baker & Stan Getz

Granz cégéhez, a Verve elődjéhez. Granz perrel fenyegetőzött, ha a felvételek kiadásra kerülnek. Így azután ezek a felvételek néhány európai kálózkodás kivételével Csipekórszika-álmukat aludták egészen mostanáig. Getz és Baker emberi kapcsolata közismerten rossz volt, pedig azonos generációhoz, azonos stílushoz tartoztak. Információim szerint Getz féltékeny volt Bakerre, és a mostani alkalmakon kívül mindössze 1958-ban készítettek egy stúdiólemezt Getz nevében, egy 1983-as európai turné pedig egyetlen (szerencsére felvételen is megörökített) stockholmi koncert után kudarcba fulladt. A két főszereplő rivalizálása végig érezhető a felvételeken, különösen az akkoriban gyakran alkalmazott kollektív improvizációkban. Úgy játszanak, mint akik nincsenek tekintettel egymásra, inkább egymás „lejátszására” törekednek. A lemezekben hallható néhány darab valóban Mulligan repertoárjából való, és ezen felül az ő koncepcióját tükrözi, mégis élő felvételekről lévén szó, szokatlan Chet Bakert ilyen tetszőleges terjedelmű, hosszú improvizációkban hallani. Közismert, hogy Baker kizárólag fül után improvizált, és ebben a zongora nélküli felállásban mind-

össze Carson Smith bőgőszólámára támaszkodhatott. Bakernek Miles Davis iránti tisztelete nyilvánul meg a repertoár másik csoportjához tartozó darabjaiban, amelyek vagy Miles kompozíciói, vagy pedig valamiképp hozzá köthetők. A harmadik csoportba pedig akkor friss, illetve közel-múltbeli slágerek tartoznak. A Haig-felvételek főszereplői kizárólag a fúvósok. Az egyébként itt is kiváló Larry Bunkernek robotszerű kísérőszerep jutott, Carson Smith sem járt sokkal jobban. 1953-ban azonban ez volt az uralkodó, a ritmusszekció emancipációjának ideje még nem érkezett el. A három utolsó, bő egy esztendővel későbbi felvételen Shelly Manne egy kicsivel szabadabban dobol, és majd két óra után jól esik harmóniakat hallani, még a Tiffany Club levert, hamis zongoráján is, de ehhez már egy Russ Freeman szükségeltetik, aki bizony nem kisebb egyéniség, mint a két fúvós főszereplő. Ez a dupla CD – nem kifejezetten tartozik sem Baker, sem Getz legjobb felvételei közé, mindenesetre érdekes, eddig ismeretlen környezetben mutatja be őket – rajongóik bizonyára nem kis öröme.

Friedrich Károly

Binder Károly

Live At Collegium Budapest

•BMM – Stereo Kft •

z ujjpattintgatást vagy ütemes padlódobogtatást inspiráló jazz hívei általában gyanakvással fogadják a kísérlet nélküli zongoraprodukciónkat. Art Tatumnak, Oscar Petersonnak vagy Erroll Garnernek talán még elnézték volna, ha megspórolja a bőgőst és a dobost. Aki azonban az említett virtuóznoknál kevesebb ritmikai meghajtással és technikával rendelkezik, az jobb, ha más közönséget céloz meg egyszál zongorájával. Binder Károly intelligensen mérte fel, hogy kinek mit tud nyújtani. Az impresszionizmus és, kisebb mértékben, a romantika jegyeit hordozó, sok előre megkomponált, vagy legalábbis alaposan átgondolt elemet tartalmazó anyag nem csak a megrogzított jazzrajongóknak szól. A megörökített koncert repertoárja fele-fele arányban tartalmazza Binder saját szerzeményeit, illetve standardok átdolgozásait. Az első kategóriában a Mese valóban megfelel címének: igen strukturált, drámai feszültségben bő, élvezetes zenei történet, melynek előadása során Binder leír ugyan néhány tiszteletkört Chick Corea előtt, de

B i n d e r K á r o l y

ezen nem zavaróak, nem merítik ki a plágium fogalmát. A Dalocska Debussyt idéző hangulatával kapcsolatban pedig be kell vallanom a lehető legpozitívabb személyes elfogultságot. A Táncdal rövid és frappáns, de inkább az előbbi. A merengő, kissé andalító Száműzött szívárvány viszont valamivel tovább tart, mint a benne foglalt zenei lelemény. A standardok közül a Take the 'A' train átdolgozása viszi el a pálmát. A néhai Duke Ellingtonnal társított, de valójában famulusa és zenei alteregója, Billy Strayhorn által szerzett számon Binder felülmúlja önmagát. Ötlekben dűskáló, eredeti és szellemes tiszteletadás az Ellington-Strayhorn páros előtt, amely, annak idején, maga is hasonlóan derűs zenei műtöketek hajtott végre Csajkovszkij Diótörőjén. A Body and Soul-ban rejlő lehetőségeket azonban Bindernek megközelítőleg sem sikerült kimerítenie, s így kár a belefektetett 8 percért. Talán ezért is hat eredetibbnek és frissebbnek a sokkal több buktatót tartalmazó, de körülbelül fele olyan hosszúra fogott Green Dolphin Street. Az ezt követő felvételért azonban ismét le a kalappal Binder előtt! Mi sem nehezebb, mint lassan biciklizni, úgy lehet a legnagyobbat esni – s ez valahogy a jazz-zongoristákra is áll. Ezért találtam lenyűgözőnek az általában felpörgetett ritmusban hallható Bye-bye

Blackbird szinte veszélyes lelassítását, melyből a zongorista meglepően szívájódító, elégikus hangulatot varázsol elő. Az album egyetlen blues-száma a fináléként használt Blues for Rose. Ezt nem tartom különösebben szerencsés választásnak, mert a blues műfajához – s itt a művész nem is variál sokat – Binder Károly túlságosan európainak hangzik. Sietve hozzátesszem, nem tartozom azok közé, akik az európai jelzőt jazzközegben pejorativé használják. Szerettem volna Binder Károly albumát saját eddigi munkásságához mérni. Ezt sajnos azért nem tehetem, mert 39 évig éltem külföldön, s eddig inkább csak hallottam Binder Károlyról, semmint hogy őt magát hallhattam volna. A Live at Collegium azt az érzést kelti bennem, hogy lenne mit behoznom. A betájolást megkönnyítette volna egy kis szemrevaló „fűszöveg”. Itt nem csak magamra gondolok, hanem mindazokra, akik először forgatnak a kezükben Binder albumot. A Magyarországon dolgozó külföldiek közül is sokan járnak a lemezboltokba. Az albumborító kétyelvűsége épp ezért dicséretes. A helyesírási hibák már kevésbé. Ha viszont lett volna „fűszöveg” angolul (is), az öregbíthette volna Binder Károly és általában a magyar zenészek jóhírét külhonban.

Pallai Péter

Chet Baker – trombita;
Stan Getz – tenorszaxofon;
Carson Smith – bőgő;
Larry Bunker – dob;
Russ Freeman – zongora;
Carson Smith – bőgő;
Shelly Manne – dob

Binder Károly – szólószaxofon

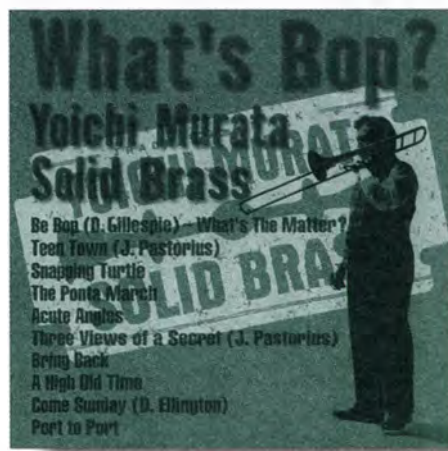
Yoichi Murata – Solid Brass:

What's Bop?

• JVC-MusiCDome •

egyszerűen és tömören, ahogy zenéről beszélgető emberek mondani szokták: ez úgy szól, ahogy kell. A summázatot kísérő metakommunikáció talán egy határozott bólintással pontosítja a véleményt, és ezzel minden világos. Ebben benne van, hogy már első hallásra hatásos, hogy elejétől a végéig egyenletesen színvonalas, hogy a részletek ugyanolyan igénytelenséggel kimunkáltak, mint a kompozíciók egésze, hogy tiszta és pontos, mint az atom, egyszóval: profi (ez a minősítés nem minden esetben pozitív, most az). Talán egyetlen kifogásunk lehet a japán trombonos CD-jét illetően, hogy rövid – szűk negyven perc az egykori analóg lemezeknél sem számított maximális terjedelműnek. Minden bizonnyal lehet némi összefüggés a rendkívüli alaposággal kidolgozott produkció és a mennyiség között, de mi már csak ilyen telhetetlenek vagyunk. Pedig a Yoichi Murata vezette Solid Brass nem az a jazz sztárscapat, amelynek új lemezét fokozott izgalmossal várja a hazai közönség, de évés közben most erősen megjön az étvágy.

A szerény lemezből látható információk közül a leghasználhatóbb egy nagy borítványt ábrázoló alnyomat, amely egyaránt szimbolizálhatja a precizitást, a pontosságot, a bármely érdes felület könnyűszerrel simává varázsoló képességét, de leginkább ezeknek a „penge paliknak”, ennek a szín japán fúvószenekarnak a nyugati zenébe hatoló, zavarbaejtő perfectségét. Az egyetlen – egyébként nagyon feszesen, dinamikusán kísérő – dobos leszámítva mindenki fúj, de még a Pastorius-féle sziporkát, a Teen Town című Weather Report szám hangról hangra megírt basszusszólamát is klarinétal, pikolóval oldják meg, pontosan olyan élvezetesen, mint amilyen az eredeti. Néha a basszusklarinét és a tuba egymást váltogatva, kiegészítve hozza azt az alapot, amely a legfürgébb bőgősnek is a becsületére válna. Persze ez Yoichinek, a főnöknek, aki ezeket a bravúros hangszereléseket készítette, legalább annyira érdeme, mint a hangszereseknek. A szaxofon- és rézkórus-arrangementekről ugyanez

a
t
a
r
u
M

Yoichi Murata – zenekarvezető, hangszerelő, harsona, Koji Nishimura – trombita, szárnykürt, Toshio Araki – trombita, szárnykürt, Takuo Yamamoto – bariton-szaxofon, pikoló, fuvola, klarinét, basszusklarinét, Masakuni Takeno – tenor- és alt-szaxofon, Osamu Koike – szoprán-, alt- és tenorszaxofon, Masato Honda – szoprán-szaxofon, Kiyoshi Sato – tuba, Suichi „PONTA” Murakami – dob
Vendégszólólista: Michael Brecker – tenorszaxofon, Sadao Watanabe – alt-szaxofon

mondható – szóval az embernek az a benyomása, hogy Japán nemcsak autógyártásban veszélyezteteti az amerikai hegemoniát.

A lemez címe: What's Bop?, ami kissé korlátozottabb koncepciót sugall, mint ami valójában létrejött. Én a CD meghallgatását követően kiegészíteném a címet, mondjuk így: ...and What's Funk? Már csak azért is, mert a bop valahol a szvingből eredő dinamikusabb irányzat, és ezen a lemezen legfeljebb ha kettő percnyi az a rész, ami a szvingre emlékeztet – beleszámítva az egyetlen Ellington-feldolgozást is -, annál több a funkya. De ez – mondanom sem kell – közömbös a produkció értékét illetően.

Három feldolgozást és egy rövid Gillespie-idézetet (Be Bop) leszámítva hét Murata-szerzemény van a CD-n, amelyek szinte azonos szinten vannak a híres mesterektől származó adaptációkkal, de a főnök harsonaszólóira is csak felhúzott szemöldök lehet a vájtfülű legenyhébb reakciója. Különösen a lemez utolsó balladáját, a Port to Port címűt hallgatva.

Matisz László

Barbara Dennerlein

Junkanoo

• Motor Music-Verve - PolyGram •

egy német lány elutazik New Yorkba, hogy válogatott, de nem mindig szerencsésen kézzel kiválasztott amerikai sztárzenészekkel lemezt készítsen. Az eredmény az amerikai lemezipar kívánalmainak megfelelő, mégsem különösebben kiemelkedő lemez. Barbara Dennerlein, sok, jobb sorsra érdemes európai, vagy éppen magyar kollégájával ellentétben "jobb sorsú" jazz zenész. Rövid idő alatt nevet szerzett magának Németország-szerte, és úgy látszik, most sorsának egyengetői elérkeztek látták az időt, hogy az amerikai piacra is betörjön. Félve célzok arra a körülményre, hogy biztosan nem jelent hátrányt az, ha történetesen attraktív hölgy a szóban forgó, tényleg kiváló muzsikuskus. Ami a zenésztársak kiválasztását illeti, nos

D e n n e r l e i n

telitalálást Dennis Chambers és Randy Brecker. Joe Locke, a szintén német származású vibrafonos és David Sanchez szaxofonos szólói a lemez csúcspontjait jelentik. Howard Johnson egy tubaszólója, vagy Thomas Chapin fuvolista szerepe egyetlen számban szintén emlékezetes. Abszolút melléfogás viszont David Murray kiválasztása, aki sehogyssem talál bele a funkys, helyenként fusion-ös világba. És ami a többieket illeti, végzik a dolgukat, megint csak amúgy a jó amerikai stúdiózenészekhez méltóan.

És ilyenek a számok is. Bár mind Barbara nevéhez fűződnek, csak annyit lehet mondani róluk, hogy jó szakmunkák. Van köztük funk, rhythm and blues, bop, swing és latin is. A Samba and The Drum Stick című számban Chambers bemutatja, hogy mit lehet a dobverő segítségével kihozni egy látszólag ártatlanul induló kis számbából.

Az izgalmasabb kompozíciók a lemez végére ke-

rültek. A Visions ilyen, és az André's Mood, melyben Dennerlein zongorázik, de a vibrafonnal folytatott zenei párbeszédnek is európai zeneiségéről árulkodnak. A címadó Junkanoo, mely nem képez külön műfajt, mint ahogy ezt a kísérőszöveg sugallná, sokkal inkább dzsungel hangulatot idéző forró ritmuskavalkád, mely nemhogy Európán, de még New Yorkon is túlmutat.

Ha így vesszük, nem is kis teljesítmény egy német lánytól, aki nemcsak kiválóan kezeli a Hammond orgonát, és meglepően jól játszik a basszuspedálon, de végül is zenekarvezetőként és szólistaként is megállja a helyét. Kár, hogy a lemez nem tudott több lenni, mint az ipar diktálta kiváló termék. Ha segítői kitartanak az amerikai karrier mellett, feltehetően nem jelent különösebb gondot számára több hasonló lemezt készíteni, ami persze csak előnyére válhat otthoni, európai karrierjének.

Bori Viktor

Giya Kancheli

Caris Mere

• ECM-New Series-MusiCDome •

az ECM név 1969 óta cseng ismerősen a jazz rajongóinak körében. A Manfred Eicher által alapított, s közel három évtizede vezetett cég mindig is híres volt sajátos arculatáról és igényességéről, így aztán szinte nem is jelentett meglepetést, amikor néhány éve ECM New Series elnevezéssel komolyzenei felvételek megjelentetésébe kezdett. Csak néhány „házszerző”, illetve előadó (a kettő olykor megegyezik) a New Series névsorából: Steve Reich, Karlheinz Stockhausen, Arvo Part, Meredith Monk, Heinz Holliger, Gidon Kremer, Ensemble Modern, a Hilliard Ensemble; itt jelentek meg Keith Jarrett híres (és sokat vitatott) Bach, Händel és Mozart interpretációi, és ami számunkra különösen kedves: Kurtág György és Veress Sándor kompozíciói, valamint a Keller vonós négyes felvételei. Ebben a tekintélyes névsorban immár negyedik lemezével képviselteti magát Giya Kancheli. A hatvankét esztendőes grúz zeneszerző akkor vált nemzetközileg is igazán ismertté, amikor a hazájában kitört hatalmi-politikai-etnikai-vallási „felfordulás” miatt a kilencvenes évek elején Nyugatra kényszerült. 1991-94 közt Berlinben élt (s ekkor szerződött az ECM-hez), jelenleg pedig Belgium a hazája, de időről időre visszalátogat szülőföldjére. Aki

G i y a K a n c h e l i

cseppet is ismeri a grúz történelem régebbi s közelmúltbeli eseményeit, talán el tudja képzelni, milyen is lehet annak a szerzőnek a zenéje, aki hosszú ideig élt azon a földön, mélyen érző és felelősen gondolkodó Ember, s aki fájdalmas elszakadásának élményét és az otthon tapasztalt valóság miatti, már-már reményvesztett érzéseit – mivel ez a legtöbb, amit tehet – zenévé oldja. Kancheli zenéje drámai, de ez a drámaiság mélységesen belülről fakadó és (nem találok rá jobb szót) szemérmes: nem a külvilágnak szól, nem tomboló, nem hangoskodó, nem sirva vigadó-káromkodó, nem Urát perbe fogó, de térdet hajlva könyörgő, imára boruló.

A címadó darabot közrefogó két mű (Midday Prayers, Night Prayers) már elnevezésében is jelzi a szerző szándékát és egyetlen cselekvési lehetőségét, s ugyanakkor teljessé teszi a Life Without Christmas című sorozatot, amelynek két másik darabja (Morning Prayers, Evening Prayers) az 1995-ben *Abi ne vederem* címmel megjelent lemezen hallható. Mindamellet a fohászok által közrefont *Caris Mere* (Szél után – grúzul) is ugyanennek a magatartásnak a zenei megfogalmazása, intímabb (ének – mélyhegedű duó) formában. „Bármi is a címük, Giya Kancheli újabb kamarazenei művei imák, invokációk (könyörgések)” – írja Hans-Klaus Jungheinrich a lemez kísérőfüzetében. Ha a grúz komponista zenei világát és a fentiek

művészi formában való megjelenítésének eszköztárát néhány szóban kellene jellemeznünk, akkor először is a tonalitás(ok)nak egy mindvégig érzékelhető, de ugyanakkor állandó lebegésben, áttűnésben lévő sajátosságos formájára kell felfigyelnünk, amelyet a jellemzően hullámzó, mintegy időtlenséget érzékeltető, olykor szabadon hömpölygő, máskor pedig különleges hangzásokkal gyönyörködtető, nagyformában megjelenő (és nem a szó hagyományos, metrikai értelmében vett) ritmikai gondolkodás egészít ki. A szövegvasztás a mondanivaló súlyát tükrözi: a *Midday Prayers* és a *Caris Mere* (utóbbi Hölderlin *Hyperionja* mellett) Márk és Lukács evangéliumából, a szenvedéstörténet bibliai igéiből meríti ihletét, míg a ciklust lezáró *Night Prayers* végén, az egyetlen reménysugarat zeneileg megjelenítve, egy „pikárdiai terc” fordulattal, az egész lemez legfényesebb, legfelemelőbb hangnemében, É-dúrban zárulnak a Zsolttáros szavai: „Ó, Uram, halld meg hangomat!”

Az előadógárdából igazságtalanság lenne bárkit is kiemelni, mindannyian teljes odaadással vállalják a művekben rejlő (és sok, biztos sikert ígérő, hálás darabnál nagyobb koncentrációt igénylő) interpretációs nehézségeket, és a zenéhez méltó színvonalon tolmácsolják Giya Kancheli üzenetét.

Borbély Mihály

Barbara Dennerlein JUNKANOO

Dennerlein - hammond orgona, szintetizátor, zongora,
Don Alias - ütőhangszerek,
Randy Brecker - trombita, szárnykiürt,
Dennis Chambers - dob, Thomas Chapin - fuvola,
Frank Colan - ütőhangszerek,
Howard Johnson - baritonszaxofon, tuba,
Frank Lacy - trombon, Joe Locke - vibráfon,
David Murray - tenorszaxofon, basszusklarinét,
Lonnix Plaxico - bőgő, basszusgitár, David Sanchez -
tenor- és szopránzsaxofon, Mitch Watkins - gitár

Giya Kanchell Caris Mero

Eduard Brunner - klarinét,
Maacha Deubner - szoprán,
Kim Kashkashian - brácsa,
Jan Garbarek - szopránzsaxofon, Vasiko
Tevdorashvili - ének
Stuttgarti Kamarazenekar
Vezényel:
Dennis Russell Davies

The Grassy Knoll

Positive

• PolyGram •

aki látta Derek Jarman utolsó filmjét, a Blue-t, annak elég egy pillantást vetni a CD-tokra, és már látja is újra az egészet: a másfél órán át delejező, (mozgó)képtelen, egyenletesen kék vetítővásznat. Azt a „képet”, amelyet a rendező és egyre több sorstársa látott halálos betegségük, az AIDS utolsó fázisában. A valaha békét, végtelenséget szimbolizáló kékség, a bélyegként beleragasztott fehér kereszt, maga a „pozitív” szó csak kettő azon fogalmak közül, amelyek az utóbbi húsz-harminc évben valami egészen más jelentéstartalommal cserélődtek fel. Jazz, de akár rockzene vonatkozásában is viszonylag ritka, hogy egy konkrét dolog, valami „ügy” motiválja a produkciót, még ha közismert művészek olykor a jelenlétükkel, közreműködésükkel demonstrálják is az elemi szolidaritás szükségességét; ilyen volt a Live Aid koncert, vagy néhány híres jazz-zenész polgárjogi mozgalmakhoz csatlakozó ténykedése. A nemes szándék egy pillanatig sem kérdőjelezhető meg ilyenkor, de a produkció értékét ez még nem szavatolja, legfeljebb a hitelességét; mint a néhai HIV-pozitív Derek Jarman esetében.

A Grassy Knoll zenéjének hitelessége kérdéses, mivel nem ismerjük a „megérintettség” mélységét, de ami egy fokkal még „könyörtelenebbé” is teheti a bírálót – a borító belső oldalán olvasható artisztikus feliratra (Be Relentless) gondolva különösen -, hogy a zene is azt a tendenciát sugallja, amire már néhány sorral fentebb céloztam: az átminősülő jelentéstartalmat. Lehetséges, hogy már a művészet, a zene alkotóelemeit sem ajánlatos pozitív minősítéssel hírbe hozni? Biztos, hogy a romlást romló zenével kell aláfesteni? Ugyanis a művészet egyelőre azon kevés tiszta és emberi dolgok egyike, amelynek értékét még helyel-közzel abszolút mércével mérhetjük: az jó, ami örömet okoz, pláne, ha időtálló is. A Grassy Knoll produkciójából „csupán” e két dolog hiányolható. Nem szép – sem érzéki, sem intellektuális értelemben -, és hamar rá lehet unni. Van ugyan hangulata, atmoszférója – az talán túlzottan is -, nem csak az ezredvégi közérzet ismerhető fel benne, valami befejezett, tényszerű állapotra asszociálva, hanem egy olyan harmónia- és ritmusvilág is,

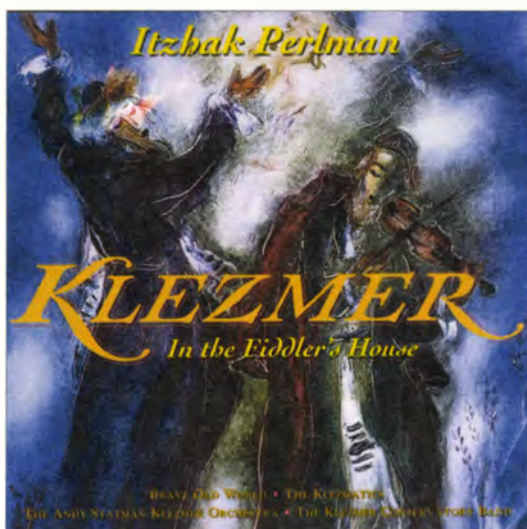

Bob Green - basszusgitár,
szintetizátor, gitár,
Chris Grady - trombita,
Jonathan Byerly -
saxofon, basszusklarinét,
David Ravelli - dobok,
Ralph Paltan - szológitár,
David Kaplowitz -
zongora, szintetizátor,
Matt Brubeck - cselló,
Jaime Lagueruela -
dobprogramok

The Grassy Knoll

ami a hatvanas-hetvenes évek legendás rockzenéjében épp az ellenkezőjét jelentette, mint a mostani szintetikus változat. Azt ugye mondanom sem kell, hogy a modern zene teljes némaságra lenne kárhóztatva komputer és a hozzátartozó (tudományos) program nélkül, bár egy-egy elavult instrumentum – mint például trombita, dob stb. – még használható hangulatfestő effekt gyanánt. De hogy miért volt szüksége Bob Green szerző-hangszerelőnek az egykori Led Zeppelin-dobos, John Bonham kőkemény ritmusaira, vagy Jimmy Page egyszerű, de vitalitással teli dallamaira, a Traffic monoton és finoman érzéki meditációira vagy Robert Fripp emocionálisan fűtött gitárszólóira, lehet, hogy ő maga sem tudja. Mindenesetre ezek az alkotóelemek műanyagipari feldolgozásban nem csak a világ jelenlegi szomorú állapotát juttatják eszünkbe, hanem jó néhány – már perfektként számon tartott – érték szabad prédává degradált szomorú sorsát is. Egy valóban pozitív tényről azonban leszögezhetünk: az immunrendszerünket nem ez a CD veszélyezteti.

Matisz László

Itzhak Perlman:
Klezmer – In the Fiddler's House
Itzhak Perlman – hegedű + Brave
Old World,
The Klezmatics, The Andy Statman
Klezmer Orchestra,
The Klezmer Conservatory Band
EMI

Az egész világon, s így Magyarországon is egyre népesebb táborot hódított meg a klezmer zene. Klasszikusaik nálunk is többször koncerteztek, s nem egy hazai klezmer zenekar is alakult. A klezmer szó héberül zeneszerszámot jelent, a klezmerek (klezmorim) pedig azokat a muzsikusokat, akik a legkülönbözőbb vallások, népek ünnepi és profán alkalmain húzzák a talpalásváltót.

A sokféle helyzetet, élményt, ízt, érzést, karaktert és tájat a zsidók társadalomban betöltött közvetítő szerepe pácolta egységes hangzásvilággá. A dolgok és eszmék cseréje, amelyből következik az állandó mozgás, a szakadatlan útonlevés, és a muzsikusi hivatás termékeny marginalitása. Csokonai Dorottyájában még zsidók szolgáltatták a báli muzsikát. Később, amikor a XIX. század derekától polgárosodtak, a cigányok vették át tőlük a mesterséget, és a mögötte húzódozó élet- és kifejezőmódokat – akik aztán a zsidók ünnepein is eljátszották a megrendelő nótáját. Lengyelországban, s különösen Galíciában a polgárosodás soha nem ment végbe: a zsidóság jelentős része a gázkamrákig vezető rámpákig megmaradt a gettó létben, s vele a (jiddis) nyelv, valamint a kultúra intakt egészéhez hasonlóan a muzsikusslét és funkció is. Kétszeresen „második”, a holocaust és a rock and roll utáni nemzedék: merítette föl az emlékezet kútjából a zsidó népzene anyagát az USA-ban. Kelet-európai emigránsoktól és menekültektől, régi kottákból, hang- és filmfelvételekből reinkarnálták a hagyományt, hogy folytathassák és saját korukhoz igazítsák. A szüleik által elfeledni vágyott, pusztulást idéző világ az ő képzeletükben visszaválto-

zott: az eredetet, az azonosságot meghatározó emlékké. Mint annyiszor az első babiloni száműzetés óta, most is bekövetkezett a zsidó kultúra vándorlásának csodája: az élethelehetőségétől, sőt; az életétől, vagyonától, nyelvétől, kulturális közegétől megfosztott nép kontinensnyi távolságban építi újra művelődési központjait, hogy majd oda is visszasugározzák éltető értékeiket, amelyekből azok eredendően származnak. A klezmer zene, akár az amerikai feketék bluesa, a jamaikai reggae, latin-amerikai salsa, a perui indián zene, vagy szűkebb körben a magyar és az ír pentatonía, az arab-földközi tengeri pengefűzős muzsika, vagy az afrikai dobzene meghatározó trenddé kezd válni a világzene palettáján. Mind egyre növekvő népszerűségi mutatóit, mind pedig a klezmer zene belső fejlődését, variálhatóságát, gazdag zenei nyelvű válását illetően. A jelenség történetiséget hordoz magában történelmi pillanatban. Hallgatóságának, sőt művelőinek köre is kikerült már a hagyományos szülő közegéből. Tömegeket vonz szerte az USA-ban és Nyugat-Európában, különösen német nyelvterületen népszerű. A lenézett, megrugdo-

a k ö z v e

sott, szakállától gúnykacaj kíséretében megfosztott, s végül a koncentrációs táborokban legyilkolt zsidó öröme és bánata két-három generációval később a „művelt világ” univerzális értékeibe illeszkedve nyer polgárjogot. A történetiség egy másik dimenzióját a műfaj belső struktúrálódása, fejlődése mutatja. Akár az összes „azonosságzene”, amikor kilép hagyományos közegeiből, fölszívja magát a világ zenéjének fő vonulataival: új hangszerekkel, hangzásokkal, hangszereléssel, stílusokkal, s nem ritkán melódiákkal. Különösen fogékony erre a klezmer, hiszen már fogantatásában is az összegzés: a környezetével való hasonulás és hasonítás muzsikája. A sokféle kelet-európai paraszt- és kávéházi hanglejtéssel egyéniesített, új minőséggé szerveztett „megszüntette megőrző”, összegző nyelvből egyaránt felidéződik a hucul hegyi parasztlak és csempészek, vad toppanású, kurjongatású lábdobogása, a nemesurak multságának királyi udvarokból leszívárgott tánczenéi, a pravoszláv liturgia buzgó fohászaira rímelő lassú rívású, érzélgős szláv kántálása, a birkáit őrző juhász

klezmer

títés nyelve

Maurice El Médioni – zongora,
Michel Rebibo – ének,
David Krakauer – klarinét,
Frank London – trombita,
Mahmoud Fadl – ütőhangszerek,
Sahah Hahas Mustapha – basszusgitár,
Marco Maimaran – dob, ütőhangszerek
pi'ra.nha - Varga

meditatív tilinkó játéka, a nekibúsult, szilaj cigány bánat, a helybéli garnizon tisztjeit szórakoztató orfeumi kuplék, a Monarchia katonamarsai, avagy az Örökkévalót egyenlő partnerként megszólító, vele párbeszédbe elegyedő zsolttárok hevülete, amelyek a zsinagógák szent homályában is igen gyakran a környezet profán hangzó világából merítik a komor héber szövegek sorjárdzását megalajozó dallamokat.

A klezmer zene trenddé válása és folyamatos gazdagodásának jelenségét követve a Gramofon két egészen különböző lemezt választott ki a lingua franciává lényegülő stílus bemutatására. Az itt bemutatott CD-k, a maguk különlegességében, a világ nagy és gyűjtő zenei struktúráiba belépő kifejezőmód nyitottságát és fejlődésének széles kifejezési lehetőségeit példázzák.

A szórakoztató ipar régi fogása, hogy neves klasszikus muzsikusokat léptessen föl – mesterséges szenzációként – a népzenei, vagy show-biz közegben. E hibridek a legritkább esetben hoznak létre valódi értéket. Itzhak Perlman, a világ egyik első hegedű szolisztájának klezmer zenészekkel rögzített Klezmer című anyaga örvendetes kivétel. Klasszikus képzettségű virtuozitása ugyanis egy olyan minőségű közös gyökerű közzeggel lép párbeszédbe, amelyből művészetének érzékenysége, hegedülési (művészi, szociológiai) tradíciói származnak. Ahogy a kísérő füzetben vallja: „minden más zenét megelőzően, amelyet valaha rögzítettem: ez az én zeném.” Partnerei olyan muzsikusok, akik otthonosan mozognak a folk, a klasszikus, a jazz és kortárszenei stílusokban. Közös történelem, azonos zenei és zenemögötti nyelv, és mai, új univerzumokat megcélzó kedv forrasztja koherens produkciót

ezt a lemezt. Perlman játéka autentikusan simul és emeli meg a zenekarok, egyébként más lemezekről is ismert feldolgozásait. Társai egyúttal pontos keresztmetszetet is adnak a műfajon belüli irányzatokról. (Michael Alpert, a Brave Old World frontembere a zenei szerkesztő; ő nemcsak muzsikus, hanem a YIVO (jiddis kultúra intézete) kutató muzikológusa, a klezmer revival egyik legfontosabb motorja.) A Brave Old World, mint a mi Muzsikásunk (sokszor játszottak együtt, ismerik és szeretik egymás munkáit) a tradicionális játékmód, a Klezmatics (akár a mi Kolindánk, Vizöntönk) a rock és jazz elemek nyelvén aktualizáló avantgard felfogás, míg a Klezmer Conservatory Band a bigbandes hangszerelést, a musical elemeket felhasználó stílus képviselői. Andy Statman klarinétos és mandolinpedig az a személyiség, aki tetemes részt vállalt a 70-es évek elején a klezmer felfedezésében, s olyan hagyományt ad tovább, amelyet ő még eredeti forrásból vett át. Az összeállítás ezért nagyívű és nagylélegzetű összefoglalás: hol tart ma klezmer? Aki a műfajjal most ismerkedik, annak egyszerre eligazító orientációs pont, s ritka hőfokú azonosulási alkalom.

A klezmer alatt általában a kelet-európai zsidóság népzenejét értjük, amely szorosan tapad a jiddis nyelvhez, s az askenáz (kelet-európai zsidó) szokásokhoz, történelemhez. A zsidó nép másik ága, a szefárd (földközi tenger-medencei) zsidóság nyelve, a spanyol eredetű ladino, és kultúrája kevésbé ismert. Pedig szintén gazdag és tájanként változó irodalommal, zenei örökséggel rendelkezik. Egyik nagy vonulata a francia, arab, török és andalúz hatások metszéspontjain virágzó Mahgreb államok kultúrájából bomlott

ki. Innen érkezett Maurice el Médioni Café Oran című CD-je, s maga a zongorista-zenekarvezető, zeneszerző és hangszerelő, aki egységes produkciót emelte, sűrítette a sokszínű másságokat. Az észak-algériai nyüzsgő kikötőváros bárjai, nemzetközi közönsége több kontinens ritmusait, zenei örökségeit homogenizálja. Ezt a produkciót nem azért tartom szervesen a klezmerhez tartozónak, mert az anyagot a Berlini Zsidó Kulturális Napokon vették fel, s egy-egy ízes szóló erejéig David Krakauer és Frank London, a Klezmatics tagjai is szerepelnek rajta, hanem a funkció és szerep miatt, amelyet ez a zenei nyelvképzés képvisel. Közvetít, egyneműsít, s régi-új tradíciókat úgy kapcsol össze, hogy abból más minőségű, széles kapcsolódási felületet nyújtó kommunikációs rendszer nyílik rá az egész világra. A Földközi-tenger medence sok ízt, színt, és szinte azonosan heves vérmérsékletet egyesítő zenéjéről még sokat hallunk majd. Az ottani harmóniak, ritmusok nagy tartaléka a bluesban, reggae-ben, sambában kifáradt világzene tartalékainak. Amikor decemberben Párizsban jártam, az ottani zsidó múzeum a tunéziai zenészekről gyűjtött össze éppen kiállítási anyagot. Tele kitűnő zenész dinasztákkal, kottákkal, felvételekkel. S micsoda energiaforrást rejt magában a kelet-európai és az orientális klezmer találkozása. A közös hangra lelést ezen a CD-n a Klezmatics tagok vidáman otthonos fűjkálásai is jelzik, de hallottam én már a Monti csárdást játszani (az Izraeli Cfátban, ahol hagyományosan évente rendeznek klezmer fesztivált) kurd felfogásban. Ami körülbelül olyan – isteni! – mint a kurd módra készített és fűszerezett gulyásleves.
Kőbányai János

Lajkó Félix és zenekara

L a j k ó F é l i x

• Szerzői kiadás •

k

evés muzsikusról készül húszesztendőskorában portréfilm. Filmművészetünk nagy egyéniségeit, Jancsó Miklóst és Grunwalsky Ferencet az ifjú hegedűvirtuóz, Lajkó Félix személye hozta újra össze – hosszú idő után. „Nagyon ritka, hogy ilyen elementáris erővel, kialakult, öntörvényű zenei egyéniséggel bukkanjon fel egy fiatalember” – indokolta a film ötletét Grunwalsky. Ez a film a legnagyobb elismerés, amiben Lajkó eddig részesült, és – sajnos – jellemző, hogy ez sem a szakma részéről jött. A filmesek Lajkó Félix bemutatásával „értékmentést” végeznek, mert szerintük a hozzá hasonló kvalitású művészeket a menedzserrek megpróbálják a hagyományos stílusok felé te-

relni, hogy üzleti sikert erőszakoljanak ki belőlük, vagy ellehetetlenítik őket, s ezért kevesen maradnak meg olyan eredeti és szuverén egyéniségnek, mint amilyen a szabadkai hegedűművész. Nos, Lajkó Félix függetlenségét egyelőre nem fenyegeti veszély, mert nem is vesznek róla tudomást. Eddig senki sem karolta fel, szólóestjein kívül többnyire csak alternatív fesztiválokra hívják, és CD-jét is önerőből kellett létrehozni. Ez a tény a terjesztési nehézségeken és a promóció hiányán túl azért sem szerencsés, mert a debütáló albumon érződik, hogy szerény körülmények között, profi háttér csapat közreműködése nélkül készült.

A vajdasági fiatalember minden eddigi előzménytől eltérően összegzi a Kárpát-medence zenei sokszínűségét, a magyartól az ukrán és a balkáni népzene át a cigányzene és a Klezmer motívumaiig, úgy, hogy mindez klasszikus alapokon

nyugszik. A lemezen saját zenekarával (Kurina Ferenc – nagybőgő, Kurina Mihály – cimbalom, Varga Károly – kontra, Takács Tibor – dob) játszik együtt, és számos vendégmuzsikus is közreműködik az albumon. A zenekar mindvégig csak kultúrál, mértéktartó kísérletet ad, s ez még inkább kiemeli a hegedűs bravúros játékát. Lajkó improvizatív stílusa a színpadon érvényesül igazán, ő nem csupán előadja, hanem át is éli a zenét, koncertjein szinte extázisban játszik. A virtuóz azonban közönség nélkül is virtuóz, bár az albumon szereplő kompozíciókban sokkal több az előre kidolgozott téma. Ezt a zenét csak egyszerre, utólagos montírozás nélkül lehetett feljátszani, ettől vált igazán élővé. Külön dicséretet érdemel a zeneszek bátorsága, hogy még a bántó hibákat sem vágták ki az anyagból.

Kovács Gergely

Vujicsics együttes

Samo sviraj

• Magánkiadás •

”

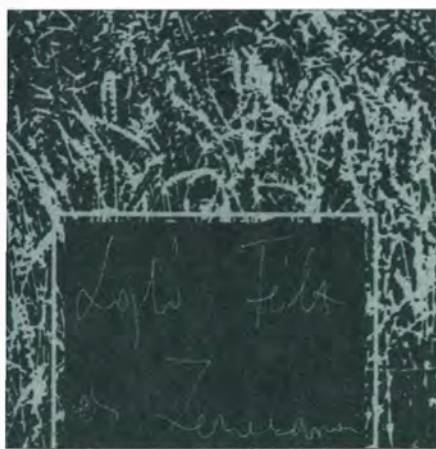
Te csak zenélj!” – ez a címe a Vujicsics együttes legújabb CD-felvételének. Úgy tűnik, a csaknem negyedszázada változatlan összetételű együttes számára ars poetica-értékű ez a mondat. Közel hatvan percen át hallgathatjuk változatos hangszerelésű, hangszínekben és hangulatokban-karakterekben gazdag muzsikálásukat, Sebestyén Márta (ének) és Szabó Zoltán (gajde) közreműködésével. Nem hiszem, hogy lenne még egy zenekar, amelyik ennyire mélyen – tudományos alaposággal, s ugyanakkor a mindennapok

V u j i c s i c s e g y ü t t e s

gyakorlatából – ismerné a délszláv muzsikát. S hogy pontosan mit is hallunk? Erről már nehezebb beszámolni. A tizenöt műsorszám (track) címében elvéve találkozunk csak olyan szavakkal (pl. kolo), amelyeket a szerb és horvát nyelvtudásnak híján lévő, s ráadásul műzenén, klasszikuson nevelkedett hallgató is ért. A felhangzó négy népdal szövege is csak eredeti nyelven szerepel a kísérőfüzetben. A kísérőszöveg maga rendkívül zavarbaejtő: egymás közvetlen szomszédságában közöl általános érvényű ismereteket és konkrét tudnivalókat; így a szakember méltán sokallhatja a már-már közhelynek ható alapigazságokat, míg a szomszéd népek folklórával éppen csak ismerkedő hallgató speciálisan szakmainak vélve utasíthatja el a közölt információkat. A magam részéről például fölöslegesnek tartom néhány hangszer készítőjének és keletkezési idejének pontos, részletes feltüntetését, akkor, amikor a hangzás létrejöttében legalább ugyanakkora szerepet játszanak az ismeretlen mesterek készített népi hang-

szerek – köztük olyanok, amelyek nevének olvasásakor kevesen tudják, hogy milyen is az adott instrumentum, illetve hogyan kell megszólaltatni. Éppen az ilyen konkrét kérdésekre nehéz feleletet kapni. Ismét beigazolódik, hogy mennyire hasznos az a – főként nyári, szabadtéri koncerteken élő – szokás, hogy a tradicionális zenét játszó együttesek tagjai bemutatják a hangszerritkaságokat. A lemezfelvétel ilyesmire nem kínál lehetőséget; el lehetne viszont gondolkodni azon, hogy szerepeljen-e a kísérőfüzetben a hangszerek fényképe és pontosabb megnevezése, leírása. Zenél a Vujicsics együttes – kedvtelve, gyönyörködve hallgatjuk. De okosabbak nem leszünk tőle, a szerb és horvát zenei hagyományt sem fogjuk megkülönböztetni, még csak felismerni sem. Arra viszont nagy valószínűséggel számíthatunk, hogy a Vujicsics együttes összetéveszthetetlen hangzásvilágát, bravúros muzsikálását más felvételeik halatán is felismerjük.

Fittler Katalin

Hortobágyi László

Songs From Hungisthán

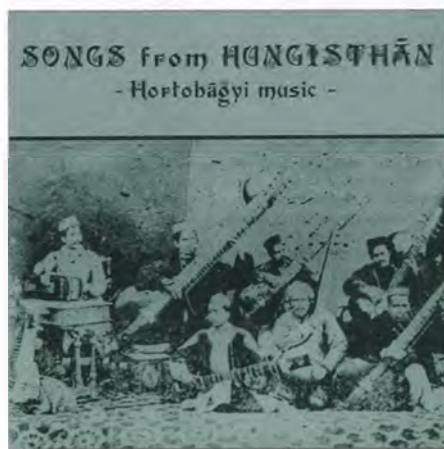
• Szerzői kiadás •

Lajkó Félix és zenekara

világ közepe Hungisthán. Audiokinetikus valósága azonban időszakos, mert Hungisthán csak akkor létezik, amikor Hortobágyi László CD-jét hallgatjuk. Ez a világ térben és időben behatárolhatatlan, hangjai viszont nagyon is meghatározhatók, hiszen ezen alapul a művész munkamódszere is. Hortobágyi „hangszere” a számítógép; az instrumentumok és énekhangok mintáit analizálja, és az eredmény felhasználásával, speciális hangkeverési és vágási technikai eljárások folyamán, más közegbe ágyazva teremti őket újjá. Hortobágyi a hetvenes évek közepén Indiában tanult, és megszállottan gyűjtötte az ősi keleti zenéket, majd hazatérve megalapította a Gáyan Uttejak Societyt. Mostanáig egyetlen lemeze jelent meg itthon – a nyolcvanas évek végén, különösebb szakmai és közönségvisszhang nélkül. Ahogy az már lenni szokott, Magyarországon Hortobágyi tehetségét azóta sem ismerték el, a német Erdenklang kiadó viszont felfedezte, és albumai azóta Németországban jelennek meg. A Lovász Irén énekesnővel közösen készített Világfa (Rosebuds In A Stoneyard) című lemez tavaly elnyerte a német zenekritikusok nagydíját. Hortobágyi stílusa a kezdetek óta sokat fejlődött: a korai, etnogyökerű, de alapvetően a zajzenéhez közel álló műveket igazi world music váltotta fel. Igaz, első lemezének megjelenésekor a világzene még nem is létezett, és azóta öntött el mindent a techno, amelynek kevésbé ismert, meditatív irányzata, az ambient mérsékelten Hortobágyira is hatással volt. A Világfa anyagában a magyar népdalénekesnő hangja dominált, és a különböző folklórelemek a magyar népzenet ölelték körül, a megálmódott Hungisthán viszont korok és kultúrák különleges esszenciája, ahol Lovász Irén természetesen ismét meghatározó szerephez jut. Ezek a kompozíciók globális univerzumot teremtenek. Hortobágyi érdeme a viszonylagosság: az arab, indiai, török, japán és jávai hangszerek, a közel- és távolkeleti motívumok és az elektronikus effektek is

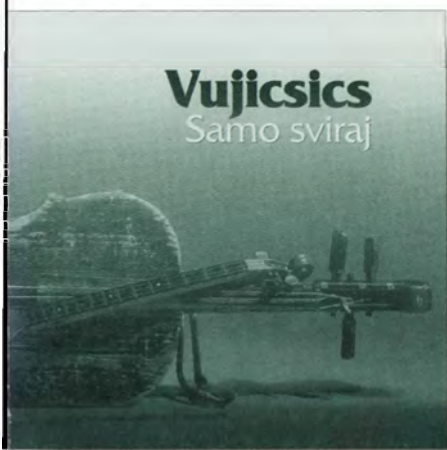
Hortobágyi László

H
O
R
T
O
B
Á
G
Y
I

jellegzetesen magyarnak tűnnek, ugyanakkor ebben a közegben Lovász Irén népdalai is egzotikus csengésűek, és nézőpont kérdése annak megítélése, hogy mindezt az ősi egység megidézésének vagy illuzórikus jövőképek tekintsük-e. Hortobágyi hosszú ideig nem készített itthon lemezt, de most újra próbálkozik: a magyar közönséget Hungisthánba invitálja. Kérdés, hogy Magyarország megérett-e a világteremtő művészek befogadására.

Kovács Gergely

Vujicsics Samo sviraj

Vujicsics együttes

Budai Parkszínpad

Augusztus 29-30-31

péntek/szombat/vasárnap

Friday/Saturday/Sunday

17.00 - 22.30 óráig

Aug. 29.

Trio Acoustic feat. Fekete István
(trombita)

Ghymes

(Szlovákia)

You And I
Kormorán

Aug. 30.

Grencsó Kollektíva
Vujicsics Együttes

After Crying

JOHN WETTON

(King Crimson, U.K., Asia)

Aug. 31.

Creol

(Pomázi Zoltán/Szűcs Antal Gábor)

Gyárfás Trio

Vukán György -

Creative Art Trio

Djabe

(Muck Ferenc, Barabás Tamás, Sipos András, Égerházi Attila)

Townscream zenekar

(Vedres Csaba /ex-After Crying/, Baross Gábor, Ács Péter, Gál Béla)

„Nyugati kapu”

WESTEND

folk,

jazz,

progresszív

zenei fesztivál

Rendező:
Budapest Főváros XI. Kerületi Önkormányzat és Stereo Kft – Periferic Records
1114 Budapest, Bartók Béla út 59. Tel./fax: 166-9674, 185-6343

JEGYÁR: 990,- Ft/nap

BUDAPEST RÁDIÓ
96.4 FM
STEREO

GRAMOFON

tól, és a közönségsiker szempontjából valóban az album hiányosságaként róható fel, hogy kevés könnyen fogyasztható szám szerepel rajta. A kemény műfajok rajongói viszont azt nem értették, hogy az extatikus örvöngés miért kap szintetizátor-aláfestést, vagy a metál hogyan torkolhat egyházi énekbe. Ennek ellenére Európa sztárrá avatta a Faith No More-t: a lemezből kétszer annyit adtak el az öreg kontinensen, mint Amerikában. Később az együttes ez idáig legsikeresebb számával, az albumra utólag feltett Commodores-feldolgozással, az Easy-vel pótolta a sikerhiányt.

A világkörüli turnét követően Jim Martin kilépett, és az új gitáros felkutatása sokáig komoly problémát jelentett. A két évvel ezelőtti King For A Day... Fool For A Lifetime című lemezt a Mr. Bungle gitárosa, Tey Spruence játszotta fel, a lemezbemutató koncertkörútra pedig az együttes roadja, Dean Menta ugrott be.

F A I T H N O M O R E

Az év legjobb albuma, az év legszerényebb zenekarától. Az ironikus Faith No More-hirdetés nem igazán találó, mert a címben megfogalmazott állítás (Album Of The Year) – a rockprodukciók mezőnyében legalábbis – nagy valószínűséggel igaz. A San Francisco-i banda az állandó gitároskerék és a kifulladásról, feloszlásról menetrendszerűen felröppenő hírek közepette is újra és újra felülmúlja előző teljesítményeit, rácsafol a kritikuskra, akik mindig a zenekar legutolsó korongjáról állítják, hogy ennél jobb már nem jöhet.

Persze a Faith No More nem vádolható nagyüzemi lemezgyártással, hiszen fennállásának tizenöt éve alatt mindössze hat stúdióalbumot jelentetett meg. A zenekar első lemeze 1985-ben látott napvilágot, We Care A Lot címmel. Extravagáns, nehezen definiálható, vad stílusuk két évvel később, az Introduce Yourself után kellett először komolyabb felülnést. A sikertörténet kezdete egy tagcseréhez köthető: az együttes 1988-ban megvált az addigi énekestől, Chuck Mosleytől, s helyére a Mr. Bungle frontembere, Mike Patton került. Az új énekes csatlakozásával alakult ki a későbbi „nagy” formáció: Patton – ének, Billy Gould – basszusgitár, Mike

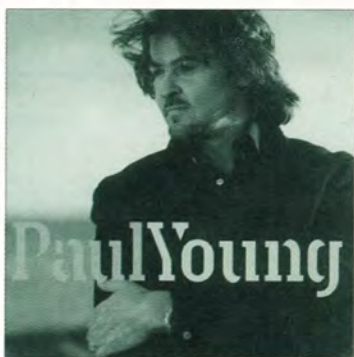
Bordin – dob, Roddy Bottum – billentyűs hangszerek, Jim Martin – gitár. Patton személyisége alapjaiban változtatta meg a Faith No More stílusát. Következő, Real Thing című albumukon populárisabb hangvételű dalok is szerepeltek, amelyekben a megszokott rockhangzásoknak a billentyűs hangszerek és a helyenként felbukkanó rapbetétek adtak egyéni színezetet. Már ekkor megmutatkozott a zenekar új szellemisége, az állandó kísérletező kedv. Az anyagban brutális metál, sajátos bárzene, szinte már több tételesnek mondható, pszichedelikus instrumentális hardrock és ezek mindenfajta keveréke is felbukkant. A slágeres szerzemények – elsősorban az Epic – hatására meglódukt a banda szekere, a lemez az Egyesült Államokban milliós példányszámban fogyott. Közben az együttes a Metallica előzenekaraként turnézott, 1992-ben pedig a Guns'n'Roses előtt lépett fel a Népstadionban. Még ebben az évben megjelent Angel Dust című korongjuk, amelyen az együttes – sárba tiporva minden konvenciót – a legkülönbözőbb irányzatokat és hangulatokat ötvözte. A kereskedelmi adók ízlésvilágához szokott fül idegenkedik a megdöbbentő ötletektől, váratlan fordulatok-

A megfelelő gitárost azonban csak találgatták meg, Jon Hudson személyében. A Faith No More – ahelyett, hogy feloszlott volna – „az év albumával” rukkolt elő. Az új anyag az előző CD receptje szerint készült. Az együttes legfőbb erénye, a kiszámíthatatlanság megmaradt, de az Angel Dust zabolátlan „free” rockjához képest az együttes utóbbi két produkciója egyszerűbb, egységesebb stílust képvisel. A kemény riffek között ugyan felbukkan a keleties hangzás, az akusztikus kíséret és a lírai vokál helyenként merész modulációkkal párosul, de az egymástól eltérő hangulatok többnyire már nem az egyes szerzeményeken belül keverednek. Kitűnő arányérzékkel állították össze a lemezt: a slágeres hardrock mellett megfér a Jackson 5 stílusát idéző soul és a félreismerhetetlenül egyedi érzelmes dal. Patton teljesítménye lenyűgöző: egyszer tüzes és szenvedélyes, aztán lírai, majd „feketévé változva” soult énekel vagy éppen rappel.

Szándékosan nem állítom, hogy az Album Of The Year a Faith No More legjobb lemeze, de az tény, hogy szenzációs.

Kovács Gergely

P A U L Y O U N G

Paul Young
Warner

Paul Young olyan zenész, aki sohasem árult zsákamacsát: soha nem okozott nagy csalódást, de igazán eredeti produkciókkal sem szerzett örömet rajongóinak. Ehhez a „tradícióhoz” az angol énekes most, nyolcadik albumán – amelyre a megszokott két év helyett három kellett várni – is ragaszkodott. A közelmúltban ugyan azt nyilatkozta, hogy ezen a lemezen minden olyan zenei hatás érzékelhető, ami az elmúlt években érte, de a jelek szerint Young meglehetősen ingerszegény környezetben tölti

napjait, hiszen az új album semmiféle újdonsággal nem szolgál. Kellemes énekhang, gondosan megírt dalok, a legjobbfajta beat, soul- és blues-hagyományok szellemében; többnyire akusztikus, de néhol elektronikus hangszerekkel kísérve. Paul Young dicséretes következetességgel ragaszkodik a hagyományos dallamokhoz, ritmusokhoz, hangszerekhez és hangzásokhoz. A kilencvenes évek vége felé, a monoton, dübörgő gépzene korában ez fontos és elismerésre méltó misszió, csak éppen óhatatlanul unalmassá és muzeálissá válik, ha a klasszikus zenei formákat nem töltik ki valami aktuális – de mindenképpen izgalmas – tartalommal. Paul Young ezt nem tette. Igaz, nem is állt szándékában.

Bóday Pál Péter

C A N D Y D U L F E R

Candy Dulfer:
For The Love
Of You
BMG

Ritka szerencsés adottságokkal rendelkezik a huszonhat esztendő, nemrég újra Magyarországon járt Candy Dulfer, akit a szaxofon királynőjének titulálni egyáltalán nem túlzó, sokkal inkább tárgyyszerű minősítés. A reprezentatív külsejű holland hölgy technikai felkészültsége imponáló, intelligensen bánik hangszerével, erőlködés nélkül képes egyszerre befogadni a ma már kisé maradinak ható klasszikus jazz dalvilágát és az új ritmusokat, dallamokat, harmóniákat. Hosszú ideje játszik

együtt – érezhetően kellemes, harmonikus légkörben – a Funky Stuff tagjaival; és még azt is megengedheti magának, hogy új szólóalbumán ne ő legyen az abszolút főszereplő, hanem zenésztársai is bemutatkozhatnak szólólistaként. Mindez – tehetsége mellett – bizonyára családi háttérnek is köszönhető; Candy Dulfernek ugyanis művészi értelemben is volt gyerekszobája. Édesapja, Hans Dulfer Európa egyik legjelentősebb jazz-szaxofonos; Candy pedig megtanult tőle mindent, amit lehetett, s aztán – a szó legjobb értelmében – túl lépett rajta. Most pedig itt áll huszonhat évesen, talpig tehetségesen, több szólólemezzel a háta mögött, és törheti a fejét, hogyan tovább.

Bóday Pál Péter

Steve Lukather

L

S

S T E V E L

A nyolcvanas évek kultikus rockzenekara, a Toto egykori gitárosa, Steve Lukather immár harmadszólólemezt készített el, Luke címmel. A teremtői dallamos rock hagyományain felül Lukather sokat fejlődött – vagy legalábbis változott – előző produkcióihoz viszonyítva. 1989-es mutatkozó albumának stílusa még alig-alig tér a Toto hangzásvilágától; az 1994-ben kiadott Candyman viszont túlságosan éles fordulatot jelent: Lukather ugyanis jazzes, fúziós zenével kísérletezett. Mostanra újabb félfordulat következett: a sound újra rockosabb, de már nyoma sincs

Patricia Kaas: D

Ma Ch

S

P A T R I C

Patricia Kaas a kilencvenes évek legsikeresebb francia nyelven éneklő előadója. Tehetsége alapján lehetne akár megsztár is, de nem hajlandó angol nyelvű lemezeket készíteni, enélkül pedig nem lehet betörni a mérhetetlenül sovén és egyszóvalta angolszász poppiacra. Patricia így is milliószázadokkal büszkélkedhet: otthon, Franciaországban ő az első számú kedvenc – akit a nagyszámú szonzenekesnők méltó örökösének tartanak –, Belgiumban, Svájcban, Skandináviában, sőt néhány ázsiai országban is sok százezres rajon

KATHER

az Africa, a Rosanna és a többi Toto-ballada hangszerelési és harmóniai megoldásainak. A mekkül gitározó, kevésbé jól éneklő Lukather 1977-es zenéje különös hibrid, amelyben a hetvenes évek stílusjegyei keverednek a legújabb tendekhez igazodó megoldásokkal. A hangást harmonika, Hammond-orgona, mellotron és különböző ódivatú gitárok színesítik, miközben a felvételek korszertű, szinte XXI. századi.

Zombori Tamás

K A A S

pora alakult ki. Új – egy James Taylорral éneklő duettől eltekintve tisztán francia nyelvű – albumát (Dans ma chair) a korábban Sinead O'Connorról, Ray Charlesszal, Billy Joellel, Paul Simonnal és Frank Sinatrával is együtt dolgozó Ramone hatékony produceri közreműködésével készítette. Fojtott, füledt zene ez, amely elidnek látszik, de valójában elemi erejű és szenvedélyes. Arany középut Sade és Celine Dion között.

Zombori Tamás

P R O D I G Y

Prodigy: The Fat Of The Land
HMK Music

A Prodigy jelenleg a legnépszerűbb technocsoport a kontinensen; pedig nem a popbiznisz által kézben tartott és divattá gerjesztett műfajok, a dance vagy a rave képviselője. Az együttes stílusa kategorizálhatatlan, leginkább talán a tagok saját definíciója, az „elektronikus punk” megnevezés állja meg a helyét. A Prodigy lelke Liam Howlett, aki az underground technoműfajok – house, trance, jungle, trip hop, drum and bass

– elemeiből építi fel számait. Ehhez társul Keith Flintnek az egykori Sex Pistols frontemberét, Johnny Rottent idéző énekstílusa, Maxim Reality és Leeroy Thornhill rappelése, az effektként alkalmazott torzított gitár, az extravagáns külsőségek és a szöveg, a látványos show és a nyomasztó hangulatú klip. Mindez pontosan lendületes és provokatív, ördögi elektronikus tánczenévé áll össze. Ez a Prodigy nagy találmánya: ezredvégi slágeremekkel vegyített szintetikus agresszió. A Fat Of The Land anyaga nem okoz különösebb meglepetést; talán még letisztultabb, mint az előző két album. A Prodigy – úgy tűnik – feltartóztat hatatlan; a sikersztóri legfeljebb a zeneszek közismerten önpusztító életmódja miatt szakadhat félbe.

Kovács Gergely

S A R A H B R I G H T M A N

Sarah Brightman: Timeless
Warner

Sarah Brightman nevét elsősorban az operarajongók ismerhetik, hiszen a kilencvenes évek legkiválóbb európai szopránjai közé tartozik. Az utóbbi időben egyre gyakrabban „kirándul” a könnyűzene területére – váltakozó sikerrel, mint ezt új albuma, az örökzöldeket tartalmazó Timeless is bizonyítja. Hangi adottságaival vagy előadásmódjának szuggesztivitásával ezúttal sincs probléma, hangszíne azonban kevésbé alkalmas olyan pop-rock slágerek megszólal-

tatására, mint a Queen legendás dala, a Who Wants To Live Forever vagy a Gipsy Kings dala, a Tu quire volver. Hiába erőlködik, hiába küzd a számára idegen stílári rétegekkel, interpretációja egy pillanatra sem hiteles. Az operához közelebb álló, olaszos dallamokban – így az Andrea Bocellivel előadott, a slágerlistákra is felkerült duettben – viszont Brightman teljesítménye lenyűgöző. Az énekesnőt kísérő Londoni Filharmonikus Zenekar mindvégig kifogástalanul, magabiztosan játszik; az interpretáció mértéktartó, visszafogott, de azért határozott, öntudatos. Az Ennio Morricone, Vangelis vagy Sarah Brightman férje, Andrew-Lloyd Webber dallam- és harmóniavilágát idéző elő- és utójátékok szép, elegáns tolmácsolása sokat javít a lemez összképén.

Pásztai Károly

Budapest Music

NEW SERIES

ECM NEW SERIES

Jean-Luc Godard: Nouvelle Vague

Az elmúlt tíz évben az ECM kiadó, a New Series label alatt közel száz CD-t jelentett meg.

A New Series sorozat – Manfred Eicher igazgató elmondása szerint – tíz évvel ezelőtt egy kósza gondolat volt csupán. Az akkor már világhírű kiadó teljesen előről akart kezdeni mindent. Új előadók, új zenék, különböző stílusok, korok és műfajok koncepciózus egybeolvasztása. Egy ilyen tabula rasa gyakorlatilag tönkretelhet egy kiadót. Szerencsére az ECM esetében nem ez történt, sőt Amerikában, ahol a világ CD-termésének majdnem ötven százalékát adják el, óriási sikereket ért el a kiadó. Kurtág György hétezer példányban eladott albuma is páratlan siker a lemezipiacon.

Az ECM, úgy látszik, szinte mindent megtehet. Az elmúlt negyedszázad alatt olyan lemezeket is kiadtak, amelyeknek példányszáma alapján tudni lehetett: a felvétel költségei nem térülhetnek meg. Az ECM ma már olyan márkanév, amelyet a vásárlók a közreműködő előadóművészekről függetlenül is keres-

nek. Szinte bizonyosra vehető – s az ECM példája is ezt mutatja –, hogy a lemezipiacon a kis kiadók a jövő, akik könnyebben kockáztatnak, és könnyebben viselik az esetleges veszteségeket. Az ECM most megjelent újdonsága talán némi magyarázatot ad a New Series megértéséhez.

Jean-Luc Godard:
Nouvelle Vague (Új hullám)

Godard, a francia új hullám talán legkiemelkedőbb képviselője – Manfred Eicherrel közösen – dupla CD-t készített, amely legújabb filmjének teljes hanganyagát tartalmazza. Azzal a tudattal végighallgatva ezt a furcsa szokatlan kiadványt, hogy egy nem látható forma irányítja a darabok sorrendjét, közelebb kerülünk az ECM New Series szerkesztési koncepciójához. A Nouvelle Vague közel kilencven perces anyagát a szokatlan hangzás – zajok, zörejek, dialógusok – miatt nagyon nehéz egyszerre végighallgatni. Idő kell hozzá, mint egy Proust könyv olvasásához, hogy megszokják érzékszerveink ezt a különös zenei montázst.

Reményeink szerint hamarosan a Blue Note kiadványai is kaphatók lesznek nálunk.

Előzetesként nézzük meg a kiadó homepage-ét: <http://www.bluenote.com>

Kitűnő a bejelentkező oldal grafikája, a látogató kedvet kap az alaposabb kutakodásra. A Catalog-ban Cannonball Adderley-től Lester Young-ig szinte az összes jelentős jazzelőadó megtalálható (a Verve-höz hasonlóan). Az Artists bemutatja a kiadó sztárjait: olvashatjuk életrajzukat, hallgathatjuk felvételeiket, és megtudhatjuk, hol koncerteznek éppen. A What's new? -ben a kiadó nyári újdonságairól tájékozódhatunk: Dianne Reeves Mulgrew Millerrel készít közös albumot, a Blue Note Ballads Series-ben jelenik meg júliusban Lou Rawls, Freddie Hubbard, Ike Quebec, Joe Henderson és Stan Kenton. A Blue Note Story-ban olvashatunk a kezdetekről, a kiadó fejlődéséről 1939-től napjainkig. Összességében a Blue Note homepage remekül kivitelezett, rengeteg információt hordozó site-okat tartalmaz.

Tóth István

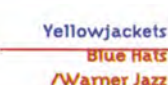

Stan Getz

East of The Sun: The West Coast Sessions /Verve

Carla Bley/Paul Haines

Escalator Over The Hill /ECM

Yellowjackets
Blue Hats
/Warner Jazz

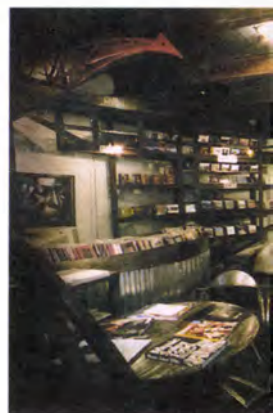
Ernie Watts

Unity /JVC

Bartók Béla

Concertos for Piano and Orchestra
(Schiff András / Fischer Iván)
/Warner Classics

Budapest Music Center

A BMC CD BOLTJÁBAN JÚLIUS KÖZEL 600 CD KIADVÁNY KAPHATÓ, PANNON JAZZ KIADVÁNY EZZEL VÉGRE ELÉRTÜK, HANGZAVAR KIADVÁNY MEGHAL

AZ ECM, AUVIDIS, JVC, DREYFUS, VERVE KIADÓ VÁLASZTÉKA KAPHATÓ, ILLETVE

Center

Budapest Music Center
 1093 Budapest, Lónyay u. 41.
 Tel./fax: 216-7895, Tel.: 216-7896
 E-mail: musiccenter@bmc.hu
<http://www.bmc.hu>

A BMC szolgáltatásai:

- Hazai és nemzetközi információs központ – szöveg, kép, hangadatok felvétele és lekérdezése az INTERNET hálózaton
- Kiadói tevékenységek koordinálása – Bouvard & Pécuchet
- Zenei fesztiválközpont – előadások, koncertek rendezése, hang- és fény-technika szervezése, bonyolítása, stb..
- Hangfelvételek készítése, hanghordozók gyártása, teljeskörű szolgáltatásokkal – zenészek, stúdiók, grafikai-nyomdai kivitelezés, stb.
- Zenei kiadványok árusítása
- Információ cégekről, árakról
- Rendezvényszervezés
- Hangszerek beszerzése, árusítása, közvetítése, szervizelése, tanácsadás

A BMC a GRAMOFONBAN

- Az Internet és a zene
- ECM – Godard
- BMC Lemezájánlat

Idézetek a CD kísérőfüzetéből

Godard:
 „A filmem képek nélkül, kizárólag a hanganyagot hallgatva talán még értékesebb. Ami a filmemből fennmarad számomra, az egy dalam, egy zenei mozaik.”

Claire Bartholy [aki huszonhárom éves korában megvakult, ennek ellenére moziba jár, és feljegyzéseket készít]:
 „Godard merészen vágta az anyagot: hangmódot hozott létre, amelyek tiszták és világosak.”

„A Nouvelle Vague konkrét zenét talál fel. Ez a muzsika az irracionálissal játszik, és nem adja meg magát az ütemeknek, ütéseknak”.

„A szavak már nem szavak, a világ hangjai már nem a világ hangjai többé. Ez új polifónia, varázslat!”

Josquin Desprez
 Missa de Beata virgine,
 Motets à la Vierge
 /Aavidis

Leonard Bernstein in Budapest
 /Hungaroton Classic

Berkes Balázs
 Forever /Pannon Jazz

Benny Golson Quartet
 Domingo /Dreyfus

Ghymes
 Tűzugrás /Fonó

...DIK FELÉTŐL A HUNGAROTON
 ...ETT A WARNER, FONÓ,
 ...ES VÁLASZTÉKA KAPHATÓ.
 ...UNKBAN MINDEN MAGYAR CD
 ...ÉS MEGVEHETŐ.

...ERNER, HUNGAROTON CLASSIC, PANNON JAZZ,
 ...RENDELHETŐ (POSTAI UTÁNVÉTEL IS) A BMC-BEN!

Kakaókoncertek

A Fesztiválzenekar sorozata gyermekeknek

Köztudott, hogy a gyermekkori benyomások milyen meghatározóak az ember életében. A komolyzenével való ismerkedést is érdemes korán kezdeni. A Budapesti Fesztiválzenekar kakaókoncertjei révén kapcsolódik ehhez a törekvéshez. Erről kérdeztük Fischer Iván zeneigazgatót, akivel a sorozat műsorvezetőjeként találkozunk a kis koncertlátogatók.

◦ Mikor kezdődtek a kakaókoncertek, s hogyan alakultak az elmúlt évek során?

– A kakaókoncertek koncepciója része volt annak az elgondolásnak, hogy a közönség különböző rétegeinek különböző fajta zenei tevékenységet nyújtsunk. A gyerekek ebben kiemelt szerepet kapnak. Régóta fontos nekem, hogy jó gyermekkoncerteket sikerüljön Budapesten szerveznünk. Ennek persze csodálatos hagyománya van. Pél-

dául a Kis Filharmonia az ötvenes évektől Lukin László vezetésével kiváló hangversenyeket csinált. De az én elképzelésem kicsit más volt. Kevesebé tartottam vonzónak a nagy terebben rendezett, nagy tömegnek szóló koncerteket, és azt sem éreztem jó megoldásnak, hogy egy egész zenekart hallgat a gyerek, mert a figyelmé szétszóródik. Azt gondoltam, sokkal érdekesebb, ha egyes hangszerekkel, egyes emberekkel ismerkedik meg, s olyan művekkel, ahol egy zenész játszik, vagy csak néhányan adnak elő egy kamaradarabot. Így a gyerek figyelmé sokkal inkább irányulhat egyes hangszerek hangzására, megismerkedhet a hegedűvel, a zongorával, a fúvós hangszerekkel, esetleg kedvet is kap valamelyikhez. A kakaókoncerteket a zenekar állandóságának után néhány hónappal már elkezdtük, és azóta is nagyon sikeresek.

A műfaj kitalálásában sok segítséget kaptam Forrai Katalintól, aki még az óvodában tanított nekünk zenét. Kodálytól vette át a módszer legfontosabb elemeit. Ennek a lényege az, hogy pontosan meghatározzuk, hány percig tud koncentrálni egy kisgyerek, hogy a koncerten teljes csendben kell a zenét hallgatnia, nem szabad semmiféle vizuális hatással elterelnünk a figyelmét, viszont a különböző darabok között beszélgetünk a gyerekekkel, kérdéseket teszünk fel, megkérdem őket, hogy tetszett-e nekik ez vagy az a darab, mit tudnak valamilyen részlettel kapcsolatban, tehát a zenehallgatás időszakái laza, kötetlen beszélgetés, daljáték, amikor a gyerekek zsi bonghatnak is egy kicsit. Fontos viszont, hogy amint megszólal a zene, teljes csend legyen a teremben. A kakaókoncertek műsorát a zenekari tagok találják ki, csak annyit kötik meg, hogy szép műveknek kell lenniük és változatosaknak, egy szomorúbb mű után például egy vidámabb következzen, és a hangzások, a hangszerek változatosága tegye színessé ezeket a koncerteket. De a gyerekek mindent tudnak hallgatni, nemcsak könnyebb zenét, hanem modern, súlyosabb műveket is, ha nem tartanak tovább négy-öt percnél.

◦ Mikor érdemes elkezdni a gyermek koncertlátogatóvá nevelését? – Szerintem az öt éves gyerekek a jó első koncerthallgatók. A kakaókoncertekre az öt-tizenkét éves korosztályt érdemes elhozni. Próbálkozunk azzal is, hogy az eltérő korosztályoknak külön-külön koncerteket adjunk, de ez nem könnyű, mert a testvéreket nehéz egymástól elválasztani. Azt hiszem, a kakaókoncertek legfeljebb, leginkább befogadóképes közönsége az öttől nyolc éves korig terjedő csoportból áll.

◦ Miért tartja fontosnak, hogy ilyen korán elkezdjék a komolyzenével való ismerkedést?

– Nyilván sok múlik a családon is. Olyan korban élünk, amikor állandóan szól mindenféle könnyűzene a vendéglőben, a liftben, a telefonautomatában. Ez persze egészen másfajta zenehallgatás, mint amit a komolyzene igényel. A valódi zenehallgatás abban különbözik a háttérzenétől, hogy arra oda kell figyelni. Ezt a figyelmet korán meg kell és lehet tanulni. A kicsiknek semmi gondot nem jelent, hogy odafigyeljenek a zenére, ha az nem tart túl sokáig. Nagyon érdeklődőek, lelkesek, azonnal ráéreznek a zenei hangulatokra, és úgy érzem, ebben a korban meg lehet velük szeretetni a zenehallgatást.

◦ Mire tartja fontosnak egy-egy mű kapcsán felhívni a gyerekek figyelmét?

– Általában egy-egy részletre: ez lehet egy zenei téma, egy hangszerszerep, vagy valamilyen hangszerszeres játékkal kapcsolatos sajátosság: egy pizzicato, egy nagyon hosszan kitarított fúvós hang. Akármilyen részlet megfelel, a lényeg az, hogy összpontosítsam a figyelmüket, mert ha egy részletre koncentrálnak a gyerekek, az egész darabot figyelmesebben hallgatják.

◦ Korábban a Merlin Színházban voltak kakaókoncertek, az elmúlt évtől viszont a zenekar öbudi próbatermében. Milyen változásokat hozott ez magával?

– Mindkettő kiváló helyszín, de a Selmeci utcai teremben többen férnek el: alkalmanként körülbelül 350 fő befogadására képes. Akkor az érdeklődés, hogy egy-egy vasárnap kétszer is előadjuk ezeket a koncerteket. Sikertől szépen berendeznünk ezt a hangulatos, napfényes épületet. A földszinten vidám dekoráció, színes léggömbök fogadják a belépőt, a hangverseny után pöttyös bögrékből ihatják a névadó kakaót. A koncertteremben azonban ügyelünk arra, hogy semmilyen díszítés, vizuális elem ne terelje el a figyelmet a zenéről.

◦ Az idei szezonban 250 forintért lehetett jegyeket kapni, jövőre is csak 300 forintra emelik a jegy árat. Hogyan sikerül ilyen alacsonyan tartani az árakat?

– A sorozat nagyvonalú támogatója az MB-AUTO Magyarország Kft. A Mercedesnél lévő barátainknak köszönhető, hogy nem kell magasabb árat kérnünk a jegyekért, így sokan elhozhatják a gyerekeiket. De a támogatás nem korlátozódik a jegyárakra, apróbb ajándékokat, léggömböket, sapkát, zászlót is kapnak tőlük a koncertlátogatók.

◦ Hogyan tervezi a sorozat további alakulását? Úgy hallottuk, több magyar zeneszerzőt is felkérték, hogy komponáljanak darabokat kifejezetten gyerekek számára.

– Igen. A gyerekek befogadóképessége olyan erős, annyira nyitottak minden iránt, hogy ideális hallgatói a legújabb zenének is. A zeneszerzőket kell csak rábírni arra, hogy rövidebb műveket komponáljanak, mert a kicsik nem tudnak öt percnél tovább koncentrálni. Csodálom, hogy milyen kevés a kisgyermek számára írt zene, annak ellenére, hogy ennek csodálatos hagyománya van. Bartók számukra írta a Gyermeknek című sorozatot, igaz, abból a célból is, hogy a zongoratanulást megkönnyítse. De már Bach is írt hasonló tanítási célzattal műveket. Ezek abból a szempontból is kiválóak, hogy a kisgyerekek szívesen hallgatják őket. Ebben a tradícióba illeszkedik Kurtág Játékok című sorozata. Szeretném, ha mind többen fogadnák el felkérésünket. Eddig Vajda Jánostól és Tihanyi Lászlótól kaptunk pozitív választ. Nagyon érdekel, milyen zenét fognak írni.

Forrás estek

1 9 9 7
1 9 9 8

Forrás Estek a Zene- akadémia nagyter- mében

1. 1997. okt. 14.

Vigh Andrea (hárfa) és a **Budapesti Vonósok**
Händel: a-moll concerto grosso Op. 6 No 4,
Mozart: D-dúr divertimento K. 136
Dittersdorf: A-dúr hárfaverseny,
Mártha István: Hárfaverseny (bemutató)
Grieg: Két elégikus tánc,
Debussy: Két tánc hárfára és vonószekarra

2. 1997. nov. 4.

Perényi Miklós (gordonka) és Várjon Dénes
(zongora)
Kodály: Szonáta Op. 4, **Brahms:** F-dúr szonáta
Op. 99, **Martini:** I. szonáta, **De Falla:** 7 nép-
szerű spanyol dal

3. 1997. nov. 29.

Forrás Kamarazenei Műhely I.
Zenés mesék – mesés zenék
Milhaud: René király balladája,
Lendvay Kamilló: A tücsök, a hangya és a töb-
biek, **Poulenc:** Babar története, **Tihanyi László:**
A katona sírfelirata, **Stravinsky:** A katona története

4. 1998. jan. 7.

Újévi koncert A műsor újévi meglepetés
Közreműködik: **Horgas Eszter, Vigh Andrea,**
Várjon Dénes, az **Amadinda Ütőegyüttes** és a
Mandel Quartet

5. 1998. jan. 17.

Horgas Eszter (fuvola) és **Vigh Andrea** (hárfa)
Bach: g-moll szonáta, **Pergolesi:** Adagio,
Hindemith: Szonáta, **Tournier:** Erdőben a forrás-
nál, **Satie:** 3 Gymnopedie, **Debussy:** Syrinx-
Prelude – Lenhajú lány – Holdfény – Kis pásztor
– Csónakon, **Salzedo:** Variációk, **Borne:** Car-
men fantázia

6. 1998. febr. 1.

Liszt Ferenc Kamarazenekar
Mozart: G-dúr fuvolaverseny K. 313 (Hargas
Eszter), **Mozart:** Esz-dúr zongoraverseny K. 449
(Várjon Dénes), **Mozart:** Esz-dúr szonfonia
concertante K. 297/b (Dienes Gábor – oboa,
Vajda Gergely – klarinét, Tóth Gábor – kürt, Vaj-
da József – fagott)

7. 1998. márc. 3.

Forrás Kamarazenei Műhely II. – Magyar est
**Népszerű kamarazenei művek a Forrás Kama-
razenei Műhely művészeinek előadásában.**

8. 1998. márc. 22.

Kocsis Zoltán és a Forrás Kamarazenei Műhely
Fauré: Elégia Op. 24, **Schönberg:** Az erdei ga-
lamb dala, **Dvorák:** Szerenád Op. 44 **Brahms:**
A-dúr szerenád Op. 16

9. 1998. ápr. 12.

Bartók Vonósnégyes
Haydn: D-dúr „Pacsirta” kvartett Op. 64 No 5,
Mozart: A-dúr klarinétös K. 581 (Vajda Gergely)
Brahms: f-moll zongoraötös Op. 34 (Simon Béla)

10. 1998. máj. 2.

Amadinda Ütőegyüttes
Reneszánsz zene, **Váczai Zoltán:**
RECONSTRUKTION – beFORe JOHN 6,
Holló Aurél: 39 – A manicheus álma – beFORe
JOHN 3, **Yoshihisa Taira:** Hierophonie V., Tradi-
cionális zenék

A hangversenyek egységesen este fél 8 órakor kezdődnek.

„A” bérlet: 1-3-4-8-10 - „B” bérlet: 2-5-6-7-9 sorszámú koncert

Bérletárak: 1500,- 2500,- 4000,- 5000,- 6500,- 9000,- Ft

Jegyárak: 400,- 600,- 900,- 1200,- 1500,- 2000,- Ft

A bérletvásárlás lezárási határideje: 1997. szeptember 20.

Jegyek és bérletek vásárolhatók: Nemzeti Filharmónia – Budapest V., Vörösmarty tér 1.

Tel.: 118-0281 (nyáron is), Zeneakadémia – Budapest VI., Liszt F. tér 8. Tel.: 342-0179

**14-21 óráig szeptember 1-jétől (július és augusztus hónapban nyári szünet, ez idő alatt üzenetrög-
zítő a 368-4334-es számon).**

KLASSZIKUS

Május 3-án, 69 éves korában elhunyt Narciso Yepes gitárművész, aki 1988-ban hazánkban is nagy sikerrel szerepelt. A spanyol származású virtuóz azok közé tartozott, akik különleges hangszereken, 10 húros gitáron játszottak.

John Hunt új könyve, a Hungarians in Exile kevéssel a Gramofon július-augusztusi száma előtt jelent meg Angliában. A népszerű író olyan magyar művészek útját kíséri végig, mint Reiner Frigyes, Doráti Antal, valamint Széll György.

A Julliard kvartett előadásában befejeződtek Paul Hindemith összes vonósnégyesének felvételei a német Wergo lemeztársaság számára.

A Bernard Haitink által vezényelt A kékszakállú herceg vára felvétel (Anne Sofie von Otter, John Tomlinson, Berlini Filharmonikusok) elnyerte a Nouvelle Académie du Disque, a Victories de la Musique Classique és a Classic CD magazin díjait.

Lord Yehudi Menuhin bekerült a Guinness Book of Records gyűjteményébe. Az EMI-jal 66 éve kötött lemezszerződését ugyanis időben még senki nem múlta fölül.

Billy Joel-ről 1993-as sikere, a River Of Dreams óta nem sokat hallhatunk. Idén augusztusban azonban kiadja Greatest Hits III. című válogatáslemezét, amelyen néhány új dal is hallható lesz. Először, az albumot beharangozó kislemezen egy Bob Dylan feldolgozás, a To Make You

Feel kerül a nagyközönség elé, de rákerül a lemezre egy duett Elton Johnnal is, annak köszönhetően, hogy a kitűnő énekes május 9-én nagy sikerrel vendégszerepelt Elton John Melbourne-i koncertjén.

POP - ROCK

Mariah Carey legújabb nagylemeze a Butterfly címet kapta – a hírek szerint ez az album teljesen új hangzásvilágot ígér, amelynek egyik oka valószínűsíthetően az, hogy Mariah egy új producer segítségét vette igénybe. A '90-es évek egyik legnépszerűbb

amerikai R'n'B énekesnőjének már debütáló, névét viselő lemeze is több millió példányban talált gazdára, akárcsak a soron következő, második album, az Emotions. A siker azonban még fokozhatóknak bizonyult, Unplugged EP-je és Music Box című lemeze által, és sorozatosan elnyerte az év legjobb előadójának járó Grammy-díjat is. 1995-ben következhetett a Daydream című album – a Fantasy, az Always Be My Baby, a One Sweet Day című slágerekkel; új nagylemezéről pedig elsőként a Honey című dallal ismerkedhetünk.

A gyakran a hip-hop-soul királynőjeként emlegetett énekesnő, Mary J. Blige öt éve ostromolja a slágerlistákat. 16 évesen Anita Baker Caught Up In The Rapture című szerzeményének feldolgozásával hívta fel magára a lemezkiadók figyelmét. Első szólóalbuma 1992-ben jelenhetett meg What's The 411? címmel, amelyet hamarosan követett My Life című lemeze. Ezekon kiválóan ötvözte példaképei, Stevie Wonder és Gladys Knight zenéjét a '90-es évek hip-hop-jával, 1996-ban pedig a legjobb Rap Felvétel kategóriájában érdemelte ki a Grammy-díjat. Most eddigi sikereit is túlszárnyalhatja, olyan producerek segítségével, mint Babyface, R. Kelly, Jimmy Jam és Terry Lewis – az ő közreműködésükkel készült ugyanis új albuma, mely a Share My World címet kapta: elsőként a Love Is All We Need című duettet ismerhettük meg a számos gyönyörű ballada közül.

Windham Hill – ez a név elsősorban a jazz és a world music kedvelőinek jelent sokat: Will Ackermann kiadójánál jelentek meg ugyanis például George Winston, Michael Manring, Alex De Grassi, illetve a Nightnoise lemezei. Mindnyájuk zenéjére egyfajta északiásan nyugodt, akusztikus hangzás jellemző: nem lehet véletlen tehát az sem, hogy a kiadó profilját gyakran hasonlítják az ECM-hez. Az On A Starry Night című válogatásalbumra a szintén a kiadóhoz tartozó Turtle Island String Quartet hegedűse, Tracy Silverman és felesége, Thea gyönyörűséges bölcsődalokat válogatott össze, a világ minden tájáról: a brazil, amerikai, izlandi, indonéz, orosz vagy éppen hawaii dalokat természetesen a kiadó művészeinek előa-

dásában élvezhetjük – és nincs ez másképp egy másik Windham Hill válogatáslemezen sem, mely a nyári napfordulóhoz kötődik, s melynek címe ezért: Summer Solstice – mintegy válaszul a nagyszerű, a téllel kapcsolatba hozható melódiák felsorakoztató, 5 részes Winter's Solstice sorozatra. A nyárhoz kapcsolódó szerzemények szerzőinek névsora igencsak sokszínű – Vivalditól a Beach Boys-ig széles a skála. George Winston – zongorista és gitáros léte – ezúttal harmonikán debütál, és bemutatkozik egy fiatal ír hárfás lány, Lisa Lynne is. A válogatás könnyed jazz muzsikával, élénk dallamvilággal és dús hangszereléssel próbálja feleleveníteni a hosszú nyári napok és a langyos esték hangulatát. Szintén a Windham Hill-nél jelenteti meg lemezeit Jim Brickman, napjaink egyik legnépszerűbb zongoristája. Szólókarrierének kezdetei előtt reklámfilmekhez írt zenét, és ő szerezte a nálunk is nagy sikerrel vetített sorozat, a Sesame Street több dalát is. Később olyan sztárok oldalán játszott, mint Richard Marx, Luther Vandross, Whitney Houston, vagy Michael Bolton. Brickman 1994-es, No Words című debütáló albuma volt az első instrumentális felvétel, amely bekerült a Billboard magazin albumlistájának első 40 helyezettje közé. Idén jelent meg harmadik, Picture This című lemeze, amelynek segítségével Brickman szeretne minél közelebbi kapcsolatba kerülni hallgatóival őszinte, egyszerű, néha kissé nyers, máskor romantikus szerzeményein keresztül. A lemezen két vendégmuzsikus is közreműködik: Boney James szaxofonos és Martina McBride contry-énekesnő, aki a Valentine című balladában hallható.

A funky divái – azaz az En Vogue – 1990-ben robbantak be a köztudatba Hold On című dalukkal, amelyet olyan fantasztikus sikerek követtek, mint a – 92-es albumukról való – Free Your Mind, a My Lovin', vagy a Yesterday című Beatles-dal feldolgozása. A második lemez után csak egy néhány felvétel tartalmazó EP-re futotta a négyes fogat erejéből, ám erről is bőven jutott dal slágerlistákra: a Runaway Love, és a Whatta Man – a Salt 'n' Pepa után szabadon. Az En Vogue harmadik nagylemezét hosszú várakozás előzte meg: az időközben trióvá zsugorodott csapat először csak a Set it Off című (a hazai mozikban a Nagy Dobás címen felített) film egy betétdalával, a Don't Let Go-val örvendeztette meg rajongóit. Most azonban végre itt a várva várt, EV3 névre keresztelt lemez, borítóján olyan producerek nevével, mint Babyface, Dione Warren vagy David Foster – ez a névsor önmagában is elegendő biztosíték lehetne a lemez színvonalát illetően. Az EV3 első hírnökeként a Whatever jelent meg kislemezen.

Egy 26 éves fiatal amerikai zenész kezében egy akusztikus gitárral és vonzó, érdekes, romantikus, ugyanakkor energikus zenéjével próbálja meghódítani a nagyréműt. A Duncan Sheik debütáló lemezén szereplő felvételek egyetlen stílusba sem

Csík Gabriella összeállítása

sorolhatók, mégis, az album egységes hangulatot áraszt. Duncan maga írta a dalokat, amelyeket hallgatva könnyen beazonosíthatóak múltbeli élményei: iskolai együttesével Def Leppard és Van Halen feldolgozásokat játszott, de nagy hatással voltak rá a '80-es évek zenekarai, a Depeche Mode, a Tears For Fears, a The Smiths vagy a New Order is – és nem mindennapi iskola volt számára Lisa Loeb mellett gitározni. Ő maga játszott fel a gitár, a billentyűs és a harmonika szólásokat – természetesen a vezető énekszólam mellett a vokálok is az ő hangján hallhatóak. A felvételek egy 150 éves franciaországi kastélyban készültek Rupert Hine producer irányításával, aki korábban Kate Bush, Tina Turner és Howard Jones lemezein is dolgozott.

Az örök politikai harcos, **Sinéad O'Connor** különlegesen szép, érdekes hangját utoljára '94-es, Universal Mother című lemezén, illetve filmzenékben (In The Name Of The Father, Michael Collins) hallottuk. Sinéad legújabb, The Gospel Oak című lemezével sem tagadta meg önmagát;

olyan emberekhez szól, akiknek szülőföldjét háború szabdalta szét: ilyenek Izrael, Ruanda, vagy éppen Írország. Az új lemez dalainak és dalszövegeinek többségét maga az énekesnő írta, amelyek közül az elsőként kislemezre másolt This Is To Mother You már nemcsak a közönség, de a szakma elismerését is kivívta.

Az európai reggae talán legjelesebb képviselői, a **UB 40** tagjai legutóbb egy Elvis Presley örökzöld, a Can't Help Falling In Love With You feldolgozásával rengették meg a slágerlistákat. Ezt követően a csapat egy – néhány új szerzeménnyel kiegészített – Best Of albumot jelentetett meg, miközben Ali Campbell szólóénekesként is próbálkozott. Most azonban új erőre kapott a UB40, és egy fíz dalt tartalmazó lemezzel rukkolt elő, amely a Guns In The Ghetto címet viseli. Az együttes – megőrizve a reggae-s alapokat, de engedve a kor szellemének is – dalainak hangzásvilágát kiegészítette dub és trip-hop elemekkel is. Az album első kislemezeként a Speed 2 (Féktelenül 2) című film egyik betétdala, a Tell Me It's True jelent meg.

A The Jam, majd a Style Council alapítója, **Paul Weller** 1992-ben adta ki első szólólemezét In The City címmel. Második, Wild Wood című albumát egy évvel később készítette el, amely a '90-es évek post-funk stílusának jegyében fogant, megidévezve mindazt, ami a '70-es években a Jam-re, valamint a '80-as években a Style Council-ra jellemző volt. A Style Council ötödik albumát a csop-

pat lemezkiadója nem volt hajlandó megjelentetni – ez egyben a zenekar végét is jelentette. Weller ekkor saját kiadója segítségével adott ki egy kislemezt, Into Tomorrow címen, amely nem aratott különösebb sikert. Ezután két gyűjteményes válogatás következett – ezek az első 20 között szerepeltek a slágerlistákon. Miután rátalált saját hangvételére – jellegzetes, moher öltönyében a színpadon -, teltházassal koncerteket adott, és idén megjelentette harmadik, Heavy Soul című albumát, rajta 12 kiváló, vadonatúj dallal.

Az amerikai szüri indiánok három, Nagy-Britanniában élő törzsének egyik leszármazottja, a Skóciában élő **Mary Kiani** az elmúlt évben tört be a dance-színre, When I Call Your Name című számával. A glasgow-i hölgy vőlegénye, a Nightcrawlers alapító tagja, John Reid segítségével olyan zenészekkel ismerkedhetett meg, mint Eddi Reader, akinek vokálolt, és a Simple Minds dobosa, Mike Ogletree, akivel közösen írt dalokat. Később csatlakozott a The Time Frequency nevű zenekarhoz, akikkel fellépett Skócia szinte minden klubjában. Real Love című daluk a brit listákon a nyolcadik helyig jutott, az igazi kihívást mégis egy Prince koncert jelentette számára, ahol a nagy sztár előtt léptek volna fel, ám amikor csődöt mondott a hangosítás, Mary egyedül maradt egyetlen, élő mikrofonnal – így Jennifer Rush-éra emlékeztető hangját tizenhatezer Prince rajongó, és jó néhány szakember élvezhette. Ezután magától értetődően következett az első lemezszerződés – új albumán hallható természetesen az első kislemez siker, a When I Call Your Name, továbbá a U2 With Or Without You című slágerének dance-esített feldolgozása.

A Brit Szigetek jelenleg elsőszámú popzenekara, az **Oasis** idén nyáron immár harmadik nagylemezét adja ki, Be Here Now címmel. A Beatles nyomdokaiban haladó manchesteri együttes 1994-ben mutatkozott be Supersonic című kislemezével, amely kezdetben nagyobb sikert aratott az indie-, mint a poplistákon. A klasszikus, két gitár – basszusgitár – dob felállítású csapat – mindez persze kiegészítve Liam Gallagher jellegzetes hangjával – futótűzként hódította meg először csak a kontinentst, majd Amerikát is. Első nagylemezük a Definitely Maybe címet kapta, a második, a What's The Story, Morning Glory alapján pedig már egyértelműen a brit topzenekarok közé sorolták őket a szakma nagyjai – és népszerűségüket csak fokozza versengésük a hasonszórú együttesel, a Blur-rel. Az Oasis második nagylemezén olyan slágereket hallhattunk, mint a Wonderwall, a Don't Look Back In Anger, vagy a Champagne Supernova. Az augusztusban megjelenő új album egyik producere Noel Gallagher lesz – az első kislemezen pedig a Do You Know What I Mean című dal található.

J A Z Z

FESZTIVÁLPROGRAMOK

Szeged

A Gramofon elsőként kapta meg a Szegedi Jazz Napok idejé, tervezett programját. Eszerint október 2-án szegedi előadók lépnek fel: Vági László, Szaniszló János, YAM.

3-án, pénteken a Pleszkan Frigyes Trió, a Bill Price/Mike DiLiddo együttes és Egberto Gismonti triója játszik.

Szombaton a Jazz Consort, Stjepko Gut, majd Betty Carter és együttese következnek.

Vasárnap a Tin-Tin Quartet Dés Lászlóval játszik és újra eljön John Surman is.

Dunakeszi

Jó hír a jazzrajongóknak, hogy idén először már Dunakeszin is lesz jazzfesztivál, amelyet a 424-es Jazzklub szervez. Helyszíne a klubnak évközben is otthont adó - József Attila Művelődési Központ (2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.). Július 31-én fellép: Bohém Ragtime Jazzband, Creative Art Jazz Trio, Regős Quartet, Trio Acoustic, Bürger-Fritz együttes. A fesztivál utáni négy napban tartja, szintén Dunakeszin, az Eurocass, az Európai Szaxofon és Klarinét Szövetség alakuló konferenciáját. További részletek telefonon: 06 - 27- 347 248.

Budapest

A Sambosi Bt. idén is megrendezi nyáresti koncertsorozatát a Pesti Vármegyeháza Díszudvarán (Bp. V. Városház u. 7). A sorozat Snetberger Ferenc szólóestjével indult, július 21-én Sebestyén Márta és a Muzsikás lép fel. Szakcsi Lakatos Béla augusztus 19-én Lakatos Tony társaságában koncertezik, Tony egyébként Pege Aladár, Kőszegi Imre és Oláh Kálmán társaságában augusztus 8-án saját együttesével is színpadra lép. A sorozatot augusztus 29-én újabb népzenei koncert zárja az Ökrös együttes közreműködésével. A koncerteknek – amelyek este nyolc órakor kezdődnek – rossz idő esetén a Magyar Rádió 6-os stúdiója, illetve a Tony Lakatos-koncert esetében a Magyarok Háza (Simmelweis u. 1-3.) ad otthont.

Tavaszi Dupla Gramofon játék

Tisztelt Olvasó!

Befejezéséhez közeledik játéksorozatunk, a *Tavaszi Dupla*. Mint bizonyára emlékszik rá, a játék három fordulóból állt, komolyzenei és jazzkérdésekkel, havi és negyedéves nyereményekkel. A második forduló kérdéseit helyesen megválaszolók közül a Telarc Jazz (magyarországi forgalmazó: Karsay és Tsa), valamint a Hungaroton Classic CD-ajándékát nyerte: Dr. Ferenczi Géza (Budapest, XII. ker.). A 3. forduló kérdéseire július végéig küldhetik be megfejtéseiket a kiadó címére (Amfisz Kft., 1025 Budapest, Mandula u. 31.). Azok között, akik a Gramofon idei 4., 5. és 6. számában található kérdések helyes megfejtéseit egyszerre küldik be a kiadó címére, dupla főnyereményt sorsolunk ki: egyéves Gramofon előfizetést, és egy 10 ezer forint értékű vásárlási utalványt a CD-Bár (1088 Budapest, Krúdy Gyula utca 6., telefon: 138-4281) ajándékként. A beküldési határidőt a főnyereményre pályázók esetében – az örvendetesen nagy érdeklődésre való tekintettel – augusztus 10-ig meghosszabbítottuk. Azok kedvéért, akik most találkoznak először a Gramofonnal és a *Tavaszi Dupla* című játékkal, az alábbiakban újra közöljük a játéksorozat valamennyi kérdését. A harmadik forduló, illetve a fődíj nyertesének nevét szeptemberi számunkban közöljük.

1. forduló

- 1.) A MÁV Szimfonikus Zenekar Beliczay Gyula műveit tartalmazó felvételének címlapján egy mozdony látható. Melyik XX. századi – svájci – komponistát ihlette meg a jármű, és mi a darab címe?
- 2.) Melyik a zeneirodalom legnépszerűbb – 1822 és 1824 között keletkezett – d-moll szimfóniája?
- 3.) Mikor és hol adott először Magyarországon koncertet Pat Metheny?
- 4.) Mi a neve Charlie Haden jelenleg is működő, 1986-ban alakult kvartettjének?

2. forduló

- 1.) Melyik kiadónál jelent meg Dave Brubeck 1996-os, karácsonyi dallafeldolgozásokat tartalmazó szólólemeze?
- 2.) Mi volt annak a Dave Brubeck nagylemeznek a címe, illetve megjelenési évszáma, amelyen bemutatta a legendássá vált Paul Desmond-szerzeményt, a *Take Five*-ot?
- 3.) Dobozy Borbála csembalóművésznő új szólólemezén az 1722-ben született cseh zeneszerző, Jiri Antonin Benda szonátáit játssza. Soroljon fel további három, a XVIII. században élt cseh zeneszerzőt!
- 4.) Soroljon fel – Dobozy Borbálán kívül – két csembalóművésznőt (magyar és külföldi is lehet)!

3. forduló

- 1.) Mi volt a címe Herbie Hancock 1994-es szólólemezének, amely a magyarországi eladást tekintve csúcstartó a maga kategóriájában?
- 2.) Mi volt John Scofield utolsó, a Verve-nél megjelent szólólemezének címe?
- 3.) A Harmonia Mundi új felvételén (magyarországi forgalmazó: Karsay és Tsa) Mozart Requiemjét Philippe Herreweghe vezényli (interjú és recenzió és Gramofon májusi számában). Melyik komponista verzióját választotta a dirigens a Mozart által be nem fejezett részek helyett?
- 4.) Melyik kórus szerepel a felvételen?

Következő, szeptember 11-én megjelenő számunkban új játéksorozatot indítunk.

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a **GRAMOFON - The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját példányban.

- egy évre: a bolti árnál 252,- forinttal olcsóbban, **3.300,-** forintért.
 fél évre: a bolti árnál 76,- forinttal olcsóbban, **1.700,-** forintért.

Megrendelő neve:

Címe:(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
(házsám).....(emelet, ajtó)(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft. 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

GRAMOFON

Képjáték

Csütörtök

TV1 18.30

Amikor egy kép másképp egy más kép, akkor az a megújult Képjáték. Barkochba és képkirakó egy játékban? Nem, nem, ez nem képzavar. Üljön a képernyő elé, hogy képben legyen! A műsorvezető a mindehhez jó képet Vágó István. Képjáték - amit képtelenség kihagyni!

Szerencsekerék

Szombat, vasárnap, hétfő

TV1. 18.30

Érdekes játékosok, értékes nyeremények, izgalom, szórakozás, balszerencse és szerencse! Szerencsekerék - ahol Dóra, Viktor és Tamás segítségével mindig jó a hangulat! Szombat, vasárnap és hétfő este milliókkal együtt Ön is jól szórakozhat!

Mindent vagy semmit!

Kedd, szerda, csütörtök

TV2 21.30

Mindent vagy semmit! - ahol a tudás hatalom, de néha hallgatni is arany! Mindent vagy semmit! - új időpontban a TV2-n... és aki sohasem hiányozhat: a játékvezető, Vágó István! Kedd, szerda és csütörtök este milliókkal együtt szurkoljon Ön is a lángelmék bajnokainak! Tartalmas szórakozást mindenkinek!

TANKÖNYVKIADÓ RT.

NEMZETI

TILL GÉZA

OPERA

Till Géza: Opera

A mű öt évszázad operairodalmát tekinti át a reneszánsz kortól napjainkig, az operatörténet I. egyéniségének, Claudio Monteverdinek műveitől a műfaj óriásainak – Wolfgang Amadeus Giuseppe Verdi, Richard Wagner, Giacomo Puccini – operáin át a XX. század zeneszerzőinek – között Werner Egk., Emmano Wolf-Ferrari, Dmitrij Dmitrijevsz Sosztakovics, Igor Stravinsky – darab magyar operatörténet ma már „klasszikusnak” tekinthető nagyjainak – Erkel Ferenc, Bartók Béla, Zoltán – művei mellett ismerteti Goldmark Károly, Poldini Ede, Horusitzky Zoltán, Kenessey Jenő op. és természetesen méltó helyet kapnak a könyvben a műfaj jelenkori hazai képviselői, Balassa S. Durkó Zsolt, Farkas Ferenc, Petrovics Emil, Ránki György, Szokolay Sándor.

A részletesen bemutatott operák az ősbemutató időpontjának megfelelően követik egymást. Tájékozást kapunk a szereplőkről, a helyszínről, a szöveggönyv írójáról, a zene jellegzetességeiről és részben az opera cselekményéről. Nyomon követhetjük az opera bemutatás előtti és utáni történetét, eszé ként a magyar bemutató sajátosságait is.